

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Μάρτης - Απρίλης 2024 / Νο 163 / Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

**Τέμπη,
Πύλος, Δαδιά,
Θεσσαλία, Παλαιστίνη,
Γυναικοκτονίες...**

**ΟΙ ΖΩΕΣ ΜΑΣ
ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΑ
ΚΕΡΔΗ ΤΟΥΣ**

■ Καταλήψεις!

- Πέρα από το νόμο για τα ομόφυλα ζευγάρια
- 100 χρόνια Λένιν
- Παλαιστίνη - Αντίσταση στη γενοκτονία
- Η Γερμανία σε κρίση
- 1944 - Η χρονιά της κορυφαίας ταξικής σύγκρουσης

Μάρτης-Απρίλης 2024

2

Οι ζωές μας πάνω από τα κέρδη τους

Μαρία Στύλλου

9

**Καταλήψεις! Η πάλη ενάντια
στην ιδιωτικοποίηση της Παιδείας**

Παντελής Παναγιωτακόπουλος

14

**Πέρα απ' το νόμο
για τα ομόφυλα ζευγάρια**

Κώστας Τορπουζίδης

21

**100 χρόνια από το θάνατο του Λένιν
Η πολύτιμη επαναστατική παράδοση**

Πάνος Γκαργκάνας

29

Παλαιστίνη-Αντίσταση στη γενοκτονία

Γιώργος Πίττας

35

**Γερμανία-
Η «ατμομηχανή» της ΕΕ σε κρίση**

Σωτήρης Κοντογιάννης

40

**1944-Η χρονιά της κορυφαίας
ταξικής σύγκρουσης**

Λέανδρος Μπόλαρης

45

Βιβλιοκριτική

Πάνος Γκαργκάνας

**Για ποια Αριστερά παλεύουμε –
Επαναστατική εναλλακτική
στην κρίση του ΣΥΡΙΖΑ**

Γιώργος Ράγκος

Μενέλαος Χαραλαμπίδης

**Οι Δωσίλογοι-Ένοπλη, πολιτική και οικονομική
συνεργασία στα χρόνια της Κατοχής**

Κώστας Πίττας

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, **Υπεύθυνη σύνταξης:** Μαρία Στύλλου

Συντακτική Επιτροπή: Δημήτρης Δασκαλάκης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Λέανδρος Μπόλαρης, Λίλιαν Μπουρίτη, Γιώργος Ράγκος
Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση: Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης

Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,

Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, **ISSN:** 2241-7176

Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

Πανεργατική απεργία 28 Φλεβάρη

Οι ζωές μας πάνω από τα κέρδη τους

«Αν το θέμα μας καταλήγει τελικά να είναι το "ζειν", όταν αμφισβητείται αν θα μπορέσουμε να ζήσουμε τη ζωή μας ή όχι, τότε καταλαβαίνουμε ότι έχουμε πολύ μεγάλο πρόβλημα. Επομένως, οι κινητοποιήσεις του κόσμου και η αντίδραση σε αυτά που συμβαίνουν είναι μια πάρα πολύ σωστή τακτική. Και θεωρώ ότι είναι και η μοναδική που μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα».¹

Στις 28 Φλεβάρη έγινε μια πανεργατική-σεισμός. Στην επέτειο του εγκλήματος των Τεμπών, χιλιάδες απεργοί αλλά και φοιτητές από τις καταλήψεις έκλει-

Η Αντίσταση στη δολοφονική κυβέρνηση της ΝΔ παίρνει νέες διαστάσεις, γράφει η Μαρία Στύλλου. Ένα κίνημα με αντικαπιταλιστική δυναμική που η επαναστατική αριστερά παλεύει για να νικήσει.

σαν το κέντρο της Αθήνας και πολλών άλλων πόλεων έτσι όπως είχαν κάνει και πριν από ένα χρόνο στις 8 Μάρτη του 2023. Το κεντρικό σύνθημα ήταν «Κάτω η κυβέρνηση των δολοφόνων». Σύνθημα που δεν έμεινε «μόνο» στα στόματα και τα πανό των διαδηλωτών, αλλά γράφτηκε μπροστά στη Βουλή, στο Σύνταγμα, κάνοντας να σκυλιάσουν η αστυνομία, η κυβέρνηση και τα στηρίγματά τους.

Το έγκλημα στα Τέμπη ήταν στο κέντρο της απεργίας στις 28 Φλεβάρη, αλλά δεν ήταν η μοναδική αιχμή. Η απεργία ήταν συνέχεια των μαχών του εργατικού κινήματος και αυτό φάνηκε με το παρών που έδωσαν όλοι οι χώροι που συγκρούονται με τις απολύσεις και τις ιδιωτικοποιήσεις. Ήταν εκεί τα πανό από τα Νοσοκομεία, τους Δήμους, την Εκπαίδευση, τα Υπουργεία, τον Πολιτι-

σμό, τους Καλλιτέχνες, τα ΜΜΕ, τον Επισιτισμό... Πανεργατικός ξεσηκωμός, όχι σαν στιγμιαία αντίδραση, αλλά με βάθος προς τα πίσω και δυνατό μέλλον.

Μια βδομάδα πιο πριν, το Σύνταγμα είχε γεμίσει από τα αγροτικά τρακτέρ που είχαν στο πλευρό τους και τις φοιτητικές καταλήψεις και τους εργάτες της Αθήνας. Με κεντρικό σύνθημα «Εργάτες, αγρότες, φοιτητές, Όλοι μαζί θα βγούμε νικητές». Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση αγρότη που κρατούσε πικέτα με σύνθημα «Λεφτά για τους αγρότες, και όχι για φρεγάτες»:

«Με λένε Γιάννη Ρίτσο –όχι ο ποιητής, ο αγροτοσυνδικαλιστής. Ο τελευταίος ζευγάς των Τρικάλων» μας συστήνεται. «Το σύνθημα αυτό το έλεγα από τον Νοέμβρη του 1975 όταν είχαμε βγάλει τα τρακτέρ στις πλατείες των χωριών στα Τρίκαλα, την Καρδίτσα, τα Φάρσαλα και τη Φθιώτιδα. Μας κάλεσε τότε ο Παπαληγούρας που ήταν υπουργός του Καραμανλή. Υπουργός Άμυνας ήταν ο Αβέρωφ. Κι από τότε ο σχεδιασμός τους ήταν να δίνουν ένα σωρό λεφτά για να παίρνουν όπλα, αεροπλάνα κλπ. Με τον αγώνα μας τότε βάλαμε τη σπορά. Ο Βάρναλης έλεγε “με ευχές και παρακάλια θα μας φάνε τα τσακάλια”. Τώρα μας λένε δεν έχουν για τους αγρότες, αλλά έχουν για φρεγάτες. Δεν είναι καινούργια αυτά. Κι ο πατέρας του Μητσοτάκη έστειλε φρεγάτες στον Κόλπο. Αυτός τώρα στέλνει στην Ερυθρά Θάλασσα και 50 δισ. σε NATO και ΕΕ. Να στο πω πιο απλά; Με τα λεφτά μιας φρεγάτας θα ξανάφτιαχναν τη Θεσσαλία που καταστράφηκε από τις πλημμύρες. Έτσι είναι τα πράγματα. Ο αγώνας συνεχίζεται».²

Η διάρκεια και η συνέχεια των αγώνων ενάντια στον καταστροφικό καπιταλισμό και την κυβέρνηση των δολοφόνων είναι χωρίς διακοπή. Μέσα στο 2023, μετά το έγκλημα των Τεμπών ήρθε το έγκλημα στην Πύλο. Να τι είπε ένας από τους επιζώντες:

«Πέντε μέρες ήμασταν στο σκάφος και όταν είδαμε το λιμενικό χαρήκαμε, είπαμε θα σωθούμε όλοι. Αλλά ξαφνικά έβρλαν ένα σκοινί στο σκάφος και αυτό αμέ-

σως κουνήθηκε, δεξιά-αριστερά, και βυθίστηκε. Γιατί δεν μας έσωσαν; Νιώσαμε ότι ήταν η τελευταία μας μέρα, ότι δεν θα μείνει κανείς ζωντανός. Μισή ώρα κολυπούσα εγώ και άλλοι, κοντά στο λιμενικό. Έξι μήνες τώρα είμαστε στη Μαλακάσα και περιμένουμε να μας πουν ποιος είναι υπεύθυνος».³

Τα ρατσιστικά εγκλήματα συνεχίστηκαν μέσα στην καταστροφική πυρκαγιά της Δαδιάς, με τους καμένους πρόσφυγες που συκοφαντήθηκαν, ακόμα και νεκροί, ως εμπρηστές.

«Οι 27 πρόσφυγες που κήκκαν ήταν άνθρωποι. Και οι 13 που απήχθησαν και τους έκλεισαν στην κλούβα, 8 από Συρία και 5 από Πακιστάν, το ίδιο. Ήταν άνθρωποι και όχι “κομμάτια” όπως τους έλεγε ο ρατσιστής που τους άρπαξε. Η κυβέρνηση και το κράτος όπως το 2010-12 έδωσαν στήριξη για να απλώσουν το μίσος και να καλύψουν τις ευθύνες τους για τις πυρκαγιές. Όπως έλεγαν ότι δεν υπάρχουν δουλειές και φταίνε οι μετανάστες, έτσι και τώρα λένε ότι για τις φωτιές φταίνε οι μετανάστες. Πάντα φταίνε οι μετανάστες.

Γιατί να βάλουν φωτιά στο δάσος που ήταν μέσα; Θέλαν να βάλουν τέλος στη ζωή τους; Αυτοί έφυγαν από τις χώρες τους, από μάνα και πατέρα, για να ζήσουν. Δεν υπάρχει λοιπόν καμιά λογική. Άμεσα εμείς θέλουμε να καταδικαστούν αυτοί που έκαναν την αρπαγή, αυτό το έγκλημα».⁴

Όλοι ξέρουμε ότι οι καταστροφές δεν είναι «φυσικά φαινόμενα», ούτε οι νεκροί είναι θύματα «ατομικής ευθύνης». Ποιος πιστεύει ότι για την καταστροφή στη Θεσσαλία φταίνε οι αγρότες; Αντίθετα, βλέπουμε ξεκάθαρα τους ένοχους όταν γυρίσουμε το βλέμμα μας στην Παλαιστίνη. Η Γάζα έχει ισοπεδωθεί από την εκστρατεία εθνοκάθαρσης που έχει εξαπολύσει το Ισραήλ με τη συνεργασία και του Μπάιντεν και του Μητσοτάκη. Η φρεγάτα Ύδρα βρίσκεται στην Ερυθρά Θάλασσα και το στρατηγείο αυτής της πολεμικής εκστρατείας βρίσκεται στη Λάρισα. Ο Μητσοτάκης και ο Δένδιας τρέχουν δίπλα στον Νετανιάχου να σπεί-

ρουν την καταστροφή στη Μέση Ανατολή προσφέροντας σαν πολεμική βάση την πρωτεύουσα της καταστραμμένης Θεσσαλίας. Τόσο προκλητικά!

Πρόκειται για κυβέρνηση δολοφόνων από τα Τέμπη μέχρι τη Γάζα και βέβαια σεξιστών δολοφόνων. Δεν είναι «μόνο» στην Παλαιστίνη όπου τα θύματα είναι άμαχοι, στη μεγάλη πλειοψηφία τους γυναίκες και παιδιά. Στην Ελλάδα της φτώχειας και του σεξισμού οι γυναικοκτονίες σπάνε ρεκόρ:

«Η 34η ετήσια έκθεση της Human Rights Watch ήρθε να επιβεβαιώσει την αλματώδη αύξηση των γυναικοκτονιών στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια:

“Σύμφωνα με έκθεση του Μεσογειακού Ινστιτούτου για την Ερευνητική Δημοσιογραφία, η Ελλάδα κατέγραψε τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση στις καταγεγραμμένες γυναικοκτονίες μεταξύ είκοσι ευρωπαϊκών χωρών την περίοδο της πανδημίας, με αύξηση κατά 187,5 τοις εκατό από το 2020 στο 2021”.

Αντίστοιχα, το Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία (European Observatory on Femicide, EOF) κατέγραψε 17 γυναικοκτονίες το 2019, 19 το 2020, 30 το 2021, 25 το 2022.⁽²⁾ Τις τελευταίες βδομάδες του 2023, ένα ακόμη κύμα από γυναικοκτονίες γέμιζε με τραγικές εικόνες τα ΜΜΕ».⁵

Κύμα αντίστασης

Καμιά από όλες αυτές τις φονικές επιθέσεις δεν έμεινε χωρίς αγωνιστική απάντηση. Η άλλη όψη του καταστροφικού καπιταλισμού ήταν και είναι οι αγώνες ενάντια στους διαχειριστές του. Όπως τονίζει η Πολιτική Απόφαση της ετήσιας Συνδιάσκεψης του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος που έγινε στις 23-24-25 Φλεβάρη:

«Βρισκόμαστε αντιμέτωποι με νέες προκλήσεις καθώς ο καπιταλισμός γίνεται ακόμη πιο καταστροφικός μέσα στην πολύπλευρη κρίση του που παρατείνεται και χειροτερεύει, αλλά και οι εργατικές αντιστάσεις και τα κινήματα αποκτούν νέα χαρακτηριστικά. Οι μάχες που ξεδι-

πλώνονται δεν είναι ένα απλό αγωνιστικό κύμα που φέρνει μαζί απεργούς, φοιτητικές καταλήψεις και αγροτικά μπλόκα. Είναι ένα βήμα στην πορεία ριζοσπαστικοποίησης της εργατικής τάξης που επηρεάζει και άλλα στρώματα.

Είναι μύθος ότι ο ελληνικός καπιταλισμός έχει αφήσει πίσω του τη μνημονιακή κρίση και επιστρέφει στην "κανονικότητα". Ξαναρχίζουν οι δεσμεύσεις για μεγάλα πρωτογενή πλεονάσματα την ώρα που τα ανεβασμένα επιτόκια σημαίνουν μεγαλύτερες δαπάνες για το δημόσιο δανεισμό. Αυτός ο συνδυασμός μεταφράζεται σε κύμα επιθέσεων πάνω σε μεροκάματα, συντάξεις και κοινωνικές δαπάνες, με επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων.

Το πολιτικό σκηνικό συγκλονίζεται από την πιο μεγάλη κρίση, πριν ακόμα κλείσει χρόνος από τις περσινές εκλογές και τις αναλύσεις για την «συντηρητικοποίηση» της εργατικής τάξης. Η κυβέρνηση της ΝΔ βρίσκεται πολιορκημένη από τη μαζική οργή. Ο Μητσοτάκης των 106 βουλευτών της ΝΔ μπορεί να λέει ότι έχει τη "δεδηλωμένη" σαν κυβέρνηση μόνο με τη στήριξη των ανοιχτά διακηρυγμένων σεξιστών του Σαμαρά.⁶

Οι φοιτητικές καταλήψεις που σηματοδοτούν τους πρώτους μήνες του 2024 και το αγκάλιασμα των αγροτικών τρακτέρ που μπαίνουν στις πόλεις δεν έπesan από τον ουρανό. Έχουν πίσω τους

εργατικούς αγώνες που έθρεψαν και τρέφουν τη ριζοσπαστικοποίηση. Οι μάχες στα Νοσοκομεία ήταν και είναι στην πρώτη γραμμή αυτής της δυναμικής.

Οι εργάτες της Υγείας έδωσαν την πρώτη απεργιακή απάντηση στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας στις 12 Ιούλη 2023, αμέσως μετά την επανεκλογή της. «Σήμερα δεν είναι μια συμβολική κινητοποίηση, είναι η πρώτη απεργιακή κινητοποίηση ομοσπονδίας ενάντια στη νέα κυβέρνηση», τόνισε ο Χρίστος Αργύρης, μέλος του ΔΣ του σωματίου εργαζομένων Γεννηματάς, που άνοιξε τον γύρο των χαιρετισμών. «Εν μέσω καύσωνα θα έπρεπε να υπάρχουν χιλιάδες εργαζόμενοι στο ΕΚΑΒ και στο Βοήθεια στο Σπίτι για τις ευπαθείς ομάδες. Δεν το βάζουμε κάτω, χρειάζεται απεργιακή κλιμάκωση», υπογράμμισε.⁷

Οι απεργοί των Νοσοκομείων άνοιξαν το χορό των κινητοποιήσεων και το φθινόπωρο του 23 με απεργία και συλλαλητήριο στη Θεσσαλονίκη στις 8 Σεπτεμβρίου. Η συγκέντρωση ξεκίνησε από το Ιπποκράτειο Θεσσαλονίκης, πέρασε από τα νοσοκομεία Θεαγένειο, ΑΧΕΠΑ και Γεννηματάς, για να καταλήξει στο Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης. Εκεί χαιρετισμό απηύθυνε ο Γ. Κούτρας, συνδικαλιστής από το Ιπποκράτειο και μέλος του Συντονιστικού Νοσοκομείων καλώντας την ΠΟΕΔΗΝ και τα πρωτοβάθμια σωματεία σε κλιμάκωση του

αγώνα με απεργία διάρκειας για να σωθεί το ΕΣΥ και να τσακιστεί η δολοφονική κυβέρνηση Μητσοτάκη.

Το κάλεσμα για κλιμάκωση δεν έμεινε κενό γράμμα. Δεκάδες χιλιάδες συμμετείχαν στην πανεργατική απεργία που κάλεσαν ΑΔΕΔΥ, Εργατικά Κέντρα και Ομοσπονδίες στις 21/9 στην Αθήνα και πανελλαδικά, την πρώτη πανεργατική απεργία με την νέα κυβέρνηση με αφορμή την ψήφιση ενός νέου αντεργατικού νομοσχεδίου του Γεωργιάδη. Και οι εργαζόμενοι στην Υγεία συνέχισαν να δίνουν το βηματισμό. Η χρονιά έκλεισε με μαζικές κινητοποιήσεις των Νοσοκομείων, την απεργία στις 2 Νοέμβρη, τη 48ωρη απεργία στα τέλη Νοέμβρη και ξανά απεργία στις 8 Δεκέμβρη. Στις 2 Νοέμβρη, απεργοί διαδήλωσαν με το πανό του Συντονιστικού Νοσοκομείων να έχει τα χρώματα της Παλαιστίνης και να γράφει: «Από τη Γάζα ως την Αθήνα, αγώνας μέχρι τη νίκη».⁸ Στη 48ωρη στις 29-30 Νοέμβρη έγινε «σεισμός»: «Με τρομερή επιτυχία πραγματοποιήθηκε η 48ωρη απεργία στην Υγεία στις 29 και 30 Νοέμβρη για την υπεράσπιση του ΕΣΥ, για μαζικές προσλήψεις μόνιμου προσωπικού και αυξήσεις στους μισθούς, για να σταματήσει η ιδιωτικοποίηση. Στα περισσότερα νοσοκομεία η συμμετοχή στην απεργία ακύρωσε τις βασικές λειτουργίες, τα τακτικά χειρουργεία έμειναν κλειστά, όπως και πολλές κλινικές και εξωτερικά ιατρεία. Πολλά σωματεία έβγαλαν τα ίδια το προσωπικό ασφαλείας, μην επιτρέποντας στις διοικήσεις να λειτουργούν απεργοσπαστικούς μηχανισμούς σε ημέρα απεργίας. Και τις δύο μέρες την απεργία στήριξε όλο το προσωπικό, από τους γιατρούς μέχρι το νοσηλευτικό, διοικητικό, βοηθητικό και τεχνικό προσωπικό».⁹

Με τέτοιους αγώνες φτάσαμε στην επέτειο των Τεμπών, του εγκλήματος που έγραψε βαθιά στη συνείδηση του κόσμου ότι οι ιδιωτικοποιήσεις δολοφονούν. Και στην τελική ευθεία προς την πανεργατική απεργία στις 8 Μάρτη, όπου τον λόγο ενάντια στη σεξιστική καταπίεση δεν έχει η Βουλή αλλά το κίνημα στους δρόμους.

Σιδηροδρομικοί στην απεργία της 28 Φλεβάρη

Ιούλιος 2001. Στους δρόμους της Γένοβα στην ιστορική πολιορκία των G8.

«Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη»

Αυτό το κύμα αγώνων, έχει μια πολιτικοποίηση που κουβαλάει τις εμπειρίες από τις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα. Το σύνθημα «Οι ζωές μας πάνω από τα κέρδη τους» είναι δεμένο με την έκρηξη του νέου τότε αντικαπιταλιστικού κινήματος στο Σιάτλ και τη Γένοβα που ξαναέφερε στην επικαιρότητα το σύνθημα «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη».

Στις 30 Νοέμβρη-1 Δεκέμβρη 1999, η Σύνοδος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στο Σιάτλ βρέθηκε περικυκλωμένη από χιλιάδες διαδηλωτές. Ήταν μια κινητοποίηση σταθμός:

«Δεκάδες χιλιάδες μέλη συνδικάτων βάδιζαν γεμίζοντας το δρόμο μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι, έχοντας κλείσει όλα τα λιμάνια του Ειρηνικού από την Αλάσκα μέχρι το Σαν Ντιέγκο. Η αμερικάνικη εργατική τάξη παρέλασε στο Σιάτλ δείχνοντας την τεράστια δύναμή της. “Το μπλοκ της AFL-CIO (η αμερικάνικη ΓΣΕΕ)

είχε αποφασίσει να πάμε στην 5η λεωφόρο όπου χιλιάδες νέοι συγκρούονταν με την αστυνομία. Η ηγεσία του συνδικάτου, όμως, άλλαξε γνώμη και ξεκίνησε το δρόμο της επιστροφής, κάτι που οι περισσότεροι θεωρήσαμε προδοσία. Σπάσαμε την αλυσίδα των αστυνομικών και περάσαμε στο δρόμο που πήγαινε προς την 5η λεωφόρο. Βρεθήκαμε σε πεδίο μάχης”, λένε η Σάουνα, ο Τζεφ και ο Κόρεϋ που ήταν εκεί. Ακτιβιστές που οδηγήθηκαν στις φυλακές εκείνες τις μέρες συμπληρώνουν:

“Θέλουμε να εκφράσουμε την αλληλεγγύη μας σε όλους τους φυλακισμένους του κόσμου. Οι αστυνομικοί μας έλεγαν ότι στη φυλακή θα μας βιάσουν, θα μας χτυπήσουν και θα μας κολλήσουν AIDS ‘οι αδερφές και οι νέγροι’. Αντίθετα με όσα μας έλεγαν οι ρατσιστές και σεξιστές αστυνομικοί, οι συγκατούμενοί μας ήταν ευαίσθητοι, έξυπνοι, ενημερωμένοι για τα αιτήματά μας με τα οποία συμφωνούσαν. Πιστεύουμε ότι το σύστημα των φυλακών και η Πα-

γκόσμια Τράπεζα στηρίζονται στην ίδια γυμνή απληστία, ρατσισμό, εκμετάλλευση και καταπίεση που είναι συμπτώματα ενός συστήματος που έχει το κέρδος πάνω από κάθε τι άλλο. Το κίνημά μας είναι ένα μόνο τμήμα των καταπιεσμένων, φτωχών και αγωνιστών σ’ αυτόν τον πλανήτη και θα εξακολουθούμε να αντιστεκόμαστε μέχρι να πετάξουμε αυτό το σύστημα που βάζει τα κέρδη πάνω από τους ανθρώπους”». ¹⁰

Τον Ιούλιο του 2001, τη σκυτάλη πήρε η κινητοποίηση που ταπείνωσε τη Σύνοδο των G8 στη Γένοβα. Η αστυνομία του Μπερλουσκόνι χτύπησε τους διαδηλωτές σκοτώνοντας τον Κάρλο Τζιουλιάνι. Η δολοφονία του ξεσήκωσε εκατοντάδες χιλιάδες. «Εργάτες, άνεργοι, φοιτητές, μαθητές, νέοι, γέροι, άντρες, γυναίκες έφτασαν το επόμενο πρωί στη Γένοβα για να φωνάξουν *Assassini-assassini, Genoa libera*. Όλες σχεδόν οι μεγάλες πόλεις της Ιταλίας πλημμύρισαν από μαζικές διαδηλώσεις. Το αίμα δικό μας- τα κέρδη δικά σας, έγραφαν τα πανό». ¹¹

Όλα αυτά είχαν τον αντίκτυπό τους εδώ, καθώς η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001 είχε οργανώσει μεγάλη καμπάνια και μαζική συμμετοχή στη Γένοβα από την Ελλάδα. Καμπάνια που είχε συνδεθεί με τους αγώνες εδώ και τη τεράστια πανεργατική απεργία που είχε ματαιώσει την τότε επίθεση της κυβέρνησης Σημίτη στο Ασφαλιστικό με το νομοσχέδιο Γιαννίτση. Στην πανεργατική συγκέντρωση στο Πεδίο του Άρεως, το πανό της Πρωτοβουλίας Γένοβα έγραφε «Όχι στις ιδιωτικοποιήσεις- ο κόσμος μας δεν είναι για πούλημα».

Αυτό άνοιξε ξανά τη συζήτηση μέσα στην Αριστερά για τον στρατηγικό προσανατολισμό. Δεν έβλεπαν όλοι το νέο κίνημα σαν αντικαπιταλιστικό. Οι τότε αντιπαραθέσεις είναι διδακτικές για το σήμερα. Τότε ήταν το ΠΑΣΟΚ που έκανε τις δεξιές προσαρμογές του και πίσω του ο Συνασπισμός έκανε τις επιλογές που μετέτρεψαν την μελλοντική άνοδό του στη σημερινή κρίση του.

Η ηγεσία Σημίτη είχε καθορίσει το ΠΑΣΟΚ στηριγμένη σε τρία επιχειρήματα. Το πρώτο, ότι σε περίοδο παγκοσμιοποίησης της οικονομίας το κράτος πια δεν «φτουράει». Ο μεγάλος κρατικός τομέας στην οικονομία θεωρήθηκε εμπόδιο στην ενσωμάτωση της ελληνικής οικονομίας στη διεθνή αγορά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση συγκεκριμένα. Το δεύτερο, ότι το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί πια να στηρίζεται στις «συντεχνίες», εννοώντας

τα οργανωμένα εργατικά κομμάτια, κύρια στο δημόσιο και τις ΔΕΚΟ. Και τρίτο, ότι το ΠΑΣΟΚ έπρεπε να μετατραπεί σε κόμμα του μεσαίου χώρου σαν το Δημοκρατικό κόμμα του Κλίντον και άρα να αλλάξει την προηγούμενη δομή και ιδεολογία του. Υποστήριζε ότι παλιές διακρίσεις ανάμεσα σε δεξιά και αριστερά είχαν πάψει πια να υπάρχουν.¹²

Προφανώς αυτά θυμίζουν τις σημερινές επιλογές του Τσίπρα και του Κασσελάκη που έχουν βυθίσει τον ΣΥΡΙΖΑ στην κρίση του. Αλλά οι προσανατολισμοί υπήρχαν από τότε. Ο εκσυγχρονιστής Σημίτης έδινε το παράδειγμα προς μίμηση για ένα ολόκληρο κομμάτι της ηγεσίας του ΣΥΝ. Υπήρξαν πολλά στελέχη, όχι μόνο η Δαμανάκη, που υποστήριζαν ότι η αλλαγή στο ΠΑΣΟΚ ήταν προς τη σωστή μεριά.

Εκείνη την περίοδο, η ηγεσία του ΣΥΝ αρνιόταν ότι το κίνημα ήταν αντικαπιταλιστικό και επέμενε ότι η σωστή πολιτική ήταν να εμφανίζεται ως «αντιεοφιλελεύθερο». Ήταν μια κίνηση που του επέτρεπε να διατηρεί δεσμούς με το κίνημα, γεγονός που του έδωσε τη δυνατότητα να εκτιναχθεί εκλογικά στα χρόνια του κινήματος ενάντια στα Μνημόνια, αλλά ταυτόχρονα έκλεινε από τότε τους ορίζοντες τοποθετώντας τον αντικαπιταλισμό εκτός ημερήσιας διάταξης.

Εκείνοι οι χειρισμοί επέτρεψαν στον ΣΥΡΙΖΑ να τραβήξει μέσα του κομμάτια της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς

που πίστεψαν ότι ο αντιεοφιλελευθερισμός ήταν πιο ρεαλιστική στρατηγική από τον αντικαπιταλισμό. Είχαν άδικο, όπως αποδείχθηκε σκληρά το 2015. Αντίστοιχες αυταπάτες είχαν και οι οπαδοί της Αυτονομίας που είχαν υιοθετήσει τις απόψεις του Νέγκρι για αντικατάσταση της εργατικής τάξης από το «πλήθος» και την αντιπαλότητα προς τον Λένιν. Ο «πλουραλισμός» του ΣΥΡΙΖΑ τους φαινόταν ελκυστικός και αρνούσαν να δουν την αυτονόμηση της ηγεσίας από τα κομματικά μέλη που υπήρχε ως τραγωδία ήδη επί Τσίπρα και έγινε φάρσα με τον Κασσελάκη.

Μερεμέτια ή ανατροπή του καπιταλισμού;

Αυτή είναι η επιλογή που προβάλλει έντονα σήμερα. Χρειάζεται να τελειώνουμε με το σύστημα της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης που γίνεται όλο και πιο καταστροφικό.

Αυτός ο στόχος σημαίνει δυο πράγματα ταυτόχρονα. Επιμονή στη στρατηγική της επανάστασης αλλά και πρωτοβουλίες δράσης που οργανώνουν τους αγώνες και τραβούν σε δράση όλη την Αριστερά. Χρειάζεται ο συνδυασμός και των δυο και μόνο ο συνδυασμός και των δυο μπορεί να εξασφαλίζει δυνατός μαζικούς αγώνες με νίκες και όχι συμβιβασμούς, ώστε το εργατικό κίνημα να καθορίζει τις εξελίξεις.

Η καθιέρωση της 8 Μάρτη σαν απερ-

Εκδήλωση για την 8 Μάρτη στο Νοσοκομείο Έλενα

γία και όχι σαν γυναικεία διαμαρτυρία όπως γινόταν για πολλά χρόνια, δυνάμωσε το εργατικό κίνημα πολιτικά, ιδεολογικά, ακόμα και αριθμητικά με τη συμμετοχή εργατριών που μέχρι τότε μπορεί και να μην ήταν ενεργές στα σωματεία. Έβαλε τις διεκδικήσεις των γυναικών στο πρόγραμμα των συνδικάτων και βοήθησε να υπάρχουν νίκες ενάντια στις απολύσεις. Οι Συμβασιούχες/οι Ορισμένοι Χρόνου (ΣΟΧ), στην πλειοψηφία τους γυναίκες, βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των αγώνων ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της δημόσιας Υγείας αλλά και ενάντια στις σεξιστικές παρενοχλήσεις και διακρίσεις στους χώρους δουλειάς. Το έδειξαν χειροπιαστά όντας μπροστάρισες στην απεργία στις 28 Φλεβάρη και πηγαίνοντας για την απεργιακή 8 Μάρτη. Τεράστια αλλαγή και στις συνειδήσεις και στο ρίζωμα των συνδικάτων σε κάθε χώρο δουλειάς.

Η εργατική τάξη είναι το υποκείμενο της επαναστατικής αλλαγής της κοινωνίας, αλλά αυτό δεν γίνεται αυθόρμητα. Οι εργάτες και οι εργάτριες που δημιουργούν τον πλούτο έχουν τη δυνατότητα να πάρουν τον έλεγχο της παραγωγής και όλης της κοινωνικής ζωής, αλλά

χρειάζεται να συγκρουστούν με τις κυρίαρχες ιδέες που τους/τις θέλουν εξοτομικοποιημένους και διχασμένους. Ιδέες για διακρίσεις ανάλογα με το φύλο, το χρώμα, την καταγωγή, τη θρησκεία και την εθνικότητα. Ιδέες που καλλιεργεί ο καπιταλισμός σαν σύστημα για να κρατάει την εργατική τάξη κυριαρχούμενη.

Γι' αυτό είναι τόσο σημαντικό το ξεδίπλωμα πρωτοβουλιών ενάντια στον σεξισμό, στον εθνικισμό, στον ρατσισμό, στην ισλαμοφοβία σήμερα.

Η καμπάνια της ΚΕΕΡΦΑ για τη διεθνή μέρα δράσης στις 16 Μάρτη συνδυάζει τα αιτήματα για ανοιχτά σύνορα ενάντια στις επαναπροωθήσεις και για να μείνουν στη φυλακή οι Χρυσανγίτες δολοφόνοι με το αίτημα για «χαρτιά» σε όλους. Η πάλη ενάντια στον ρατσισμό και την φασιστική απειλή είναι κεντρική. Πόλεμοι, κλιματική καταστροφή, φτώχεια εντείνουν την προσφυγιά. Η κρίση του συστήματος σε συνδυασμό με τις ρατσιστικές πολιτικές δίνει περιθώρια στη φασιστική απειλή να σηκώνει κεφάλι. Αλλά υπάρχει ένα μαχητικό κίνημα που συγκρούεται και αντιστέκεται. Η χρονιά που πέρασε έδειξε ότι το αντιρατσιστικό-αντιφασιστικό κίνημα είναι παρών. Κορυφαία στιγμή τα μαζι-

κά συλλαλητήρια μετά την Πύλο και την φονική πυρκαγιά στη Δαδιά. Η πρώτη απόπειρα του Κασιδιάρη να καλέσει φασιστο-σύναξη στα Χανιά κατά του Pride ακυρώθηκε με αντιφασιστικό ξεσηκωμό. Η ορκωμοσία επιστροφής του στο δ.σ. Αθήνας κατέληξε σε παραίτηση από το δημοτικό συμβούλιο μετά από μαζική κινητοποίηση στην Κυψέλη. Στο Ν. Ηράκλειο δεν πέρασε η φασιστική πρόκληση ούτε η κυβερνητική απαγόρευση των αντιφασιστικών διαδηλώσεων. Στην Αλεξανδρούπολη, οι φασίστες κεφαλοκυνηγοί που έβγαλε στο δρόμο η προπαγάνδα Μητσοτάκη, βρέθηκαν οι ίδιοι κατηγορούμενοι. Η επέτειος από τη δολοφονία του Π. Φύσσα συγκέντρωσε χιλιάδες κόσμου. Η 16 Μάρτη μπορεί να γίνει ο επόμενος μεγάλος σταθμός.

Η σύνδεση των φοιτητικών καταλήψεων με το εργατικό κίνημα είναι ένα μεγάλο στοίχημα. Το σύνθημα «Φοιτητές-εργατιά, μια φωνή και μια γροθιά» αγκαλιάζει ήδη μεγάλα κομμάτια και της νεολαίας και του εργατικού κινήματος. Χρειάζεται να είμαστε ξεκάθαροι ότι δεν ενδίδουμε στις πιέσεις που λένε ότι κίνημα προχωράει όταν κάθε χώρος βάζει μπροστά τα ιδιαίτερα αιτήματά του αποφεύγοντας τις πολιτικές συνδέσεις.

Το αντίθετο ισχύει. Καμιά από αυτές τις μάχες δεν είναι στενά συνδικαλιστική ή «κινηματική» και το ΣΕΚ πρωταγωνιστεί για να αναδείξει τις πολιτικές συνδέσεις και να οργανώσει τη δράση, για να ενώσει τις μάχες σε ένα συνολικό σχέδιο ανατροπής αυτής της κυβέρνησης και σύγκρουσης με τον καπιταλισμό.

Αυτή η πραγματικότητα, τα πραγματικά προχωρήματα μέσα στους αγώνες, οξύνει την αντίφαση ανάμεσα στη βίαιη δεξιά προσαρμογή της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ και τις πολιτικές εμπειρίες και τις αριστερές αναζητήσεις της εργατικής τάξης και της νεολαίας. Αυτή είναι η ρίζα της κρίσης του ΣΥΡΙΖΑ που διασπάστηκε αλλά η κρίση του δεν σταματάει, όπως επιβεβαιώνουν οι νέες συγκρούσεις στο εσωτερικό του. Το κενό δεν το καλύπτει η Νέα Αριστερά καθώς προσπαθεί να αναπαράγει την ίδια στρατηγική που έφερε τον ΣΥΡΙΖΑ σε αδιέξοδο. Το ΚΚΕ πιέζεται από τους αγώνες και αυτοπροβάλλεται ως «100% αντιπολίτευση», αλλά υποτάσσει τη δυναμική των αγώνων στις σκοπιμότητες της εκλογικής ενίσχυσής του. Μπαίνει στον Μάρτη κλείνοντας τα μπλόκα των αγροτών, πιέζοντας τις καταλήψεις να σταματήσουν μετά τη ψήφιση του νομοσχεδίου για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και προτείνοντας επόμενη πανεργατική απεργία στις ...17 Απρίλη.

Το κεντρικό καθήκον είναι να καλύψουμε το κενό αριστερής αντιπολίτευσης σε όλα τα μέτωπα που αφήνει η δεξιά πορεία και η κρίση του ρεφορμισμού. Πρώτα απ' όλα στο απεργιακό μέτωπο. Μπαίνουμε μπροστά, συσπειρώνουμε κόσμο που ριζοσπαστικοποιείται και αποδεσμεύεται από την επιρροή της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης, δυναμώνουμε τα δίκτυά μας στους χώρους δουλειάς. Χωρίς τέτοια δίκτυα, που κινητοποιούν τη συλλογική δύναμη της εργατικής τάξης, καμιά πρωτοβουλία και κανένα κίνημα δεν έχει τη δύναμη να είναι νικηφόρο.

Βασικό στοιχείο για την προσπάθεια να ανταποκριθούμε σε όλα αυτά τα καθήκοντα είναι η αντίσταση στην ηττο-

πάθεια που χαρακτηρίζει μεγάλο μέρος της Αριστεράς. Οι πραγματικοί συσχετισμοί μετριούνται στο πεζοδρόμιο. Αντί για την παθητικότητα που καλλιεργούν οι απόψεις περί «αρνητικού συσχετισμού δυνάμεων», αυτό που απαιτεί η συγκυρία είναι την επιθετική αξιοποίηση των δυνατοτήτων που ανοίγονται.

Πάνω σε αυτή τη βάση αντιμετωπίζουμε και τη μάχη των Ευρωεκλογών. Δεν την υποτιμούμε ούτε την υποβαθμίζουμε σε απλή καταγραφή των ποσοστών ανάμεσα στις δυνάμεις της αντιπολίτευσης με «δοσμένη» τη νίκη της ΝΔ. Αντίθετα, κεντρικός πολιτικός στόχος και σε αυτές τις κάλπες είναι να μαυρίσουμε την κυβέρνηση της ακρίβειας και του πλιάτσικου, του πολέμου και του ρατσισμού, του σεξισμού και του «πατρίς-θρησκεία-οικογένεια» που τρέφει την ακροδεξιά.

Τώρα είναι η ώρα για να αναδείξουμε την επαναστατική αριστερά σε δύναμη που οργανώνει τις απαντήσεις και δίνει την αντικαπιταλιστική προοπτική. Όπως προειδοποιούσαμε ήδη από την περασμένη χρονιά, «Βρισκόμαστε στο σημείο που οι εξελίξεις θα κλιμακωθούν όχι γιατί το θέλουμε εμείς αλλά γιατί η επίθεση οξύνεται. Εμείς πρέπει να φροντίσουμε από την πρώτη μέρα να τους κάνουμε τη ζωή πατίνι μέχρι να ξεκουμπιστούν. Αλλά αυτό σημαίνει δουλειά για να βγουν και να νικήσουν οι αντιστάσεις. Σημαίνει να κερδίσουμε σε αυτήν την προσπάθεια ένα τεράστιο κομμάτι του κόσμου της αριστεράς που ψάχνεται και αναζητά τρόπους να μπει στις επόμενες μάχες, αναζητά πολιτικό στήριγμα, το ποιος μπορεί να τις οργανώσει και σε ποια προοπτική.

Δεν υπάρχει κανένας αυτοματισμός σε όλα αυτά. Η πολυδιάστατη κρίση του καπιταλισμού έχει την τάση να δημιουργεί καταστάσεις ρήξης όπου ταυτόχρονα συνυπάρχουν συνθήκες καταστροφής αλλά και δυνατότητες εξέγερσης. Η συνειδητή παρέμβαση των πρωτοπόρων τμημάτων της εργατικής τάξης κάνει τη διαφορά. Όπως έλεγε ο Λένιν, όποιος περιμένει μια “καθαρή” επανάσταση, δεν

θα ζήσει για να τη δει. Ένα επαναστατικό κόμμα που συσπειρώνει στις γραμμές του πρωτοπόρα κομμάτια της τάξης μπορεί να παρεμβαίνει για να πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες της εργατικής τάξης να αρπάξει τις ευκαιρίες, συνδέοντας τους αγώνες αναμεταξύ τους, κοντράροντας τις ρεφορμιστικές αυταπάτες και ανεβάζοντας την τάξη σε ηγεμονική δύναμη. Στο χτίσιμο αυτής της επαναστατικής αριστεράς στρατευόμαστε για να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που έχουμε μπροστά μας».¹³ ■

Σημειώσεις

1. “Πρέπει να φωνάσουμε για να αποδοθεί δικαιοσύνη”, Συνέντευξη Μαρία Κορυστιανού, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1610, 21 Φλεβάρη 2024, <https://ergatiki.gr/article.php?id=28634&issue=1610>
2. Τρακτέρ και Μέλισσες στο Σύνταγμα– Δυνατό μήνυμα, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1611, 28 Φλεβάρη 2024, <https://ergatiki.gr/article.php?id=28658&issue=1611>
3. Λένα Βερδέ, Οι επιζώντες μιλούν για το έγκλημα στην Πύλο, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1602, 20 Δεκέμβρη 2023, <https://ergatiki.gr/article.php?id=28386>
4. Νομιμοποίηση για τους μετανάστες, φυλακή για τους φασίστες, Συνέντευξη με τον Τζαβέντ Ασλάμ, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1586, 30 Αυγούστου 2023, <https://ergatiki.gr/article.php?id=27849&issue=1586>
5. Μαρία Στύλλου, Η πάλη για την απελευθέρωση των γυναικών, πρόλογος στην 4η έκδοση, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Αθήνα 2024.
6. Επαναστατική Αριστερά, για την ανατροπή του καταστροφικού καπιταλισμού, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1611, 27 Φλεβάρη 2024, <https://ergatiki.gr/article.php?id=28657&issue=1611>
7. Μάνος Νικολάου, Οι εργάτες της Υγείας άνοιξαν τον δρόμο, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1581, 19 Ιούλη 2023, <https://ergatiki.gr/article.php?id=27739&issue=1581>
8. <https://ergatiki.gr/article.php?id=28200&issue=1596>
9. Μάνος Νικολάου, Νοσοκομεία: «σεισμός» η 48ωρη, Εργατική Αλληλεγγύη Νο1600, 6 Δεκέμβρη 2023, <https://ergatiki.gr/article.php?id=28334&issue=1600>
10. Ανταρσία ενάντια στον καπιταλισμό, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο35, Μάρτης-Απρίλης 2000, <https://socialismfrombelow.gr/index.php?issue=35#gsc.tab=0>
11. Σωτήρης Κοντογιάννης, Η αναγέννηση της αριστεράς στην Ιταλία, στο αφιέρωμα «Μετά τη Γενοβα» του περιοδικού Σοσιαλισμός από τα κάτω, Νο40, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2001, <https://socialismfrombelow.gr/pdf/40.pdf>
12. Μαρία Στύλλου, στο ίδιο αφιέρωμα του ΣαΚ Μετά τη Γενοβα
13. Μαρία Στύλλου, Θα τους αφήσουμε ή θα τους ανατρέψουμε, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο160, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2023, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1437&issue=160#gsc.tab=0>

Καταλήψεις!

Η πάλη ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της Παιδείας

Ο Παντελής Παναγιωτακόπουλος δίνει το χρονικό των καταλήψεων στις Σχολές και τον προσανατολισμό για τη νίκη.

Η Κυβέρνηση μέσα στο διάστημα των Χριστουγέννων ανακοίνωσε την πρόθεση της να περάσει νομοσχέδιο που επιτρέπει την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων. Πιερρακάκης και Μητσοτάκης δήλωναν ότι το νομοσχέδιο θα έχει κατατεθεί και ψηφιστεί μέχρι τα τέλη Γενάρη. Η κυβέρνηση πόνταρε στις γιορτές και στην εξεταστική για να μην συναντήσει αντιστάσεις αλλά αντί για αυτή την εξέλιξη μπαίνουμε στο Μάρτιο, το νομοσχέδιο δεν έχει ακόμα ψηφιστεί και οι σχολές βρίσκονται σε καταλήψεις διαρκείας εδώ και οκτώ εβδομάδες κερδίζοντας την συμπάρασταση της εργατικής τάξης και ξεσηκώνοντας συλλόγους ΔΕΠ, διοικητικούς και το σύνολο της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Το νομοσχέδιο αυτό που αγνοεί την ύπαρξη του άρθρου 16, είναι μια σκληρή ταξική επίθεση. Θέλει να πετάξει την εργατική νεολαία εκτός σχολών να διευρύνει τους ταξικούς φραγμούς και να τσακίσει το δημόσιο πανεπιστήμιο. Ο αγώνας ενάντια στην ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημίων πάει χέρι χέρι με τους αγώνες της εργατικής τάξης ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις και τις περικοπές. Ο αγώνας στις σχολές και τα νοσοκομεία είναι κοινός γιατί αντιμετωπίζουν την ίδια επίθεση από τα καπιταλιστικά συμφέροντα και την κυβέρνηση που τα υπηρετεί. Το κερδοσκοπικό κεφάλαιο CVC ήταν και είναι πρωταγωνιστής στο πλιάτσικο της Υγείας. Το CVC Capital πέρα από τις έξι μεγάλες ιδιωτικές κλινικές που έχει στη κατοχή του, προχώρησε στην εξαγορά της Εθνικής

Ασφαλιστικής από την Εθνική Τράπεζα και τώρα θέλει να ιδρύσει στο Ελληνικό και την πρώτη ιδιωτική Ιατρική σχολή σε συνεργασία με το «μη κερδοσκοπικό» πανεπιστήμιο της Λευκωσίας.

Η κυβέρνηση για να μπορέσει να πείσει για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια επιστράτευσε όλα τα χιλιοειπωμένα ψέματα που χρησιμοποιεί κάθε φορά που βάζει στόχο τις σχολές. Ξεκινούν με τις συκοφαντίες για τα δημόσια πανεπιστήμια, κατηγορούν τις σχολές πως είναι κέντρα ανομίας και καταλογίζουν στα πανεπιστήμια ότι ευθύνονται για την ανεργία των νέων και την έλλειψη δεξιοτήτων. Η έλευση των ιδιωτικών πανεπιστημίων, των «ελεύθερων» όπως τα αποκαλεί το νομοσχέδιο που φέρνει η κυβέρνηση λένε ότι θα δημιουργήσει «υγιή ανταγωνισμό» με τα δημόσια, θα δώσει κίνητρα για να αναβαθμιστούν και να γίνουν πιο καινοτόμα.

Αυτά που υποστηρίζουν δεν αξίζουν ούτε το μελάνι που γράφονται. Τα αποτελέσματα των ιδιωτικοποιήσεων παντού φέρνουν καταστροφή και θάνατο όπως έχει γίνει στην Υγεία, όπως έγινε στα τρένα με το έγκλημα στα Τέμπη και αλλού. Όπως αναφέρει ο σύλλογος ΔΕΠ Θετικών Επιστημών του ΕΚΠΑ και πολλοί άλλοι φορείς «Ο ισχυρισμός ότι τα δημόσια πανεπιστήμια θα βελτιωθούν μέσω του ανταγωνισμού με τα ιδιωτικά έχει τόσο σχέση με την πραγματικότητα όσο και η «βελτίωση» του δημόσιου συστήματος Υγείας από τη γιγάντωση και πρωτοδότηση με κάθε τρόπο των ιδιωτικών κλινικών». Στην πραγματικότητα αυτό που επιδιώκουν είναι την αυτοχρηματοδότηση των δημοσίων πανεπιστημίων, να βρουν τους δικούς τους τρόπους χρηματοδότησης. Αυτό μεταφράζεται σε δίδακτρα που ήδη το νομοσχέδιο εμπεριέχει στα προπτυχιακά των δημοσίων για φοιτητές από το εξωτερικό, σε χορηγίες εταιρειών, σε έρευνα προσαρμοσμένη στις ανάγκες των καπιταλιστών και όχι για τις ανάγκες της κοινωνικής πλειοψηφίας. Η παροχή έρευνας για τις επιχειρήσεις και η ίδρυση start-up εταιρειών εντός των ιδρυμάτων εί-

ναι επίθεση που είναι ξεκινήμενη από το προηγούμενο διάστημα μέσα στις σχολές. Ο προϋπολογισμός του 2024 για τα ΑΕΙ προβλέπει ακόμα πιο μικρά ποσά για τα δημόσια ΑΕΙ. Οι πρόσφατες ανακοινώσεις των Συγκλήτων του ΕΜΠ, του Πανεπιστημίου της Κρήτης και άλλων ιδρυμάτων αδειάζουν ακόμα περισσότερο την κυβέρνηση. Ο προϋπολογισμός των πανεπιστημίων από το 2009 μέχρι σήμερα έχει μειωθεί κατά 60%, το εκπαιδευτικό προσωπικό κατά 30% και το προσωπικό των διοικητικών και άλλων εργαζόμενων στα ΑΕΙ κατά 10%. Όσο για το επιχείρημα ότι τα ιδιωτικά θα γίνουν πόλος έλξης φοιτητών από το εξωτερικό ενώ από εδώ δεν θα φεύγουν για να σπουδάσουν έξω, αφορά μόνο αυτούς που θα έχουν την οικονομική δυνατότητα να το κάνουν σε αντίθεση με τα παιδιά της εργατικής τάξης που θα πετιούνται εκτός του δημοσίου πανεπιστημίου που θα συρρικνώνεται όλο και περισσότερο. Ήδη μια σειρά από περιφερειακά πανεπιστήμια έχουν μειώσει υπερβολικά τους φοιτητές που δέχονται και κινδυνεύουν να κλείσουν.

Η προσπάθεια να πετάξει έξω από τις σχολές τα παιδιά των εργατικών οικογενειών είναι ο σχεδιασμός της κυβέρνησης από την πρώτη στιγμή εκλογής της. Η Ελάχιστη Βάση Εισαγωγής και η Τράπεζα Θεμάτων, το εξεταστικό σύστημα των πανελλαδικών, η επαναφορά των πρότυπων σχολείων και η αξιολόγηση, το σχολείο της αγοράς για λίγους και εκλεκτούς, βρίσκουν τη συνέχεια τους στο νομοσχέδιο για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια. Οι φτωχοί δεν θα μπορούν να σπουδάζουν πια. Η πανεπιστημιακή αστυνομία και οι νόμοι Κεραμέως Χρυσοχόϊδη είχαν ως στόχο να ανοίξουν τον δρόμο για την υλοποίηση της επίθεσης σήμερα. Ήθελαν να επιβάλλουν την σιγή νεκροταφείου μέσα στις σχολές, την αστυνομία για να καταστείλει τις φοιτητικές κινητοποιήσεις. Όχι απλά δεν τα κατάφεραν, τα σχέδια τους τσακίστηκαν από τον αγώνα των φοιτητών, οι μπάτσοι δεν κατάφεραν να μπουν στις σχολές παρά τις βίαιες επιθέσεις τους και

σαν να μην έφτανε αυτό, η ΔΑΠ γκερμολοσώθηκε και έχασε την πρώτη θέση στις φοιτητικές εκλογές μετά από 35 χρόνια.

Παρά τις προσδοκίες της κυβέρνησης, οι σχολές άνοιξαν μετά τις γιορτές και με το καλημέρα ξεκίνησαν οι γενικές συνελεύσεις. Οι πρώτες 30 καταλήψεις στις σχολές έστειλαν το μήνυμα ότι η μάχη για την υπεράσπιση και διεκδίκηση της δημόσιας και δωρεάν παιδείας ξεκίνησε. Το πρώτο πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο την Πέμπτη 11 Γενάρη συσπειρώσε χιλιάδες φοιτητές και φοιτήτριες, μαθητές και εκπαιδευτικά σωματεία με την κήρυξη στάσης εργασίας της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ.

Η πορεία κατέληξε στο κάτω Πολυτεχνείο που πραγματοποιήθηκε το πρώτο Γενικό Συντονιστικό Συνελεύσεων και Καταλήψεων. Το συντονιστικό κάλεσε σε νέο γύρο γενικών συνελεύσεων και καταλήψεων και επόμενο συλλαλητήριο στις 18 Γενάρη. Μια από τις πρώτες σχολές που αποφάσισε πενθήμερη κατάληψη ήταν ο φοιτητικός σύλλογος της ΣΔΟΚΕ του ΠΑΔΑ που τοποθετήθηκε στο συντονιστικό και κάλεσε σε κλιμάκωση με καταλήψεις διαρκείας.

Το ΣΕΚ στις σχολές σε ανακοίνωσή του τόνισε «Καταγγέλλουμε την εισβολή των ΜΑΤ στο ΕΜΠ και τον χώρο του ασύλου, η τρομοκρατία δεν θα περάσει. Θα πάρουν μαζική απάντηση στις συνελεύσεις, στις μαζικές καταλήψεις και διαδηλώσεις. Εμπρός για πενθήμερες επαναλαμβανόμενες καταλήψεις, μαζική συμμετοχή στο πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο, συμμετοχή στις διαδηλώσεις αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη και στο αντιρατσιστικό, αντιφασιστικό συλλαλητήριο στα Πετράλωνα, 11 χρόνια από την δολοφονία του Σαχζατ Λουκμαν από τους φασίστες». Η ανακοίνωση συνέχιζε: «Η δυναμική των καταλήψεων συγκροτεί ένα πανεκπαιδευτικό ποτάμι που μπορεί να γκερμώσει τα σχέδια της κυβέρνησης. Μαζικοποιούμε τις καταλήψεις, με συντονιστικά κατάληψης σε κάθε σχολή οργανώνουμε εκδηλώσεις και παρεμβάσεις των καταλήψεων στους εργατικούς

χώρους, μετατρέπουμε τις σχολές μας σε ορμητήρια αγώνα υπεράσπισης της δημόσιας εκπαίδευσης και οργάνωσης όλων των αγώνων». Το Σάββατο 13/1 οι καταλήψεις του ΠΑΔΑ και της Φιλοσοφικής συμμετείχαν με πανό στην διαδήλωση αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη. Την Τετάρτη 17/1 οι καταλήψεις από το ΠΑΔΑ, ΦΛΣ και σχολές του ΕΚΠΑ διαδήλωναν μαζικά μαζί με την ΚΕΕΡΦΑ στους δρόμους των Πετραλώνων. Από την πρώτη εβδομάδα φάνηκε καθαρά η διάθεση των φοιτητών να συνδεθούν με όλες τις πολιτικές μάχες, είτε ενάντια στον ρατσισμό και τους φασίστες, είτε ενάντια στον πόλεμο.

Ο Δεύτερος γύρος γενικών συνελεύσεων σήμανε βήμα κλιμάκωσης με 80 σχολές να βρίσκονται σε κατάληψη και να απλώνονται πια πανελλαδικά και σε όλες τις πόλεις πέρα από τις σχολές της Αθήνας. Καταλήψεις σε σχολές στον Βόλο, στη Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα και στην Κρήτη έδειξαν ότι δεν πέρασε ο αιφνιδιασμός της κυβέρνησης αλλά αντίθετα το κίνημα δυναμώνει και απλώνεται. Ακόμα περισσότεροι φοι-

τητές και φοιτήτριες διαδηλώνουν με τα πανό των σχολών τους στο κέντρο της Αθήνας και σε όλες τις πόλεις. Γράφει η Εργατική Αλληλεγγύη στην ανταπόκριση της. «Το ποτάμι πίσω δεν γυρνά, τέρμα πια στις εκτονώσεις, καταλήψεις, διαδηλώσεις. Το κλασικό πια σύνθημα των μεγάλων κινημάτων της εκπαίδευσης ακούστηκε ξανά στο συλλαλητήριο της Πέμπτης 18/1 και συμπυκνώνει με τον καλύτερο τρόπο τις διαθέσεις του φοιτητικού κινήματος. Σταθμός ήταν το νέο μεγαλειώδες συλλαλητήριο που έγινε την Πέμπτη στην Αθήνα. Ακόμα μεγαλύτερο από αυτό της περασμένης εβδομάδας με πολλές χιλιάδες φοιτητές/ριες από τις κατειλημμένες σχολές αλλά και με μαζική συμμετοχή των μαθητών/ριών με τα πανό των σχολείων τους, των εκπαιδευτικών με τα σωματεία τους, των εργαζόμενων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους συλλόγους τους. Αντίστοιχα μεγάλες διαδηλώσεις έγιναν σε όλες τις πόλεις».

Οι συντονιστικές επιτροπές των καταλήψεων σε πολλές σχολές οργανώνουν πολιτικές εκδηλώσεις, συζητούν

την εμπειρία του κινήματος καταλήψεων του 2006/07, όπως στην Φιλοσοφική που την παρακολουθούν πάνω από 80 φοιτητές και φοιτήτριες, στο ΠΑΔΑ αλλά και σε σχολές στις άλλες πόλεις. Η έμπνευση από το προηγούμενο μεγάλο νικηφόρο φοιτητικό κίνημα και η μεθοδολογία του γίνεται κτήμα χιλιάδων φοιτητών που μπαίνουν να οργανώσουν τις σχολές τους με τον ίδιο τρόπο. Το σύνθημα που είναι κυρίαρχο σε κάθε διαδήλωση είναι «Το 06 και το 07 μας δείχνουν τον δρόμο με όπλο την κατάληψη θα ρίξουμε το νόμο». Οι καταλήψεις συνεχίζουν ορμητικά στον τρίτο γύρο γενικών συνελεύσεων και πια πάνω από 150 σχολές έχουν αποφασίσει πενήνήμερες καταλήψεις. Νέα μεγάλα συλλαλητήρια γίνονται στις 25 Γενάρη. Η κυβέρνηση ενώ υποστήριζε ότι το νομοσχέδιο θα είχε ήδη ψηφιστεί, ακόμα δεν το έχει εμφανίσει. Η Νέα Δημοκρατία έστειλε την ΔΑΠ στις συνελεύσεις να κατεβάσει πλαίσια αντικατάληψης για να ανοίξει τις σχολές. Η ήττα της είναι πανηγυρική, πουθενά δεν το καταφέρνει, χάνει παντού και ακόμα και παραδοσιακά κα-

στρα της αποφασίζουν κλιμάκωση και καταλήψεις. Το ΠΑΜΑΚ στην Θεσσαλονίκη, το ΠΑΠΕΙ και άλλα, μέσα από μαζικές συνελεύσεις που φτάνουν να συμμετέχουν ακόμα και 1.000 φοιτητές και φοιτήτριες συνεχίζουν τον αγώνα. Τα αμφιθέατρα ξεχειλίζουν και συνολικά πάνω από 50.000 φοιτητές και φοιτήτριες συμμετέχουν στις μαζικές διαδικασίες του κινήματος.

Πολλές σχολές μετατρέπονται σε κέντρα αγώνα και πολιτικής συζήτησης. Οι εκδηλώσεις συνεχίζονται όπως στο ΠΑΔΑ για την Ψυχική Υγεία με συνδικαλιστές από το νοσοκομείο Δαφνί, εκθέσεις φωτογραφίας και συζητήσεις για τον Μάη του 68, συζητήσεις για την Παλαιστίνη στη Φιλοσοφική με ομιλητές από την Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο και την Παλαιστινιακή Παροικία, εκδηλώσεις ενάντια στην ιδιωτικοποίηση και τις απολύσεις στα νοσοκομεία όπως έγινε στην Ιατρική με ομιλητές την πρόεδρο του Συλλόγου Εργαζομένων στον Άγιο Σάββα Κατερίνα Πατρικίου και τον Γιώργο Γαλανόπουλο από την Ε.Γ της ΟΕΝΓΕ. Εκδηλώσεις για τον κοινό αγώνα ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις στην Παιδεία και στην Υγεία γίνονται σε σχολές σε όλη την Ελλάδα και τα συντονιστικά οργανώνουν παρεμβάσεις και εξορμήσεις στα νοσοκομεία. Συντονιστικά καταλήψεων από την Ιατρική και τη Φιλοσοφική χαιρετίζουν τον αγώνα των καθαριστριών στον Άγιο Σάββα, εξορμήσεις γίνονται στο Δαφνί, στο Κρατικό Νίκαιας, στο Αττικό αλλά και σε άλλους χώρους. Συντονιστικά κατάληψης των σχολών του Βόλου πηγαίνουν στους λιμενεργάτες, προχωράει ο συντονισμός των σχολών με τους εργαζόμενους στην έρευνα, τους διοικητικούς και αλλού. Οι καταλήψεις κάνουν πράξη το σύνθημα, «φοιτητές-εργατιά, μια φωνή και μια γροθιά».

Το κίνημα συνεχίζει για τέταρτη εβδομάδα και η κυβέρνηση συνεχίζει να μην κατεβάζει το νομοσχέδιο παρά το χρονοδιάγραμμα που είχε εξαγγείλει. Το μόνο που της έχει απομείνει είναι οι συκοφαντίες για μειοψηφίες και η καταστολή. Μια μέρα μετά το συλλαλητήριο της

25ης Γενάρη ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας Πρωτοδικών διατάσσει κατεπείγουσα προκαταρκτική εξέταση για τις καταλήψεις. Τη Δευτέρα 29/1 ανακοινώνεται η διενέργεια εξεταστικής διαδικτυακά. Κυβέρνηση και διοικήσεις κάνουν τα πάντα για να φρενάρουν τις καταλήψεις αλλά δεν τα καταφέρνουν. Το ποτάμι πίσω δεν γυρνά. Πολλοί σύλλογοι ΔΕΠ παίρνουν αποφάσεις για απεργίες όπως στο πανεπιστήμιο Κρήτης και αλλού. Η ΠΟΣΔΕΠ προχωρά σε συνέδριο και αποφασίζει τη στήριξη των φοιτητών, την εναντίωσή της στο νομοσχέδιο και συμμετοχή στα πανεκπαιδευτικά συλλαλητήρια με απεργίες. Καθημερινές στάσεις εργασίας για να καλύπτει τους καθηγητές που αρνούνται να προχωρήσουν στις ηλεκτρονικές εξετάσεις. Νέο συλλαλητήριο την 1/2, χιλιάδες ξανά στους δρόμους και σύνδεση με τους εργαζόμενους στα νοσοκομεία που απεργούν ενάντια στις απολύσεις των Συμβασιούχων Ορισμένου Χρόνου (ΣΟΧ) Εργαζόμενοι με τα πανό τους από το Συντονιστικό των Νοσοκομείων συναντούν τα μπλοκ των φοιτητικών καταλήψεων και διαδηλώνουν μαζί. Αμέσως μετά γίνεται Συντονιστικό Γενικών Συνελεύσεων και καταλήψεων και αποφασίζει την συνέχεια των καταλήψεων και κλιμάκωση με πανελλαδικό συλλαλητήριο στις 8/1.

Το κίνημα κάνει ένα μεγάλο βήμα μπροστά και η κυβέρνηση είναι πιο στριμωγμένη από ποτέ. Η ΑΔΕΔΥ κήρυξε στάση εργασίας μαζί με το πανελλαδικό συλλαλητήριο των καταλήψεων. Ακόμα πιο μαζικές συνελεύσεις παίρνουν αποφάσεις και οι φοιτητές με πλοία από την Κρήτη και πούλμαν από Θεσσαλονίκη, Γιάννενα, Βόλο, Πάτρα και Θράκη βουλιάζουν την Αθήνα. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να τρομοκρατήσει τους φοιτητές με την εισβολή των μπάτσων στη Νομική Κομοτηνής φέρνει τα αντίθετα αποτελέσματα. Δεκάδες χιλιάδες συμμετέχουν στη διαδήλωση. Η μεγαλύτερη πανεκπαιδευτική διαδήλωση των τελευταίων δέκα χρόνων είναι γεγονός και όλοι τη συγκρίνουν με τα μεγάλα συλλαλητήρια του '06 και του

'07. Γράφει η Εργατική Αλληλεγγύη «Δεκάδες χιλιάδες φοιτητές/ριες από την Κομοτηνή μέχρι την Κρήτη, πανεπιστημιακοί και εργαζόμενοι στα ΑΕΙ, εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, υγειονομικοί, μαθητές και μαθήτριες, εργαζόμενοι του ευρύτερου δημοσίου, εργάτες και σπουδαστές του χώρου των Τεχνών, δικηγόροι και πλήθος κόσμου γέμισαν για ώρες το κέντρο της Αθήνας. Το παρόν έδωσε και η ΚΕΕΡΦΑ με πανό που διεκδικεί δικαιοσύνη για τους νεκρούς της Πύλου και ο Συντονισμός Εργατικής Αντίστασης. Όταν η κεφαλή της πορείας επέστρεφε στα Προπύλαια από όπου ξεκίνησε ακόμα βάδιζαν μπλοκ στη Σταδίου και στους δρόμους γύρω από το Σύνταγμα».

Αμέσως μετά γίνεται το πρώτο πανελλαδικό Συντονιστικό Συνελεύσεων και Καταλήψεων στη Νομική με τη συμμετοχή 2.000 φοιτητών/τριών. Στο Συντονιστικό χαιρετίζει η Ζαννέτα Λυσικάτου, γιατρός στον Ευαγγελισμό από το Συντονιστικό των Νοσοκομείων και καλεί τους φοιτητικούς συλλόγους σε κοινό αγώνα και συντονισμό στις 22 Φλεβάρη (μέρα απεργίας στα Νοσοκομεία) και στις 8 του Μάρτη στην απεργία ενάντια στον σεξισμό και την καταπίεση. Πολλοί σύλλογοι καλούν σε μπλοκαρίσματα των εξεταστικών και σε κλιμάκωση των καταλήψεων. Η Δευτέρα 12/2 ξεκίνησε με ένα χαρακτηριστικό δείγμα της δύναμης που έχει η σύνδεση του φοιτητικού με το εργατικό κίνημα. Η απεργοσπαστική διαδικασία των τηλεξεταστικών στο ΕΚΠΑ ματαιώθηκε όταν το σωματείο των διοικητικών κήρυξε στάση εργασίας και με τη στήριξη των φοιτητικών συλλόγων του ΕΚΠΑ μπλόκαραν το ηλεκτρονικό σύστημα στο ΚΛΕΙΔΙ, το κέντρο έλεγχου απόπου γίνεται η διαδικασία. Την επόμενη ημέρα η κυβέρνηση και οι εφημερίδες λύσσαξαν, κατηγορώντας τους φοιτητές και τους διοικητικούς για σαμποτάζ. Η πρυτανεία απολύει τον διοικητικό Δ. Αντωνίου και ξεσπά ένα τεράστιο κύμα συμπαράστασης που απαιτεί την επαναπρόσληψη του.

Το Σάββατο 10 Φλεβάρη οι φοιτητικοί σύλλογοι πλημμυρίζουν ξανά το κέντρο της Αθήνας σε μια μεγάλη συναυλία στα Προπύλαια και καλούν σε νέο συλλαλητήριο στις 15 Φλεβάρη. Το ΕΚΑ καλεί στάση εργασίας και συμμετοχή στην διαδήλωση. Ξανά χιλιάδες στους δρόμους, ξανά συντονιστικό και νέο συλλαλητήριο στις 22 Φλεβάρη. Την Τρίτη 20 Φλεβάρη οι συνελεύσεις αποφασίζουν συνέχεια των καταλήψεων και κατεβαίνουν στο Σύνταγμα μαζί με τους αγρότες που έρχονται στην Αθήνα από όλη την Ελλάδα. Το σύνθημα που δίνει τον τόνο και είναι στο στόμα όλων είναι «Εργάτες, αγρότες, φοιτητές, μαζί θα βγούμε νικητές». Την Πέμπτη 22 Φλεβάρη οι καταλήψεις βγαίνουν για έβδομη συνεχόμενη φορά στο δρόμο και συντονίζονται στην αρχή με τους απεργούς της Υγείας και στη συνέχεια με τους μελισσοουργούς στο Σύνταγμα. Η Αθανασία Συμψηρή από την κατάληψη Φιλοσοφικής χαιρετίζει τους απεργούς των νοσοκομείων στο Υπουργείο Υγείας καλώντας τους σε κοινές δράσης και σε κλιμάκωση των καταλήψεων και των απεργιών για να τσακίσουμε την κυβέρνηση των ιδιωτικοποιήσεων. Αμέσως μετά νέο συντονιστικό πραγματοποιείται στη Νομική παίρνοντας αποφάσεις για συμμετοχή στη Γενική απεργία στις 28 Φλεβάρη και σε νέο συλλαλητήριο στις 29. Το Συντονιστικό ακολουθεί την απόφαση δεκάδων φοιτητικών συλλόγων πανελλαδικά για συμμετοχή στην απεργία στις 8 του Μάρτη μαζί με τα συνδικάτα και καλεί στην απεργία. Λίγο μετά γίνεται γνωστό ότι η κυβέρνηση κατέθεσε το νομοσχέδιο στην Βουλή και ετοιμάζεται να το ψηφίσει την Παρασκευή 8 του Μάρτη. Οι συνελεύσεις και οι καταλήψεις οργανώνουν την συνέχεια και ετοιμάζονται για πανελλαδικό συλλαλητήριο την ημέρα ψήφισης.

Οι φοιτητικές καταλήψεις και η πλατιά συμπάρασταση που ξεσήκωσαν δεν έπεσαν από τον ουρανό. Χρειάστηκαν πολιτικές μάχες και πρωτοβουλίες από την επαναστατική αριστερά για να φτάσουμε μέχρι εδώ. Χρειάστηκε σύγκρου-

ση με τις αντιλήψεις που μίλαγαν για αρνητικούς συσχετισμούς, που θεωρούσαν ότι δεν μπορούν να βγουν καταλήψεις διαρκείας, που υποστήριζαν ότι αυτή η μορφή πάλης ανήκει στο παρελθόν. Οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες από το ΣΕΚ στις Σχολές από την πρώτη εβδομάδα μπήκαν στις σχολές με αφίσες και προκήρυξη που καλούσε σε καταλήψεις διαρκείας. Αυτό έπαιξε ρόλο στον προσανατολισμό του κινήματος. Είχαμε την εκτίμηση ότι η νεολαία είναι γεμάτη οργή και συμμετείχε μαζικά στους αγώνες της προηγούμενης περιόδου, στις διαδηλώσεις ενάντια στο έγκλημα στα Τέμπη, στο κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη, στο Πολυτεχνείο, στους αγώνες ενάντια στον σεξισμό και την καταπίεση, στους αγώνες ενάντια στον ρατσισμό και την φασιστική απειλή. Είχαμε την εκτίμηση ότι αυτός ο κόσμος μπορεί να δώσει αυτή την μάχη και να συνδεθεί με την εργατική τάξη ενάντια στις επιθέσεις της κυβέρνησης.

Η Αριστερά στις σχολές, τα σχήματα γύρω από το δίκτυο των ΕΑΑΚ και η ΚΝΕ παρά τις αρχικές ταλαντεύσεις μπήκαν στις καταλήψεις. Η ΔΑΠ και η ΠΑΣΠ στις περισσότερες σχολές δεν μπόρεσαν να κατεβάσουν πλαίσια αντικατάληψης και όπου το τόλμησαν έχασαν πανηγυρικά. Η ΚΝΕ σε αντίθεση με το 06 07 έτρεξε να μπει στο κίνημα για να μπορέσει να το ελέγξει και η κατάληξη ήταν να βρίσκεται για όγδοη σερί βδομάδα μέσα στις καταλήψεις. Η δύναμη της ριζοσπαστικοποίησης των φοιτητών δεν άφησε περιθώρια για πιασουργίσματα και φρεναρίσματα όσο και αν το προσπάθησαν σε διάφορες σχολές.

Τις πρώτες εβδομάδες οι καταλήψεις συντονίζονταν μέσα από δύο διαφορετικά γενικά συντονιστικά. Αυτό είχε να κάνει με τα διαφορετικά πλαίσια που κατέβαιναν στις συνελεύσεις. Από τη μία της Πανσπουδαστικής και από την άλλη τα Ενιαία Αγωνιστικά που είχαν γραφτεί μέσα από ανοιχτά καλέσματα των σχημάτων της αντικαπιταλιστικής αριστεράς προς όλο τον κόσμο που ήθελε να συγκρουστεί με την κυβέρνηση. Η βασι-

κή διαφορά ήταν με ποιο τρόπο θα οργανωθεί το κίνημα. Από τα κάτω με συντονιστικά κατάληψης ανά σχολή όπου κάθε φοιτητής θα μπορεί να συμμετέχει και να αποφασίζει ή, όπως υποστήριζε η ΚΝΕ, μέσα από τους εκλεγμένους των Δ.Σ.; Είναι μια διαφορά που έχει να κάνει με την στρατηγική του κινήματος: κλιμάκωση των καταλήψεων με ζωντανές καταλήψεις, εκδηλώσεις και παρεμβάσεις απέναντι στη πρόταση για καταλήψεις μεν αλλά χωρίς να διαταράξουμε την εξεταστική όπως υποστήριζε η ΚΝΕ. Μετά τον τρίτο γύρο συνελεύσεων, οι δυνάμεις της ΚΝΕ πείστηκαν και μπήκαν σε ένα ενιαίο συντονιστικό.

Αντιπαραθέσεις άνοιξαν και με δυνάμεις που συμμετέχουν στα ΕΑΑΚ όπως η ΑΡΑΣ. Καταλήψεις που πολιτικοποιούν τον αγώνα και ανοίγουν όλα τα πολιτικά ζητήματα ή το μοναδικό που έχουν να συζητάνε είναι η κόντρα με τα ιδιωτικά πανεπιστήμια; Αυτή η συζήτηση εξαπλώθηκε σε πολλές σχολές και έπαιξε ρόλο για να μπορούν οι καταλήψεις να συνδέονται με το κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη, να μπαίνουν μπροστά για την οργάνωση της απεργιακής 8 Μάρτη, για να μπορούν να ανοίγουν τον αγώνα ενάντια στον ρατσισμό και την φασιστική απειλή και να συμμετέχουν στη δίκη για την καταδίκη των δολοφόνων του Ζακ. Αυτές οι πρωτοβουλίες μπορούν να προχωρούν ακριβώς επειδή βρίσκουν ανταπόκριση στην πολιτικοποίηση της νεολαίας και του πιο συγκροτημένου κομματιού της μέσα στις σχολές.

Μέσα στο φοιτητικό κίνημα έχει ανοίξει η συζήτηση της συνολικής προοπτικής. Προβάλλουμε την αναγκαιότητα σύνδεσης με το εργατικό κίνημα. Οι αγώνες της εργατικής τάξης και της νεολαίας χρειάζονται μια Αριστερά που να τους στηρίζει, όχι με ορίζοντα τις εκλογές, αλλά για να μπορούν με τους αγώνες τους να επιβάλλουν τα δίκια τους. Τώρα είναι η στιγμή για να αναδείξουμε την επαναστατική αριστερά σε δύναμη που οργανώνει τους αγώνες και δίνει την αντικαπιταλιστική προοπτική. ■

29 Ιούνιο 2023. Το Pride στα Χανιά τσακίζει τους φασίστες.

Πέρα απ' το νόμο για τα ομόφυλα ζευγάρια

Η ψήφιση του νόμου για την ισότητα στον γάμο και την τεκνοθεσία για τα ομόφυλα ζευγάρια αποτελεί κατάκτηση όχι μόνο για το κίνημα ενάντια στην καταπίεση και τις σεξιστικές διακρίσεις, αλλά για όλους τους εργαζόμενους και τη νεολαία. Πρόκειται ίσως για την πιο σημαντική μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου μετά την εμβληματική αλλαγή του το 1983.

Η μεταρρύθμιση του 1983 εκδημοκράτισε την ετερόφυλη πυρηνική οικογένεια αναγνωρίζοντας ίσα νομικά, οικονομικά και κληρονομικά δικαιώματα στις γυναίκες. Ενάντια της στάθηκε σύσσωμη τότε η δεξιά πολυκατοικία. ΝΔ, ακροδεξιά και εκκλησία αφορίζαν τον

Η πραγματική ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ ανθρώπων (όπως και των γυναικών) αποτελεί πεδίο όχι συναίνεσης αλλά σύγκρουσης με τη νεοφιλελεύθερη δεξιά, υποστηρίζει ο Κώστας Τορπουζίδης. Και δείχνει τον δρόμο για να το κάνουμε πράξη.

πολιτικό γάμο, χαρακτηρίζαν παρακμή και έκλυση των ηθών την αποκαθίλωση του άνδρα από αρχηγό και επίσημο εκπρόσωπο της οικογένειας, την καθιέρωση του συναινετικού διαζυγίου και την κατάργηση της διάκρισης των «νόθων» – δηλαδή των εκτός γάμου – παιδιών και υμνούσαν τη μητρότητα και τα δικαιώματα του «αγέννητου παιδιού» ζητώντας την απαγόρευση των εκτρώσεων.

Η μεταρρύθμιση του 1983 δεν έφε-

ρε αυτό που ευαγγελιζόταν, δηλαδή την «πλήρη εξίσωση της γυναίκας με τον άνδρα». Σαράντα χρόνια μετά, το μισθολογικό χάσμα μεταξύ εργαζόμενων γυναικών και ανδρών και η παρενόχληση στους χώρους εργασίας αποτελούν δομικό φαινόμενο σε όλες τις καπιταλιστικές χώρες που κατοχύρωσαν τη νομική ισότητα των γυναικών. Τα βάρη της ανατροφής των παιδιών παραμένουν κυρίως γένους θηλυκού και οι διάφο-

ρες μορφές ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και των παιδιών και οι γυναικοκτονίες συνεχίζονται με κλιμακούμενη ένταση. Η θεολογική εξύμνηση των αξιών της παραδοσιακής οικογένειας και οι αβάσιμες θεωρίες περί «συμπληρωματικότητας» των δύο φύλων προσπερνάνε αυτήν την πραγματικότητα και αντικειμενικά συμβάλλουν στη συσκοτίση των αιτιών της και στην δικαιολόγηση της.

Όμως, η ισότιμη νομική θέση της γυναίκας στο γάμο και την οικογένεια και η εξίσωση όλων –και των εξώγαμων– παιδιών διαμόρφωσε τις κοινωνικές και ιδεολογικές συνθήκες ώστε να κερδηθεί σήμερα η νομική αναγνώριση και της ομόφυλης μορφής της πυρηνικής οικογένειας σαν ένα περαιτέρω βήμα εκδημοκρατισμού της. Η Ελλάδα προστίθεται σήμερα στις σχεδόν 40 χώρες που έχουν αναγνωρίσει νομικά την ισότητα στο γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, αρχής γενομένης από την Ολλανδία, ήδη από το 2000.

Το πραγματικό υπόβαθρο της σημερινής κατάκτησης είναι τα κινήματα που μετά το '60 συγκρούστηκαν με την καταπίεση και το σεξισμό βάζοντας στο στόχαστρο της κριτικής τους τον θεσμό και την ιδεολογία της πυρηνικής ετερόφυλης οικογένειας, την κοινωνική και πολιτική ανισότητα των γυναικών, τον στιγματισμό της γυναικείας και ομοφυλόφιλης σεξουαλικότητας και τις διαδικασίες κοινωνικής κατασκευής των φύλων και των «συμπληρωματικών» ρόλων που καλούνται να επιτελέσουν. Αυτή η σύγκρουση επανήλθε με νέα ένταση και ιδεολογική αυτοπεποίθηση μέσα από τα αντικαπιταλιστικά και αντιπολεμικά κινήματα των αρχών του 2000 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Η διεκδίκηση της κατοχύρωσης του γάμου ομόφυλων ζευγαριών μπήκε στην ατζέντα του ομοφυλοφιλικού κινήματος ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Διεκδικήθηκε σαν συνέχεια της από-ψυχιατροποίησης και της από-ποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας, που κατακτήθηκαν στις δεκαε-

τίες του '70 και του '80. Μετά από έναν αιώνα στιγματισμού και σκληρών διώξεων, η ομοφυλοφιλία έπαψε να θεωρείται ψυχιατρικό νόσημα ή ποινικό αδίκημα σε ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη και για πρώτη φορά διεκδικήθηκε σαν δικαίωμα/δυνατότητα όλων των ανθρώπων.

Το αίτημα του ομόφυλου πολιτικού γάμου δεν προωθήθηκε από τα δυτικά ιμπεριαλιστικά κέντρα (ΕΕ, ΗΠΑ, Μεγ. Βρετανία). Το Συμβούλιο της Ευρώπης και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ήταν αυτά που για πρώτη φορά έθεσαν προς τα κράτη-μέλη του το ζήτημα νομικής κατοχύρωσης της συμβίωσης των ομόφυλων ζευγαριών, με τις αποφάσεις του στα τέλη του '90. Το αίτημα αυτό συνεχίζει να διχάζει τις κυρίαρχες τάξεις τους, παρά την τυπική του υιοθέτηση από τους νεοφιλελεύθερους, οι οποίοι από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 επιχειρούν να ενσωματώσουν τους αγώνες και τις διεκδικήσεις του ΛΟΑΤΚΙ κινήματος στην εξυπηρέτηση του συστήματος. Όπως εξηγεί ο Ένγκελς: «Για τη σύναψη συμβολαίων χρειάζονται άνθρωποι που να μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τα άτομά τους, τις πράξεις τους και την ιδιοκτησία τους, που είναι ισότιμοι ο ένας απέναντι στον άλλον. Και μια από τις κύριες δουλειές της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής είναι ακριβώς να δημιουργεί τους 'ελεύθερους' και 'ίσους' ανθρώπους». ¹ Επιχειρούν παράλληλα να εργαλειοποιήσουν τα όποια ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα έχουν αναγκαστεί να αναγνωρίσουν (όπως ακριβώς και τα δικαιώματα που με αγώνες κέρδισαν οι γυναίκες) σαν απόδειξη της δήθεν ανωτερότητας του «δυτικού πολιτισμού», ώστε να δικαιολογήσουν και να ενισχύσουν τον ισλαμοφοβικό ρατσισμό και τις ιμπεριαλιστικές τους εξορμήσεις.

Ο εκδημοκρατισμός και η νέα –μη ετερόφυλη– μορφή της, δεν αλλάζουν το γεγονός ότι η πυρηνική οικογένεια αποτελεί οικονομική μονάδα αναπαραγωγής και συντήρησης των μελών της. Απ' αυτήν την άποψη, είναι σχεδόν βέ-

βαιο ότι η παραδοσιακή ετερόφυλη οικογένεια θα συνεχίσει να είναι ηγεμονική κοινωνικά και ιδεολογικά, ως κατεξοχήν μονάδα τεκνοποίησης και ανατροφής των παιδιών με την απλήρωτη εργασία κατά κύριο λόγο των γυναικών.

Όπως έγραφε η Μαρία Στύλλου σ' αυτό το περιοδικό: «Η αντίληψη ότι ο προορισμός των γυναικών είναι να είναι μητέρες και να φροντίζουν τα παιδιά και την οικογένεια είναι βαθιά ριζωμένη στους θεσμούς, στην παράδοση και την κυρίαρχη ιδεολογία. Καθορίζει (και καθορίζεται από) όχι μόνο τις ιδέες και τις απόψεις που επικρατούν, αλλά τον ίδιο τον τρόπο που είναι οργανωμένη η κοινωνία».

Είναι μια συστηματική προσπάθεια να πείθουν και τις ίδιες τις γυναίκες ότι αυτός είναι ο ρόλος τους, αλλά και όλους, γυναίκες και άνδρες ότι πρέπει να είναι αντίθετοι με τις εκτρώσεις, αντίθετοι με τις ελεύθερες σεξουαλικές επιλογές, εχθρικοί στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα και τους τρανς. Εκεί στηρίχθηκε η δολοφονία του Ζακ Κωστόπουλου, η αθώωση των αστυνομικών που συμμετείχαν στη δολοφονία, ο υπολογισμός ότι η πλειοψηφία θα δικαιολογήσει αυτή τη στάση». ²

Ο νόμος της ΝΔ

Η ψήφιση του νόμου προκάλεσε δικαιολογημένη χαρά και αυτοπεποίθηση σε όλα τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα που για χρόνια είχαν να αντιμετωπίσουν μόνο την καταπίεση και τις διακρίσεις. Δεν αφήνει όμως περιθώρια για ψευδαισθήσεις ότι η μάχη της ισότητας έχει κιόλας κερδηθεί. Και πολύ περισσότερο, ότι έχει κερδηθεί η μάχη ενάντια στη σεξιστική καταπίεση και τις διακρίσεις συνολικά.

Η ηγεσία της ΝΔ, μετά από τρία χρόνια κωλυσιεργίας –από το 2021 που συστάθηκε η επιτροπή για τα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα–, πρότεινε έναν νόμο, ο οποίος αν και περιλαμβάνει το δικαίωμα των ομόφυλων ζευγαριών στην τεκνοθεσία, περιορίστηκε κατά τα άλλα στα όρια που έβαζε η ακροδεξιά πτέρυγα του κόμματος και υπήρξε εξαρχής απολογητική προς την εκκλησία, χωρίς καμιά

διάθεση να υπερασπιστεί τις νέες μορφές συμβίωσης και οικογένειας. Αντιμετώπισε εντελώς φοβικά και απέφυγε να ρυθμίσει ζητήματα, όπως του τεκμηρίου γονεϊκότητας στους ομόφυλους γάμους και της αλλαγής της ταυτότητας φύλου των γονέων. Αγνοήθηκαν αιτήματα, όπως η ισότητα στο γάμο και για τα μη-δυναμικά άτομα, που αρνούνται να ταυτιστούν με ένα από τα δύο φύλα. Η δε πυρηνική μορφή της οικογένειας με το ζευγάρι και τα παιδιά του θεωρήθηκε ως αυτονόητη, αποκλείοντας κάθε συζήτηση για την αναγνώριση της πολυπρόσωπης οικογενειακής συμβίωσης (πολυσυντροφικότητα).³

Ακόμη κι έτσι όμως, ο Κυριάκος Μητσοτάκης αναγκάστηκε να στηριχθεί στη συναίνεση της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης για να αποφύγει μια ανοιχτή πολιτική ήττα και προνόησε έγκαιρα να μην εξαρτήσει την κυβερνητική σταθερότητα από την ψήφιση του νομοσχεδίου, προτείνοντας στην ακροδεξιά πτέρυγα του κόμματος του διάφορες μορφές καταψήφισης... Ο νόμος ψηφίστηκε τελικά με πλειοψηφία 176 βουλευτών των ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ, ΠΑΣΟΚ, Νέας Αριστεράς και Πλεύσης Ελευθερίας, αλλά το 1/3 των κυβερνητικών βουλευτών, που ακολούθησε τη γραμμή και την επιχειρηματολογία της Εκκλησίας και της φασίζουσας και ναζιστικής δεξιάς,

τσαλάκωσε το προφίλ της ΝΔ ως φιλελεύθερου κεντρώου κόμματος και υπερασπιστή των δικαιωμάτων.

Από τη μεριά τους, η ακροδεξιά και οι φασίστες στη Βουλή μαζί με την Εκκλησία επιχείρησαν να χρησιμοποιήσουν όλα τα μέσα, από το αίτημα δημοψηφίσματος και την επίκληση αντισυνταγματικότητας του νόμου μέχρι και το αίτημα για ονομαστική ψηφοφορία στη Βουλή με απειλές προς τους βουλευτές, αλλά τελικά αναγκάστηκαν να περιοριστούν σε άμαζες «λαοσυνάξεις» και σε ολονυχτίες στις εκκλησιές, με επίκληση των ιερών γραφών και καταγγελία διεθνών σχεδίων για «κατά παραγγελία παιδιά που θα εκπαιδεύονται στην ομοφυλοφιλία». Δεν τους ενδιαφέρουν πραγματικά η ζωή και τα δικαιώματα των παιδιών, αλλά να διατηρήσουν τον ιδεολογικό έλεγχο πάνω στη νέα γενιά με θεολογικές (ή και ψυχαναλυτικού τύπου) δοξασίες για το αναντικατάστατο –δοσμένο από τον Θεό και τη φύση– δίδυμο ετεροφυλόφιλων γονέων και πάντα με διακριτούς τους ρόλους της γυναίκας-τροφού και του άνδρα κουβαλητή και προστάτη του σπιτιού. Οι ισχυρισμοί περί «διπολικότητας και φυσικής συμπληρωματικότητας των δύο φύλων» στην ουσία τους επιμένουν αστήριχτα να θεωρούν τις γυναίκες κατώτερες βιολογικά και κοινωνικά και την ομοφυλοφιλία ως αρρώστια και διαφθορά επικίνδυνη για τα παιδιά και όχι ως ποικιλία της ανθρωπίνης σεξουαλικότητας.

Η στάση της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης από τα αριστερά της ΝΔ υπήρξε για άλλη μια φορά θλιβερή και εξοργιστική. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ΣΥΡΙΖΑ με τον πρώτο ανοιχτά και παντρεμένο ομοφυλόφιλο αρχηγό ξέχασε εντελώς την δική του πρόταση νόμου που υπόσχονταν ότι θα αντιμετώπιζε τα όρια της κυβερνητικής πρότασης. Περιορίστηκαν όλοι να πράξουν το ελάχιστο, να στηρίξουν δηλαδή –και μάλιστα με απώλειες– το κυβερνητικό νομοσχέδιο, αντί να απαιτήσουν και να επιβάλουν όλα τα αιτήματα του ΛΟΑΤΚΙ κινήματος. Ήταν εφικτή και ρεαλιστική η

σύνδεση της μάχης για την πλήρη ισότητα στον γάμο και την οικογένεια με τις καταλήψεις των φοιτητών για δημόσια δωρεάν Παιδεία για τη νέα γενιά, με τις απεργίες των νοσοκομείων για δημόσια Υγεία και φροντίδα για όλους, με τη μάχη των αγροτών για καλύτερο εισόδημα και φτηνά τρόφιμα, βάζοντας ανοιχτά ζήτημα ανατροπής της κυβέρνησης. Πολύ περισσότερο, δεν ανέδειξαν απέναντι στην ακροδεξιά και την Εκκλησία ότι η σύγκρουση με την σεξιστική ανισότητα και τις διακρίσεις αποτελεί στην ουσία του ταξικό ζήτημα δεμένο με το ρόλο της πυρηνικής οικογένειας στον καπιταλισμό, τον ρόλο της σαν οικονομική μονάδα αναπαραγωγής της εργατικής τάξης και της νέας γενιάς με την απλήρωτη οικιακή εργασία των γυναικών. Η πραγματική ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ ανθρώπων (όπως και των γυναικών) αποτελεί πεδίο όχι συναίνεσης, αλλά σύγκρουσης με τη νεοφιλελεύθερη δεξιά που καταστρέφει το κοινωνικό κράτος, ιδιωτικοποιεί όλα τα δημόσια αγαθά και εντείνει την καταστολή.

Η καταψήφιση από τη μεριά του ΚΚΕ υπήρξε ακόμη χειρότερη, καθώς παρά την προσπάθεια του να διαχωριστεί από τις αντιδραστικές δυνάμεις του «πατρίς-θρησκεία-οικογένεια», με την δεκασέλιδη απόφαση της ΚΕ του στις 26/1/2024 τους έδωσε επιχειρήματα με ακραία κοινωνιοβιολογικές αναλύσεις περί «αντικειμενικής αμφίπλευρης σχέσης μητρότητας-πατρότητας, που προκύπτει από τη συμπληρωματική λειτουργία άνδρα-γυναίκας στη διαδικασία της τεκνοποίησης», επιμένοντας στην «αντικειμενική βιολογική διαφορά ανδρών και γυναικών» ενάντια στις θεωρίες κοινωνικής κατασκευής του φύλου, εξαπολύοντας επίθεση στο ΛΟΑΤΚΙ κίνημα και συνδέοντας τα αιτήματα του με τις επιδιώξεις των δυτικών ιμπεριαλιστικών κέντρων και του κεφαλαίου να αποδομήσουν την κοινωνική ταξική συνείδηση και να χειραγωγήσουν τους ανθρώπους...

Η σύγκρουση με τη σεξιστική ανισότητα και τις διακρίσεις δεν περιορίζεται

σε ζήτημα αναγνώρισης ατομικών δικαιωμάτων και φυσικά δεν αποτελεί ικανοποίηση κάποιων εγωϊστικών αντικοινωνικών επιθυμιών. Όπως και για τις γυναίκες, η αλληλεγγύη και η υποστήριξη της πλήρους ισότητας των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων, που η κυρίαρχη σεξιστική ιδεολογία καταδικάζει στον κοινωνικό αποκλεισμό, αποτελεί ζήτημα δημοκρατίας και ταυτόχρονα ζήτημα υπεράσπισης της ενότητας των κινημάτων ενάντια στην εκμετάλλευση και την καταπίεση στον καπιταλισμό.

Για να χτίσουμε αυτήν την ενότητα και να παλέψουμε για πραγματική δημοκρατία όλων των καταπιεσμένων χωρίς αποκλεισμούς, χρειάζεται να απορρίψουμε επί της ουσίας τα επιχειρήματα που κυριάρχησαν ενάντια στην ισότητα στο γάμο και την τεκνοθεσία των ομόφυλων ζευγαριών.

Οι αντιρρήσεις

Καταρχάς, χρειάζεται να απορρίψουμε ως απαράδεκτη και υποκριτική την προσπάθεια να συνδεθεί η αναγνώριση

ισότιμων οικογενειακών δικαιωμάτων των ομόφυλων ζευγαριών με την πλήρη εμπορευματοποίηση του γυναικείου σώματος μέσω της παρένθετης μητρότητας.

Το ζήτημα της παρένθετης μητρότητας δεν αφορά ειδικά τους ομοφιλούς άνδρες. Σε παγκόσμιο επίπεδο αναπτύσσεται μια ολόκληρη βιομηχανία με την «επιστράτευση» φτωχών γυναικών, τις οποίες μάλιστα κρατούν έγκλειστες ώστε να εξασφαλίσουν τη δόση του βρέφους στους υποψήφιους γονείς. Υπολογίζεται ότι η όλη διαδικασία κοστίζει στους τελευταίους περίπου 100.000 δολάρια. Η Ελλάδα έχει εισαγάγει ήδη από το 2002 τη δυνατότητα του «δανεισμού μήτρας» όπως λέγεται, αλλά πάντα με το γενετικό υλικό των δύο ετεροφυλόφιλων γονιών. Ακόμα πιο εξοργιστική είναι η υποκρισία όσων ξεχνάνε, όπως ο Αντώνης Σαμαράς, ότι ήταν αυτός που ως πρωθυπουργός πέρασε το ν.4272/2014. Με το νόμο αυτό επιτράπηκε ο αναπαραγωγικός τουρισμός δίνοντας το δικαίωμα και σε κατοίκους

του εξωτερικού να έρθουν στη χώρα για «ενοικίαση μήτρας», κάνοντας την Ελλάδα μια από τις ελάχιστες χώρες της Ευρώπης, μαζί με την Ουκρανία, που επιτρέπει κάτι τέτοιο!

Το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα δεν έχει κανένα λόγο να εναποθέσει στους μηχανισμούς της αγοράς το δικαίωμα των ανθρώπων του στη γονεϊκότητα. Χρειάζεται να οραματιστούμε τη δυνατότητα της παρένθετης μητρότητας, σαν συνειδητή πράξη αλτρουισμού στο πλαίσιο φιλικών ή συγγενικών σχέσεων εμπιστοσύνης και οικειότητας. Σε κοινωνικό και ιδεολογικό επίπεδο η διεκδίκηση και προώθηση πιο συλλογικών-πολυπρόσωπων μορφών οργάνωσης της οικογενειακής ζωής πέρα από τα στενά όρια της πυρηνικής οικογένειας και το ξεπέρασμα της ιδιοκτησιακής αντίληψης πάνω στους απογόνους μας, θα καθιστούσε δυνατή μια μορφή παρένθετης μητρότητας κάτω από τον έλεγχο των ίδιων των ανθρώπων με ιδιωτικές τεκνοθεσίες έξω από τα γρανάζια της αγοράς και τους κράτους.

Σίγουρα, αυτό που έχουμε άμεσα να εξασφαλίσουμε είναι η κοινωνική κατοχύρωση και αποδοχή της ισότητας στο δικαίωμα της τεκνοθεσίας ανεξάρτητα από σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου των γονέων, χωρίς έμμεσες διακρίσεις και γραφειοκρατικά προσκόμματα καθώς οι αιτήσεις τεκνοθεσίας από ετερόφυλα ζευγάρια για το 2023 ξεπέρασαν τις 2.500 με μόλις το ¼ από αυτές να ολοκληρώνεται.

Δεύτερη και πιο σοβαρή αντίρρηση αποτελεί η άποψη για τη «φυσική-βιολογική συμπληρωματικότητα των δύο βιολογικών φύλων αρσενικού-θηλυκού στην τεκνοποίηση», που καθορίζει την κοινωνική σχέση μητέρα-πατέρα και αποτελεί εντέλει κατάκτηση του ανθρωπίνου είδους και κοινωνικό δικαίωμα των παιδιών.

Πρόκειται για την «...διαδεδομένη αντίληψη ότι οι άνδρες και οι γυναίκες "αλληλοσυμπληρώνονται" στις διαφορές τους, ότι ο γάμος και η αναζήτηση του τέλει συντρόφου απορρέουν από την εξελικτική μας ιστορία, και ότι η επιθετικότητα των ανδρών και η ανατροφή των παιδιών από τις γυναίκες είναι μέρος της όλης εξελικτικής μας σκευής»..., για «...την αντίληψη που μοιράζονται πολλοί εξελικτικοί ψυχολόγοι, όπως και η ιουδαϊκή, η χριστιανική και η μουσουλμανική θρησκεία και οι περισσότεροι άν-

θρωποι..., ότι ο δεσμός του ζεύγους άνδρα-γυναίκας (με τα παιδιά τους) είναι η φυσική, ή εξελικτικά διαμορφωμένη, μονάδα της ανθρώπινης οικογένειας, ότι ο γάμος είναι μέρος της ανθρώπινης φύσης, και ότι κάπου εκεί έξω υπάρχει ένας/μία σύντροφος για δεσμό για τον καθένα».⁴

Οι υποστηριχτές της άποψης περί «αντικειμενικής συμπληρωματικότητας των δύο βιολογικών φύλων», πέρα από την πράξη της συνουσίας απέφυγαν κατά τα άλλα να προσδιορίσουν σε τι ακριβώς συνίσταται αυτή η συμπληρωματικότητα στην κοινωνική ζωή. Στην πραγματικότητα, πίσω από την θεωρία κρύβεται η άποψη της κατωτερότητας των γυναικών. Η κοινωνική κατασκευή της βιολογικής κατωτερότητας του γυναικείου φύλου, πέραν των «ευαγγελικών αποδείξεων» των διαφόρων θρησκειών, απέκτησε το 19ο αιώνα και «επιστημονική τεκμηρίωση». Όπως, σημειώνει η Γαβριέλλα Ευαγγελία Ασπράκη, στην ιστορική της μελέτη «Ούτε άνδρας, ούτε γυναίκα»: «Ο άνδρας και η γυναίκα διαφοροποιούνται όχι μόνο από τη βιολογική τους δομή –ο άνδρας διαθέτει όρχεις, η γυναίκα ωοθήκες–, αλλά και από τη συναισθηματική τους συγκρότηση, τον τρόπο σκέψης, τις ιδιότητες του χαρακτήρα, τα διαφορετικά τους ενδιαφέροντα, το σύνολο της συμπεριφοράς τους. Η σεξολογική βιβλιογραφία αναπαράγει το βικτωριανό δίπολο, βασική αρχή του οποίου είναι η ταύτιση της γυναίκας με την παθητικότητα, του άνδρα με την ενεργητικότητα».⁵

Πάνω σ' αυτή τη βασική αρχή στηρίχθηκαν και την αναπαρήγαγαν και οι κυρίαρχες ψυχαναλυτικές και ψυχιατρικές θεωρίες που αναπτύχθηκαν τον 20ο αιώνα με κέντρο την ανάλυση του «οιδιπόδειου συμπλέγματος». Οι θεωρίες αυτές αποτέλεσαν αντανάκλαση και ταυτόχρονα ιδεολογική επένδυση των άνισων και καταπιεστικών σχέσεων των φύλων στα πλαίσια του μοντέλου της ετερόφυλης –πυρηνικής και μονογαμικής– οικογένειας. Του μοντέλου που κυριάρχησε τον τελευταίο 1,5 αιώνα σαν θεσμός

φτηνής αναπαραγωγής της εργατικής τάξης για τον ανεπτυγμένο καπιταλισμό.

Η αλήθεια για την οικογένεια

Για να εξετάσουμε τη βασιμότητα του ισχυρισμού περί «αντικειμενικής συμπληρωματικότητας των φύλων» έχουμε να αξιοποιήσουμε τη θεωρία και την ιστορική εμπειρία του κινήματος ενάντια στον σεξισμό και της διακρίσεις.

Πίσω στο μακρινό 1884, ο Ένγκελς στη μελέτη του «Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους», αναλύει με ποιο τρόπο γεννήθηκε πριν 10.000 χρόνια, μαζί με την ατομική ιδιοκτησία και το κράτος, ο θεσμός της οικογένειας φτάνοντας μέχρι την πυρηνική μονογαμική οικογένεια του 19ου αιώνα. Και καταλήγει σε μια βασική διαπίστωση για να καταρρίψουμε τον ισχυρισμό περί αντικειμενικής βιολογικής διαφοράς και συμπληρωματικότητας των δύο φύλων, όπου δήθεν βασίστηκε ο θεσμός της πυρηνικής ετερόφυλης οικογένειας: «Η ανατροπή της μητριαρχίας (σημ. του «μητρικού δικαίου» σχετικά με την καταγωγή των παιδιών) ήταν η κοσμοϊστορική ήττα του γυναικείου φύλου. Ο άνδρας πήρε το πηδάλιο και στο σπίτι, η γυναίκα ταπεινώθηκε, υποδουλώθηκε, έγινε σκλάβα των ορέξεων του και απλό εργαλείο για την παραγωγή παιδιών. Την ταπεινωμένη αυτή θέση της γυναίκας, όπως προβάλλει ανοιχτά ιδίως στους έλληνες της ηρωικής και ακόμα περισσότερο της κλασικής εποχής, σιγά-σιγά την ωραιοποίησαν υποκριτικά και ακόμα πού και πού της δώσανε πιο απαλή μορφή, καθόλου όμως δεν την κατάργησαν».

Ο Έγκελς συνδέει, έτσι, τη γέννηση και εξέλιξη του θεσμού της οικογένειας, όχι με κάποια βιολογικά (συμπληρωματικά) χαρακτηριστικά των φύλων, αλλά με τον ταξικό διαχωρισμό των ανθρωπίνων κοινωνιών και την εμφάνιση των κρατών σαν μηχανισμών ελέγχου των κατώτερων τάξεων: «Γράψαμε μαζί με τον Μαρξ το 1846, ότι 'ο πρώτος καταμερισμός της εργασίας είναι ο καταμε-

ρισμός ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα για τη παραγωγή των παιδιών'. Και σήμερα μπορώ να προσθέσω: η πρώτη ταξική αντίθεση που εμφανίζεται στην ιστορία συμπίπτει με την ανάπτυξη του ανταγωνισμού του άνδρα και της γυναίκας στη μονογαμία, και η πρώτη ταξική καταπίεση με την καταπίεση του γυναικείου φύλου».

Η σύγκριση αυτού που προηγήθηκε και αυτού που ακολούθησε την εμφάνιση και ανάπτυξη των ταξικών κοινωνιών, ξεκαθαρίζει ακόμη περισσότερο ότι η ετερόφυλη, πυρηνική και μονογαμική οικογένεια στηρίχθηκε για αιώνες στην καταπίεση, τον κοινωνικό και πολιτικό αποκλεισμό των γυναικών και όχι στη δήθεν συμπληρωματικότητα των δύο φύλων: «Στο παλιό κομμουνιστικό νοικοκυριό, που περιλάμβανε πολλά ανδρόγυνα με τα παιδιά τους, η διεύθυνση του νοικοκυριού, που είχε ανατεθεί στις γυναίκες, ήταν εξίσου δημόσιο, κοινωνικά αναγκαίο λειτουργήμα όπως κι η εξεύρεση μέσων διατροφής από τους άνδρες. Με την πατριαρχική οικογένεια, και ακόμα περισσότερο με τη μονογαμική ξεχωριστή οικογένεια άλλαξαν τα πράγματα. Η διοίκηση του νοικοκυριού έχασε το δημόσιο χαρακτήρα της. Έπαψε να ενδιαφέρει την κοινωνία. Έγινε ιδιωτική υπηρεσία. Η γυναίκα, παραμερισμένη από τη συμμετοχή της στην κοινωνική παραγωγή, έγινε η πρώτη υπηρέτρια. Μονάχα η μεγάλη βιομηχανία της εποχής μας της άνοιξε ξανά το δρόμο προς την κοινωνική παραγωγή –και πάλι μόνο στην προλεταρίαση. Ωστόσο, όσο είναι υποχρεωμένη να εκπληρώνει τα καθήκοντα της στην ιδιωτική υπηρεσία της οικογένειας, μένει αποκλεισμένη από την κοινωνική παραγωγή και δεν μπορεί να κερδίζει τίποτα. Αν θέλει να πάρει μέρος στην κοινωνική εργασία και να βγάλει το ψωμί της ανεξάρτητα, δεν είναι σε θέση να εκπληρώνει τα οικογενειακά της καθήκοντα. Κι όπως στο εργοστάσιο, το ίδιο συμβαίνει στη γυναίκα σε όλους τους κλάδους δουλειάς ως την ιατρική και τη δικηγορική. Η νεότερη ξεχωριστή οικογένεια στηρίζεται πάνω στην ανοι-

χτή ή σκεπασμένη σπιτική σκλαβιά της γυναίκας, και η νεότερη κοινωνία είναι μια μάζα που τα μόρια της αποτελούνται μονάχα από ατομικές οικογένειες. Ο άνδρας, στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων, πρέπει σήμερα να είναι ο βιοπαλαιστής, ο τροφοδότης της οικογένειας, τουλάχιστον στις ιδιοκτήτριες τάξεις, και αυτό του δίνει μια κυριαρχική θέση, που δεν έχει ανάγκη από κανένα έκτακτο νομικό προνόμιο. Μέσα στην οικογένεια ο άνδρας είναι ο αστός, η γυναίκα εκπροσωπεί το προλεταριάτο».⁶

Δίκαια, το κίνημα ενάντια στη σεξιστική καταπίεση, από τις απαρχές ακόμη των αγώνων των γυναικών, αμφισβήτησε ευθέως την «αλήθεια» της τάχα δοσμένης από τη φύση και τη βιολογία διαφοράς των δύο φύλων και ανέδειξε τις κοινωνικές αιτίες και τις πολιτισμικές διαδικασίες κατασκευής «της συμπληρωματικότητας των ρόλων τους»: «Το κοινωνικό φύλο δεν είναι απλώς ένα σύστημα κατηγοριοποίησης που βασίζεται στην αντιπαραβολή δύο ισότιμων αλλά αντίθετων όρων: συνιστά συγχρόνως και μια ιεραρχία, σύμφωνα με την οποία η αρρενωπότητα υπερέχει της θηλυκότητας... συνδέονται άμεσα με το ισχύον κοινωνικό σύστημα, στο οποίο αναμένεται οι άνδρες να ασκούν εξουσία και οι γυναίκες παίζουν δευτερεύοντα, υποστηρικτικό ρόλο. Η αρρενωπότητα είναι ενεργητική, αποφασιστική, ορθολογική, ισχυρή και τολμηρή. Η θηλυκότητα είναι παθητική, υποτακτική, συναισθηματική, αδύναμη και χρήζει προστασίας. Τα χαρακτηριστικά που οι γυναίκες ενθαρρύνονται να αναπτύξουν είναι ακριβώς εκείνα που χρησιμοποιούνται για να δικαιολογηθεί η υποδεέστερη κοινωνικής τους θέση».⁷

Και οι μύθοι για τα φύλα

Η θεωρία της «συμπληρωματικότητας των φύλων» και της βιολογικής κατωτερότητας των γυναικών γνωρίζουμε σήμερα, όχι μόνο ότι είναι κατασκευάσμα αιώνων ταξικού πολιτισμού, αλλά ότι δεν διαθέτει ούτε σοβαρή βιολογική βάση. Ο αμερικανός ανθρωπολόγος

Agustin Fuentes αξιοποιώντας τις σύγχρονες ανθρωπολογικές, βιολογικές και γενετικές μελέτες μας δίνει στοιχεία και επιχειρήματα: «Διαφορετικοί πολιτισμοί διαφοροποιούν τα φύλα με διαφορετικούς τρόπους, αλλά ορισμένα πρότυπα είναι σχετικώς σταθερά. Οι άνδρες τείνουν να ελέγχουν τους οικονομικούς και πολιτικούς πόρους, όχι διότι εξελίχθηκαν για αυτό ή διότι οι γυναίκες είναι λιγότερο ικανές σε αυτό, αλλά εξαιτίας των κοινωνικών και ιστορικών διαδρομών που ευνόησαν την πατριαρχία. Οι γυναίκες συνδέονται με την οικιακή σφαίρα και τα παιδιά εξαιτίας του γεγονότος ότι γεννούν και θηλάζουν, και όχι λόγω της ανικανότητας των ανδρών να φροντίζουν τα παιδιά. Δεν υπάρχει βιολογική επιταγή ότι μόνο οι γυναίκες φροντίζουν τα παιδιά και μόνο οι άνδρες φροντίζουν για την πολιτική και την οικονομία. Στην πραγματικότητα, η συνεργασία μεταξύ των γονέων κι άλλων ατόμων στην ανατροφή των παιδιών είναι αυτή που επέτρεψε στους ανθρώπους να επιτύχουν ως είδος μέχρι σήμερα».

Και συνεχίζει: «Ο μύθος της ανισογαμίας, ο μύθος ότι έχει εναποτεθεί ένα τεράστιο και ανυπέρβλητο φορτίο στους ώμους των γυναικών εξαιτίας του αναπαραγωγικού τους συστήματος και ότι αυτό το φορτίο δεν είναι ίδιο για τους άνδρες, είναι ισχυρός και οδηγεί πολ-

λούς να πιστέψουν ότι η φύση των ανδρών και των γυναικών είναι διαφορετική εξαιτίας αυτού. Ο μύθος αυτός είναι ισχυρός διότι φαίνεται να ταιριάζει σε πολλές μορφές ζωής στον πλανήτη μας (πχ στα έντομα και σε μερικά θηλαστικά). Ωστόσο, σε πολλούς οργανισμούς, και ειδικά στους ανθρώπους, εξελίχθηκε ένα σύστημα που απαιτεί την εντατική συνεργασία μεταξύ αρσενικών και θηλυκών μελών –η κυοφορία, η γέννηση και ο θηλασμός αποτελούν ένα μικρό μόνο μέρος της όλης αναπαραγωγικής και γονεϊκής προσπάθειας που μοιράζονται και τα δύο φύλα».

«.....Πρόσφατη μελέτη της βιολογικής ανθρωπολόγου Sarah Hrdy και άλλων έδειξε επίσης ότι οι άνθρωποι υπήρξαν για μεγάλο χρονικό διάστημα συνεργατικοί αναπαραγωγείς. Σε μια πρώτη φάση της εξελικτικής μας ιστορίας, πολλά άτομα, (γυναίκες και άνδρες) συμμετείχαν στην ανατροφή και τη φροντίδα των παιδιών. Η ιδέα ότι είναι φυσικό μια γυναίκα να ανατρέφει τα παιδιά της μόνη της, ή μαζί με ένα μόνο άνδρα, είναι πράγματι πολύ πρόσφατη και δεν στηρίζεται βιολογικά». Και τέλος, «.....Σε πρόσφατη έρευνα, εξετάστηκαν τα επίπεδα προλακτίνης (σημ. ορμόνη ιδιαίτερα σημαντική για τη φροντίδα των βρεφών) και τεστοστερόνης μιας ομάδας ανδρών κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης τους με βρέφη. Παρότι υπήρχαν διακυμάνσεις στα αποτελέσματα, η τεστοστερόνη έτεινε να μειώνεται και η προλακτίνη να παραμένει σταθερή ή να αυξάνεται σε όσους άνδρες αλληλεπιδρούσαν με τα βρέφη τους, σε σχέση με εκείνους που δεν αλληλεπιδρούσαν».⁸

Και εντέλει, στο ερώτημα εάν τα ομοφυλόφιλα άτομα και ειδικά οι άνδρες (αλλά και τα τρανς και τα μη δυαδικά άτομα) μπορούν να αναλάβουν γονεϊκές ευθύνες και να συμμετέχουν ισότιμα στην αναπαραγωγή του ανθρώπινου είδους, η απάντηση είναι ξεκάθαρα θετική. Αρκεί, βέβαια, να θέλει κανείς να δει και να προχωρήσει πέρα από τα θέσφατα της παραδοσιακής οικογένειας και του σεξισμού, που αποτελούν θερμική-

πιο της έμφυλης βίας, των γυναικοκτονιών και της κακοποίησης των ΛΟΑΤΚΙ ανθρώπων.

Η Ρωσική Επανάσταση

Δεν είναι απλά θεωρητική η κριτική στη σεξιστική ιδεολογία. Αποτελεί μέρος της ζωντανής εμπειρίας των μεγάλων κινημάτων απελευθέρωσης, από την Κομμούνα του Παρισιού το 1871 μέχρι και τα κινήματα του Μάη του 1968. Η εργατική επανάσταση του 1917 στη Ρωσία έφτασε πιο βαθιά το νυστέρι για να κόψει τις ρίζες της καταπίεσης. «Ανέτρεψε όλο το νομοθετικό πλαίσιο σε σχέση και με τις γυναίκες, καταργώντας την πατριαρχική εξουσία που ίσχυε μέσα στην οικογένεια. Καθιέρωσε το αυτόματο διαζύγιο με τη θέληση οποιουδήποτε από τους συζύγους, αναγνώρισε το δικαίωμα των γυναικών να ελέγχουν το σώμα τους νομιμοποιώντας την ελεύθερη και δωρεάν έκτρωση, επέβαλε πλήρη εκπαιδευτική και εργασιακή ισότητα των δύο φύλων, κατάργησε όλες τις διακρίσεις σε βάρος των χωρίς γάμο μητέρων και των παιδιών τους. Αντιμετώπισε την πορνεία όχι σαν αδίκημα αλλά ζήτημα δημόσιας υγιεινής και ξεκίνησε πολιτικές για εναλλακτική επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών και των νεαρών ανδρών που εκδίδονταν.

Απάλειψε στον νέο Ποινικό Κώδικα του 1922 όλες τις διατάξεις για το σοδομισμό, την αιμομιξία και την ηλικία συγκατάθεσης σε μια σεξουαλική πράξη. Η ηλικία σεξουαλικής ωριμότητας καθοριζόταν με εξέταση της κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και με σύμφωνη ιατρική γνωμάτευση. Επίσης, αποποινικοποίησε άμεσα την ομοφυλοφιλία, η οποία μέχρι τότε διώκονταν με εξορία και καταναγκαστική εργασία στη Σιβηρία. Αναγνώρισε τους πρώτους γάμους ατόμων του ίδιου φύλου και μέσα στη δεκαετία του 1920 υπήρξαν εγχειρήματα αλλαγής φύλου καθώς είχαν προχωρήσει οι επαφές και η συνεργασία με το Ινστιτούτο Σεξουαλικής Έρευνας του Μάγκνους Χίρσφελντ (Magnus Hirschfeld) στο Βερολίνο, το οποίο ζούσε κι αυτό τη δική του

“άνοιξη σεξουαλικής ελευθερίας” μετά την επανάσταση του 1918 και την ανατροπή του Κάιζερ.

Ταυτόχρονα, προώθησε όλες τις πρωτοβουλίες και προσπάθειες για μια ριζοσπαστική κοινωνικοποίηση του ατομικού νοικοκυριού: από τα κοινόβια μέχρι την οργάνωση κοινωνικών υπηρεσιών σχετικά με τις οικιακές εργασίες (δημόσια εστιατόρια και πλυντήρια), δημόσιες περίθαλψης και φροντίδας των ηλικιωμένων, παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων για τη φροντίδα των παιδιών. Ο στόχος ήταν να απαλλαγεί η γυναίκα από τα βάρη και την απομόνωση του νοικοκυριού και να κατακτήσει μια ανεξάρτητη και ισότιμη θέση στην εκπαίδευση, την εργασία και την κοινωνία, την πολιτική».⁹

Αυτή είναι η προοπτική που μπορεί να ενώνει την εργατική τάξη και τη νεολαία πέρα από τις σεξιστικές διακρίσεις, ώστε να μπορέσουμε να τσακίσουμε την ακροδεξιά αντίδραση και τις νεοφιλελεύθερες επιθέσεις στη ζωή μας και να μοιραστούμε ισότιμα τη χαρά του μεγαλώματος και της ανατροφής των παιδιών ανεξάρτητα από σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου των γονιών. ■

Σημειώσεις

1. Φρίντριχ Ένγκελς, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και τους κράτους, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2022, σελ. 96
2. Μαρία Στύλλου, Γυναίκες – Η διαλεκτική της απελευθέρωσης, Σοσιαλισμός από τα Κάτω, Νο 153, Ιούλης-Αύγουστος 2022
3. Βλ. αναλυτική κριτική του νομοσχεδίου σε, Λένα Βερδέ, Καθήκον της αντιπολίτευσης δεν είναι να «δένει τα κορδόνια της ΝΔ» στη Βουλή, εφ. Εργατική Αλληλεγγύη, Νο1609, 14/2/2024
4. Agustín Fuentes, Φυλή, μονογαμία και άλλα ψέματα που σας λένε, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2019, σελ. 228 και σελ. 266
5. Γαβριέλλα Ευαγγελία Ασπράκη, Ούτε άνδρας, ούτε γυναίκα, εκδόσεις Θεμέλιο, σελ. 123
6. Φρίντριχ Ένγκελς, Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, σελ. 59, 68, 76-77
7. Ντέπορα Κάμερον, «Φεμινισμός, παρελθόν και παρόν ενός κινήματος», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2020, σελ. 106
8. Agustín Fuentes, Φυλή, μονογαμία και άλλα ψέματα που σας λένε, σελ. 289, 288, 242, 248
9. Κώστας Τορπουζίδης, Ομοφυλοφιλία, σεξουαλικότητα και η πάλη για την απελευθέρωση, εκδ. Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2023, σελ. 98-99

100 χρόνια
από το θάνατο
του Λένιν

Η πολύτιμη επαναστατική παράδοση

Η αλλαγή της κοινωνίας με νικηφόρες εργατικές επαναστάσεις δεν είναι ουτοπία. Αυτό μας δείχνει η ζωή, η δράση και η σκέψη του Λένιν, τονίζει ο Πάνος Γκαργκάνας.

Η επέτειος των εκατό χρόνων από τον θάνατο του Λένιν τιμήθηκε μέσα σε συνθήκες αναβρασμού στην Αριστερά. Την ώρα που μαζικά κινήματα εργατών, φοιτητών και αγροτών βγαίνουν στους δρόμους, ο ΣΥΡΙΖΑ βυθίζεται στην κρίση και η συζήτηση και αναζήτηση για εναλλακτική προς τα αριστερά αγκαλιάζει μαζικά ακροατήρια. Επόμενο ήταν να υπάρξουν άρθρα και αφιερώματα σε όλο το φάσμα της Αριστεράς και όχι μόνο. Η συγκυρία είναι τέτοια που ακόμα και η Καθημερινή πρόσφερε έναν τόμο με κείμενα για τον Λένιν μαζί με την κυριακάτικη έκδοσή της.

Επανερχονται μέσα από όλη αυτή την «επετειακή» δραστηριότητα όλα τα ζητήματα που δεν είναι καθόλου επετειακά. Τι έχει να διδαχτεί η Αριστερά σήμερα από τη ζωή και τη δράση του Λένιν; Πώς απαντάμε στις επιθέσεις εναντίον του, που αρχίζουν από τον ισχυρισμό ότι μετέτρεψε την επανάσταση του 1917 σε πραξικόπημα και φτάνουν να του χρεώνουν την επικράτηση του σταλινισμού, ακόμα και την κατάρρευση της ΕΣΣΔ;

Είναι αναγκαίο να αναδείξουμε τις επαναστατικές ιδέες του Λένιν τινάζοντας τη λάσπη που προσπαθούν να του φορτώσουν και προβάλλοντας την επι-

καιρότητα της πολύτιμης κληρονομιάς του. Ένα πρώτο στοιχείο είναι η συμβολή του Λένιν στην κατανόηση του σύγχρονου κόσμου, στην τάση του καπιταλισμού να προκαλεί καταστροφές, κρίσεις και πολέμους αλλά και επαναστάσεις. Δεύτερο στοιχείο είναι η ανάδειξη της εργατικής τάξης σε ηγετική δύναμη για την αλλαγή της κοινωνίας, την ανατροπή του καπιταλισμού και το πέρασμα στο σοσιαλισμό. Τρίτο, η συγκρότηση της επαναστατικής αριστεράς σαν κόμμα της εργατικής πρωτοπορίας που αξιοποιεί τη δύναμη της τάξης ώστε να φτάσει να παίξει τον ιστορικό ρόλο της. Και τέλος, η διεθνής διάσταση όλων αυ-

τών των προσπαθειών, καθώς η οικοδόμηση του σοσιαλισμού δεν μπορεί να γίνει σε μια μόνο χώρα.

Η επικαιρότητα της επανάστασης

Οι απολογητές του καπιταλισμού καταγγέλλουν τον Λένιν ως «βολονταριστή» που ήθελε να αλλάξει με τη βία έναν κόσμο που εξελίσσεται ομαλά με τις δικές του διαδικασίες. Ακόμα και όταν δεν φτάνουν σε αντιλήψεις σαν του Φουκουγιάμα που βάφτισε τον καπιταλισμό ως το σύστημα που σηματοδοτεί το «Τέλος της Ιστορίας», επιμένουν στην ανωτερότητα του υπαρκτού καπιταλισμού που εξασφαλίζει βήματα προόδου με καλύτερο τρόπο από τις βίαιες αναταράξεις που θέλουν οι επαναστάτες.

Τέτοιες απόψεις θέλουν να ξεχνούν ότι αντίστοιχες αντιλήψεις υπήρχαν στις αρχές του εικοστού αιώνα, ο οποίος τελικά αποδείχθηκε αιώνας πολέμων και επαναστάσεων. Δεν φταίει ο Λένιν για το γεγονός ότι η ανθρωπότητα έζησε δυο παγκόσμιους πολέμους με εκατομμύρια νεκρούς και τη βαρβαρότητα του Ολοκαυτώματος. Και αντίστοιχα, δεν φταίει σήμερα η επαναστατική αριστερά για το γεγονός ότι ο πόλεμος ξαναγύρισε στα εδάφη της Ευρώπης με τη σύγκρουση του ΝΑΤΟ με τη Ρωσία στην Ουκρανία, ούτε για το γεγονός ότι οι Παλαιστίνιοι απειλούνται με εθνοκάθαρση από το κράτος του Ισραήλ με τις πλάτες ΗΠΑ και ΕΕ.

Ο Λένιν έδωσε μάχη ενάντια στις αντίστοιχες απόψεις της εποχής του. Φέτος, εκτός από την επέτειο του θανάτου του Λένιν έχουμε και την επέτειο των 110 χρόνων από το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Πηγαίνοντας προς εκείνο το ξέσπασμα, κυρίαρχες ήταν οι ιδέες πώς κάτι τέτοιο δεν είναι στην ημερήσια διάταξη. Ο Λένιν, αντίθετα, είναι αυτός που όπλισε το αντιπολεμικό κίνημα με την ανάλυση για τον Ιμπεριαλισμό ως ανώτερο στάδιο του καπιταλισμού. Πριν ακόμα γράψει το δικό του σχετικό βιβλίο, ξεκαθαρίζει τα

ζητήματα προλογίζοντας το βιβλίο του Μπουχάριν για τον Ιμπεριαλισμό:

«Είχε προηγηθεί μια εποχή συγκριτικά 'ειρηνικού καπιταλισμού', όταν ο καπιταλισμός είχε υπερισχύσει της φεουδαρχίας στις προηγμένες χώρες της Ευρώπης και ήταν σε θέση να αναπτυχθεί σχετικά ήρεμα και αρμονικά και να εξαπλωθεί 'ειρηνικά' σε τρομερά τεράστιες εκτάσεις που δεν είχαν καταληφθεί ακόμη και σε χώρες που δεν είχαν ακόμη τελικά περιέλθει στην καπιταλιστική δίνη. Φυσικά, ακόμη και κατά την εποχή εκείνη, που οριοθετείται κατά προσέγγιση μεταξύ των ετών 1871 και 1914, ο 'ειρηνικός' καπιταλισμός δημιούργησε συνθήκες ζωής που απείχαν πολύ από το να είναι πραγματικά ειρηνικές, τόσο από στρατιωτικής πλευράς όσο και με τη γενική ταξική έννοια. Για τα εννέα δέκατα του πληθυσμού των προηγμένων χωρών, για εκατοντάδες εκατομμύρια των λαών στις αποικίες και στις καθυστερημένες χώρες, η εποχή αυτή δεν ήταν μια εποχή ειρήνης αλλά καταπίεσης, βασανιστηρίων και φρίκης που φαινόταν ακόμη πιο τρομακτική, εφόσον όλα αυτά εμφανίζονταν να μην έχουν τέλος. Αυτή η εποχή έχει περάσει ανεπιστρεπτί. Την έχει διαδεχθεί μια νέα εποχή συγκριτικά πιο βίαιη, γεμάτη απότομες αλλαγές, καταστροφές, συγκρούσεις, μια εποχή που δεν παρουσιάζεται πια στις σκληρά εργαζόμενες μάζες ως φρίκη χωρίς τέλος, αλλά ένα τέλος γεμάτο φρίκη».¹

Εκείνη η ανάλυση του Λένιν είναι η αφετηρία για την αυτονομία της επαναστατικής αριστεράς από τη βαριά σκιά της αστικής ιδεολογίας πάνω στη ρεφορμιστική αριστερά, τόσο βαριά ώστε οδηγούσε θεωρητικούς σαν τον Κάουτσκι να φαντάζεται επιστροφή σε ένα «ειρηνικό» καπιταλισμό με τη μορφή «υπεριμπεριαλισμού» και τον Μπερνστάιν να ισχυρίζεται ότι οι κρίσεις ανήκουν στο παρελθόν.

Χωρίς αυτό το υπόβαθρο, θα ήταν αδύνατο για την Αριστερά μέσα στη φρίκη των χαρακωμάτων του Α'Π.Π. να προετοιμάζεται για τις επαναστάσεις που ξέσπασαν αμέσως μετά. Δίπλα,

όμως, στην ανάλυση για την πραγματική κατάσταση του καπιταλισμού, στεκόταν για τον Λένιν η ακλόνητη εμπιστοσύνη στην εργατική τάξη σαν κοινωνικό υποκείμενο της ανατροπής.

Ο Λένιν δεν ήταν ο θεωρητικός της στιγμής της επανάστασης. Ήταν ο μαρξιστής που ανέδειξε πώς η ιστορική επικαιρότητα της εργατικής επανάστασης καθορίζει τη δράση της Αριστεράς ακόμη και έξω από επαναστατικές καταστάσεις. Ο Λούκατς υπογραμμίζει αυτή τη διάσταση:

«Η επικαιρότητα της επανάστασης δίνει τον τόνο μιας ολόκληρης εποχής. Οι επιμέρους δράσεις μπορούν να κρίνονται ως επαναστατικές ή αντεπαναστατικές όταν συνδέονται με το κεντρικό ζήτημα της επανάστασης, το οποίο μπορεί να εντοπιστεί μόνο με μια ανάλυση ακριβείας του κοινωνικο-ιστορικού συνόλου. ...

Έτσι, η εξέλιξη που γνώρισε ο Μαρξισμός χάρη στον Λένιν έγκειται απλά – απλά! – στην αυξανόμενη κατανόησή του για τις στενές, ορατές και συνταρακτικές συνδέσεις ανάμεσα στις επιμέρους δράσεις και τον γενικό προορισμό –τον επαναστατικό προορισμό ολόκληρης της εργατικής τάξης».²

Η κεντρικότητα της εργατικής τάξης

Ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που από την ίδια του τη φύση προκαλεί ανακατατάξεις στην παραγωγή και κατά προέκταση στην ίδια την εργατική τάξη. Η πιο εύκολη διαπίστωση που μπορεί να κάνει κάποιος είναι ότι «η εργατική τάξη σήμερα δεν είναι ίδια όπως στον καιρό του Μαρξ». Ασφαλώς και δεν είναι. Ούτε στον καιρό του Λένιν ήταν. Ίσως μάλιστα οι αλλαγές από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι τις αρχές του 20ου να ήταν πιο ριζικές από αυτές που ακολούθησαν.

Αυτό ισχύει σίγουρα αριθμητικά. Η εργατική τάξη είχε μεγαλώσει και απλωθεί γεωγραφικά καθώς το πρώτο κύμα «παγκοσμιοποίησης» είχε συνδέσει όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη:

σιδηρόδρομοι, τηλεγράφος, ναυτιλία, χρηματιστήρια, τράπεζες ένωναν αχανείς αυτοκρατορίες.

Παράλληλα, η εργατική τάξη αποκτούσε εργάτες και εργάτριες δεύτερης και τρίτης γενιάς. Έπαυε να αποτελείται από εσωτερικούς μετανάστες παρατημένους όπως-όπως στις παρυφές των πόλεων και εντασσόταν σε δομές που αφορούσαν τη ζωή της σε κάθε βήμα: συνδικάτα και πολιτικά κόμματα αλλά και αθλητικούς όμιλους και σχολές μαθητείας που φρόντιζαν για τον ελεύθερο χρόνο της και την αναπαραγωγή της πέρα από τα εκκλησιαστικά και άλλα φιλανθρωπικά ιδρύματα.

Η μαρξιστική θέση ότι «η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας» και ότι «οι προλετάριοι δεν έχουν τίποτε να χάσουν παρά μόνο τις αλυσίδες τους» απαιτούσε νέους προσδιορισμούς για το περιεχόμενό της μέσα στις νέες συνθήκες.

Η εργατική τάξη στη Ρωσία ήταν μια

μικρή μειοψηφία μέσα σε μια θάλασσα αγροτικού πληθυσμού. Χωρίς ακλόνητο προσανατολισμό στον πρωτοπόρο ρόλο της εργατικής τάξης θα ήταν πολύ εύκολο να αναζητηθούν υποκατάστατα σε κάθε κατεύθυνση (όπως άλλωστε προσπάθησαν να κάνουν κάθε απόχρωσης ρεφορμιστικές ή σεχταριστικές τάσεις). Ο Λένιν φρόντισε να παραμείνει στο κέντρο ο προσανατολισμός στην εργατική τάξη σε όλη την πορεία από την ηττημένη επανάσταση του 1905 μέχρι τις «Θέσεις του Απρίλη» και το «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ» του 1917.

Ένα παράδειγμα για το πόσο η λενινιστική επιμονή στον εργατικό έλεγχο δεν ξεπετάχτηκε ξαφνικά όταν οι συνθήκες έγιναν επαναστατικές μπορούμε να δούμε στην καμπάνια των Μπολσεβίκων για τα ασφαλιστικά ταμεία το 1912. Τότε, η αστυνομία του Τσάρου είχε σκεφτεί ότι μέτρα πρόνοιας για τους εργάτες μπορεί να τους αποσπάσουν από την επιρροή των επαναστατικών ιδεών.

Και η τσαρική κυβέρνηση προχώρησε στην ίδρυση ασφαλιστικών ταμείων που κάλυπταν ένα τμήμα των εργατών σε περιπτώσεις ατυχημάτων ή ασθένειας.

«Η αντίδραση του Λένιν ήταν μια καμπάνια για τον έλεγχο αυτών των ταμείων από τους ίδιους τους εργάτες, προωθώντας αιτήματα για τη διεύρυνση της κάλυψης σε όλους τους εργάτες, για την κατάργηση των εργατικών εισφορών και κάλυψη του κόστους από τους εργοδότες και το κράτος και βέβαια για την αυτοδιοίκηση των ταμείων από τους ασφαλισμένους. Αυτή η εκστρατεία έχτισε ένα ολόκληρο δίκτυο των Μπολσεβίκων μέσα στους εργατικούς χώρους».³

Ένα δεύτερο παράδειγμα αποτελεί, βέβαια, η στάση του Λένιν και των Μπολσεβίκων όταν η επανάσταση το 1917 έφερε τις εργατικές επιτροπές στο προσκήνιο. Ήταν ένα κίνημα εργοστασιακών επιτροπών που άρχισε να αμφισβητεί ότι το άλφα εργοστάσιο «έπρεπε» να κλείσει γιατί «δεν υπήρχαν πρώ-

τες ύλες» ή το βήτα εργοστάσιο «έπρεπε» να απολύσει γιατί «δεν βγαίνει». Από τέτοιες κινήσεις ξεκίνησε το κίνημα του εργατικού ελέγχου, από τα κάτω.⁴

Είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα που αναφέρονται από τον Ντέιβιντ Μαντέλ στο βιβλίο «Δικά μας να τα κατέχουμε και να τα ελέγχουμε – ο εργατικός έλεγχος από την Κομμούνια μέχρι σήμερα» στο κεφάλαιο «Το κίνημα των εργοστασιακών επιτροπών στη Ρώσικη επανάσταση»:

«Όταν δημιουργήθηκε η εργοστασιακή μας επιτροπή», έγραφε η επιτροπή στο θρυλικό εργοστάσιο Πουτίλοφ, «δεν μας δόθηκε κανένα πρόγραμμα δράσης ή καταστατικό σαν οδηγός για τις δραστηριότητές μας. Καθώς αναπτύσσονταν οι λειτουργίες της επιτροπής, τα ίδια τα πρακτικά της μέτρα έγιναν η βάση για τις καθοδηγητικές αρχές της. Με αυτόν τον τρόπο η εργοστασιακή επιτροπή είχε τον καλύτερο δάσκαλο – την ίδια τη ζωή».

Με τέτοιες διαδικασίες άρχισαν να εμφανίζονται εργοστάσια-κάστρα των εργατών όπου εκλεγμένες επιτροπές ήταν αναγκασμένες να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα λειτουργίας της επιχείρησης σε αντιπαράθεση με τις επιλογές των ιδιοκτητών. Αυτό το αναδυόμενο κίνημα υποχρέωσε όλη την Αριστερά της εποχής να δώσει απαντήσεις για τους τρόπους με τους οποίους μπορούσε να προχωρήσει. Η ίδια η Προσωρινή Κυβέρνηση στην οποία συμμετείχαν οι ρεφορμιστικές πτέρυγες της Αριστεράς έβγαλε διάταγμα που καθιέρωνε την ύπαρξη εργοστασιακών επιτροπών και προσπαθούσε να θεσμοθετήσει έναν ρόλο συνεργασίας με τη διεύθυνση του εργοστασίου ήδη από τον Απρίλη του 1917. Όμως οι Μπολσεβίκοι αντέταξαν τον προσανατολισμό του εργατικού ελέγχου διακηρύσσοντας σε κείμενο του Λένιν στις 17 Μάη, όπως αναφέρει ο Κλιφ, ότι «οι εργάτες πρέπει να απαιτήσουν την άμεση εγκαθίδρυση πραγματικού ελέγχου που να ασκείται από τους ίδιους τους εργάτες».⁵

Ανατρέχοντας σε αυτές τις εμπειρί-

ες, καταλαβαίνουμε πόσο σαθρή είναι η συκοφαντία ότι ο Λένιν οδήγησε την επανάσταση του 1917 σε ένα «πραξικόπημα των Μπολσεβίκων». Οι «Θέσεις του Απρίλη» με τις οποίες ο Λένιν πρότεινε και κέρδισε τη στρατηγική για το πέρασμα από την ανατροπή του Τσάρου στη σοσιαλιστική επανάσταση, δεν ήταν προετοιμασία για κάποιο πραξικόπημα. Ήταν σύνδεση με τον αγώνα που έδινε η ίδια η εργατική τάξη και βέβαια μπορούσε να εφαρμοστεί στην πράξη επειδή οι Μπολσεβίκοι είχαν για χρόνια τον προσανατολισμό να απλώνουν ρίζες μέσα στην τάξη εκείνη είχαν την ακλόνητη εμπιστοσύνη ότι η εργατική τάξη είναι ο «ιστορικός νεκροθάφτης» του καπιταλισμού.

Επαναστατικό κόμμα και εργατική πρωτοπορία

Πώς, όμως, μεταφράζεται αυτή η ακλόνητη εμπιστοσύνη σε υπαρκτή σύνδεση με την τάξη; Σίγουρα όχι περιμένοντας τότε θα φτάσει η στιγμή που οι εργάτες βγαίνουν στα οδοφράγματα. Ο Λένιν έχτισε τη γέφυρα ανάμεσα στη μαρξιστική ανάλυση, τον στρατηγικό προσανατολισμό και την οργανωτική συγκρότηση που φέρνει την εργατική τάξη να ηγεμονεύει στην κοινωνική αλλαγή.

Για να μπορέσει η εργατική τάξη να συγκροτηθεί σαν πολιτική δύναμη, να συμμετάσχει αποτελεσματικά στον πολιτικό ανταγωνισμό χωρίς να υποταχθεί στον χαρακτήρα που του δίνει η αστική τάξη, αλλά αντίθετα να προβάλλει την δική της προοπτική της ανατροπής του αστικού κράτους, είναι ανάγκη το κόμμα της να συγκροτηθεί σε αντιπαράθεση με τις ρεφορμιστικές πολιτικές δυνάμεις.

Ο Λένιν ήταν πρώτος, που διακήρυξε αυτό το χαρακτηριστικό του επαναστατικού κόμματος και στην πορεία ακολούθησαν και οι άλλοι επαναστάτες, όσο και αν άργησαν να ξεκαθαρίσουν οργανωτικά τους λογαριασμούς τους με τους ρεφορμιστές.

Η δυνατότητα της εργατικής τάξης να

εκφραστεί αυτόνομα πολιτικά, ανεξάρτητα από την αστική τάξη και το κράτος της, απαιτεί την αυτονομία των επαναστατών απέναντι στους ρεφορμιστές. Το επαναστατικό κόμμα της εργατικής τάξης για να διαφυλάξει την ανεξαρτησία της τάξης, για να παραμείνει πιστό στις επαναστατικές διακηρύξεις του, πρέπει να οργανωθεί σε διαρκή αντιπαράθεση με τις αστικές επιρροές μέσα στην τάξη και τις οργανώσεις της.

Η αυστηρή προσήλωση στις αρχές της προλεταριακής επανάστασης, η επιλογή των επαναστατών με κριτήριο αυτές τις αρχές, ο αποκλεισμός κάθε κοινοβουλευτικού αστέρα ή συνδικαλιστικού παράγοντα και δημοσιογραφικού καριέριστα από τις γραμμές τους, η αποδοχή της πειθαρχίας των συλλογικών λειτουργιών, με δυο λόγια ο «επαγγελματισμός» των επαναστατών του Λένιν δεν έχει σαν στόχο την αντιπαράθεση με τον αυθορμητισμό των μαζών (όπως συνηθίζουν να ισχυρίζονται οι πολέμιοι, αλλά και πολλοί υποτιθέμενοι οπαδοί του λενινισμού), αλλά τη σύγκρουση με το δι-

Ο Λένιν και ο Τρότσκι έδωσαν μαζί τις μάχες του Εμφυλίου για να σωθεί η Επανάσταση

αβρωτισμό της αστικής ιδεολογίας και της ρεφορμιστικής πραχτικής μέσα στο κίνημα, με την κοινοβουλευτική εξαχρέωση και τον γραφειοκρατικό εκφυλισμό, που το πολιορκούν συστηματικά.

Στην περιβόητη διαμάχη της Ρώσικης Σοσιαλδημοκρατίας τα αυστηρά κριτήρια του Λένιν για το ποιος είναι μέλος, στρέφονται ενάντια στα ρεφορμιστικά στοιχεία, ενάντια στους υποψήφιους γεφυροποιούς με την αστική τάξη, που διεκδικούσαν την “ελευθερία” να κινούνται και να στήνουν αστικές συμμαχίες στο όνομα της εργατικής τάξης, έξω από τον έλεγχο των πρωτοπόρων αγωνιστών της τάξης. Όταν ο Λένιν καταγγέλλει τους στενούς ορίζοντες της συνδικαλιστικής (τρέιντ-γιουνιονιστικής) συνείδησης, στόχος της πολεμικής του δεν είναι οι εργάτες που οργανώνονται στα συνδικάτα, αλλά ο γραφειοκράτης συνδικαλιστής και η τάση του να συμβιβάζεται, να ξεπουλάει, να στενεύει τους ορίζοντες των εργατικών αγώνων.

Μόνο όταν γίνει κατανοητός αυτός ο προσανατολισμός, είναι δυνατόν ν’ απα-

νηθεί το προφανές ερώτημα “και από πού αντλούν την δύναμη αυτοί οι επαναστάτες να αντιστέκονται στη διάβρωση του αστισμού, να επιμένουν στην υπεράσπιση της ιστορικής προοπτικής της εργατικής τάξης, να αμύνονται στις σειρήνες του ρεφορμισμού;”

Αν ο Λένιν μιλούσε αφηρημένα μόνο για οργανωτικά μέτρα, σε αντιπαράθεση με το αυθόρμητο κίνημα, τότε θα ήταν δικαιολογημένες οι κατηγορίες σε βάρος του για ιακωβινισμό, για Μπλανκισμό, για υπερύψωση της διανόησης πάνω απ’ το προλεταριάτο κλπ, κλπ. Σε ένα τέτοιο σχήμα η οργανωτική αυτονομία των επαναστατών θα ήταν ακατανόητη, δεν θα είχε κανένα στήριγμα, αφού η τάξη παρουσιάζεται σαν αυθόρμητα ρεφορμιστική και οι πειθαρχημένοι και περιχαρακωμένοι επαναστάτες καταδικασμένοι στον ρόλο της σχέτας.

Η αντίληψη, ότι η ταξική συνείδηση υπάρχει μόνο μέσα στο κόμμα σε αντιπαράθεση με τις μη συνειδητοποιημένες μάζες τριγύρω του, είναι κληρονομιά του σταλινισμού και όχι του λενινισμού.

Η θεωρία της οργάνωσης-φρούριο, που κρύβει μέσα της την προλεταριακή συνείδηση και την “κατεβάζει” στις καθυστερημένες μάζες, είναι μια θεωρία απολογητική για τα συμφέροντα της γραφειοκρατίας των σταλινικών κομμάτων, μια θεωρία, που προσπαθεί να εξωραϊστεί το ανεξέλεγκτο των ηγετικών μηχανισμών αυτών των κομμάτων, να σκεπάσει το ταξικό χάσμα, που τους χωρίζει από την εργατική τάξη, με τον μανδύα της αλάθητης ορθοδοξίας.

Το κλειδί, που επιτρέπει στο Λένιν να προτείνει μια αυστηρά οριοθετημένη και υπερήφανα ανεξάρτητη οργάνωση των επαναστατών σε διαρκή αντιπαράθεση με την αστική επιρροή μέσα στο εργατικό κίνημα, χωρίς να πέφτει στις μικροαστικές φαντασιώσεις, για ένα κόμμα σαν τον Πάπα (Κόμμα της θείας επιφώισης), είναι η αντίληψη του για την εργατική πρωτοπορία.

Δεν πρόκειται για κάποιο εγκεφαλικό κατασκευάσμα, αλλά για εντοπισμό της πραγματικής ανομοιογένειας που δημιουργείται μέσα στην τάξη από τις αντίρ-

ροπες τάσεις που προκαλεί η ίδια η θέση της: η θέση της στην παραγωγή και η εμπειρία της εκμετάλλευσης δίνει συλλογικότητα και αυθόρμητη αντίσταση ενάντια στις άρχουσες τάξεις, αλλά η θέση της εργατικής τάξης ως κυριαρχούμενης σε αυτή την κοινωνία δίνει προβάδισμα στις ιδέες της άρχουσας τάξης. Αυτή η αντιφατικότητα στη συνείδηση υπάρχει μέσα στην τάξη.⁶

Ο Λένιν δεν περιορίζεται σε αυτή τη διαπίστωση, αλλά εντοπίζει τα πολιτικά χαρακτηριστικά των εργατικών πρωτοποριών. Συνειδητοποιημένος εργάτης δεν είναι απλά ο μαχητικός συνδικαλιστής, αλλά εκείνος που αντιδρά στην καταπίεση ακόμη και όταν αφορά άλλα κοινωνικά στρώματα και όλες τις μορφές καταπίεσης: λόγω φύλου, εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή σεξουαλικής προτίμησης. Με αυτή την έννοια η συνείδηση έρχεται «απ' έξω», από το πρωτοπόρο τμήμα της τάξης που έχει μάθει να αντιδρά από εργατική σκοπιά στις σχέσεις του με όλες τις άλλες τάξεις.

Έτσι ο απελευθερωτικός ρόλος της εργατικής τάξης αποκτάει ερείσματα μέσα στην ίδια την τάξη και εμφανίζεται ως ελευθερώτρια δύναμη απέναντι στους κατατρεγμένους όπου κι αν βρίσκονται.

Είναι γνωστό ότι ο Λένιν πρότεινε την έκδοση και διακίνηση της επαναστατικής εργατικής εφημερίδας σαν «συλλογικό οργανωτή». Μέσα από αυτήν, οι κύκλοι της επαναστατικής αριστεράς αποκτούν δεσμούς με τους πρωτοπόρους εργάτες και ομοιογένεια στην αντιμετώπιση των πολιτικών ζητημάτων. Συγκροτούνται ως πολιτική δύναμη με πραγματικά κοινωνικά ερείσματα και ενιαία στάση απέναντι στις προκλήσεις των εξελίξεων. Αυτό δίνει ώθηση στις εργατικές πρωτοπορίες μέσα στους χώρους, σπάει την αίσθηση της απομόνωσης ή αδυναμίας και ανεβάζει την αυτοπεποίθηση.

Η αξία αυτής της προσέγγισης, όμως, δεν περιορίζεται μόνο στο τι προσφέρει με αυτόν τον τρόπο η επαναστατική αριστερά στην τάξη, αλλά καθορίζει και

την πολιτική συγκρότηση των ιδίων των επαναστατών.

Η εφημερίδα ενός επαναστατικού κόμματος σύμφωνα με την αντίληψη του Λένιν, δεν μεταφέρει μόνο τις μαχητικές εμπειρίες από το ένα τμήμα της τάξης στο άλλο. Μεταφέρει επίσης τις μάχες ενάντια στον ρατσισμό, ενάντια στον σοβινισμό, ενάντια στον σεξισμό, ενάντια σε όλες τις βρόμικες αστικές πρωτοβουλίες για διάσπαση και αποπροσανατολισμό των εργατών. Ο κάθε διακινητής της είναι ένας κήρυκας της απελευθέρωσης όλων των καταπιεσμένων.

Αυτό είναι ασπίδα ενάντια στους πειρασμούς της προσαρμογής. Αν διακινείς μια τέτοια εφημερίδα χέρι με χέρι, πρόσωπο με πρόσωπο μέσα στο χώρο σου, τότε δεν μπορείς να «ξεχάσεις» τι λέει η επαναστατική αριστερά π.χ. για τους μετανάστες για να μην ρισκάρεις πόσο δημοφιλής είσαι σαν συνδικαλιστής στο χώρο σου.

Η ρεφορμιστική αριστερά, ακόμη και όταν έχει τυπικά σωστές θέσεις για όλα αυτά τα ζητήματα, έχει την τάση να λειτουργεί «πλουραλιστικά» ή «πολυσυλλεκτικά», δηλαδή να χωράει στους κόλπους της και μαχητικούς εργάτες και εργάτριες αλλά και στοιχεία που μπερδεύονται ή ταλαντεύονται. Αυτή η τάση ξεκινάει από την προσπάθεια εκπροσώπησης της τάξης συνολικά όπως είναι και λειτουργεί ως θερμοκήπιο φαινομένων προσαρμογής. Η λενινιστική αναζήτηση της επαναστατικής αριστεράς ως κόμματος του πρωτοπόρου τμήματος της τάξης λειτουργεί ως αντίδοτο.

Ο Λένιν απέναντι στον Στάλιν

Η επιβεβαίωση ότι το κόμμα του Λένιν πάλεψε ώστε η εργατική επανάσταση να είναι το «πανηγύρι των καταπιεσμένων» ήρθε με τη νίκη της Οκτωβριανής επανάστασης του 1917. Με την εξουσία στα Σοβιέτ των εργατών, αναγνωρίστηκε το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση των λαών που ήταν φυλακισμένοι στην Τσαρική αυτοκρατορία, έγιναν άλματα στην πάλη για την απελευθέρωση των γυναικών και των ομοφυλόφιλων

από τη σεξιστική καταπίεση, η Παιδεία άρχισε να απαλλάσσεται από τους ταξικούς φραγμούς. Κατακτήσεις που ανατράπηκαν όταν επικράτησε ο σταλινισμός. Τι πήγε στραβά;

Η προσπάθεια να χρεωθεί ο Λένιν αυτή την εξέλιξη είναι συστηματική. Όχι μόνο από την πλευρά των οπαδών του Στάλιν που επιμένουν ότι ο «πατερούλης» ήταν συνεχιστής του Λένιν. Ούτε μόνο από την πλευρά των αναρχικών που βλέπουν στο λενινιστικό κόμμα το σπέρμα του σταλινισμού. Αλλά πρώτα και κύρια από τη μεριά των απολογητών του καπιταλισμού που χρεώνουν τάσεις «ολοκληρωτισμού» στις εργατικές επαναστάσεις. Κι όμως, η ιστορία διαψεύδει αυτούς τους ισχυρισμούς.

Πρώτα απ' όλα, είναι προκλητικό να χρεώνουν στον Λένιν τάσεις αυταρχισμού οι απολογητές του καπιταλισμού που έκανε ολόκληρη πολεμική εκστρατεία για να πνίξει την επανάσταση στη Ρωσία. Ο αιματηρός εμφύλιος πόλεμος, που στηρίχτηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις μετά τη νίκη τους στον Α' Π.Π., κόστισε τεράστιες καταστροφές στη χώρα. Οι Μπολσεβίκοι νίκησαν στον εμφύλιο, αλλά η επανάσταση βγήκε σακατεμένη από την αντεπαναστατική βία των Λευκών και των ιμπεριαλιστικών συμμάχων τους.

Οι Μπολσεβίκοι δεν ισχυρίζονταν ότι θα μπορούσαν να χτίσουν τον σοσιαλισμό μόνο στη Ρωσία, την πιο καθυστερημένη από τις Μεγάλες Δυνάμεις, μ' έναν κύρια αγροτικό πληθυσμό. Η στρατηγική τους, όσον αφορά στην κατάληψη της εξουσίας, βασιζόταν στην προοπτική ότι η εξέγερση του Οκτώβρη θα ήταν το πρώτο στάδιο σε μια παγκόσμια επαναστατική διαδικασία. Έτσι, ο Λένιν διακήρυξε το Γενάρη του 1918 ότι «η τελική νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα είναι φυσικά αδύνατη» και ότι «χωρίς τη Γερμανική Επανάσταση είμαστε καταδικασμένοι».

Οι συσχετισμοί έγιναν πιο δύσκολοι μετά την ήττα της επανάστασης στη Γερμανία και ακόμη πιο σκληροί μετά τις καταστροφές του εμφύλιου μέ-

Ο Λένιν στο ιδρυτικό συνέδριο της Κομιντέρν

σα στη Ρωσία. Ο Λένιν παραδέχτηκε τη δύσκολη θέση των Μπολσεβίκων το Γενάρη του 1921: «Αυτό που πραγματικά έχουμε είναι ένα εργατικό κράτος, μ' αυτή την ιδιαιτερότητα: ότι δεν είναι οι εργάτες αλλά οι αγρότες που αριθμητικά υπερτερούν στη χώρα και δεύτερο, ότι είναι ένα εργατικό κράτος με γραφειοκρατικές παραμορφώσεις».⁷

Το τίμημα της νίκης στον εμφύλιο ήταν πολύ βαρύ. Και αυτό το τίμημα δεν μπορεί να μετρηθεί μόνο με τις υλικές καταστροφές, που από μόνες τους ήταν τεράστιες. Οι τομείς που χτυπήθηκαν περισσότερο ήταν η αγροτική και η βιομηχανική παραγωγή: το 1920 η παραγωγή χυτοσιδήρου αντιπροσώπευε μόνο το 3% της προπολεμικής, η παραγωγή της κλωστικής κάνναβης το 10%, του λιναριού το 25%, του βαμβακιού το 11%, των τεύτλων το 15%. Αυτά σήμαιναν στερήσεις, κακουχίες, πείνα.

Σήμαιναν όμως και κάτι πιο σοβαρό: τη διάλυση της βιομηχανικής παραγωγής που είχε σαν αποτέλεσμα και τη διάλυση της εργατικής τάξης, η οποία αριθμητικά έπεσε στο 43% της προηγούμενης αριθμητικής δύναμής της. Οι υπό-

λοιποι εργάτες ξαναγύρισαν στα χωριά τους ή έπεσαν στη μάχη. Και μόνο από ποσοτική άποψη, η τάξη που έκανε την επανάσταση και που οι δημοκρατικές της διαδικασίες ήταν ο ζωντανός πυρήνας της σοβιετικής εξουσίας, αυτή η τάξη έχασε τη μισή δύναμή της. Στην πραγματικότητα η κατάσταση ήταν ακόμα χειρότερη. Ό,τι απέμεινε δεν αποτελούσε καν το μισό αυτή της τάξης, που είχε ζυμωθεί στη συλλογική δραστηριότητα κάτω από την πίεση των ιδίων των συνθηκών της ζωής της.

Αυτοί που ανήκαν στο Μπολσεβίκικο Κόμμα τον καιρό της επανάστασης του Φλεβάρη ήταν σοσιαλιστές αφοσιωμένοι στα ιδανικά τους, για τα οποία διακινδύνευαν τα πάντα απέναντι στην τσαρική καταστολή. Τέσσερα χρόνια εμφυλίου πολέμου και απομόνωσης από την εργατική τάξη δεν έφταναν για να τσακίσουν την αφοσίωση στο όραμά τους. Το 1919 όμως, αυτοί οι επαναστάτες απάρτιζαν μόνο το ένα δέκατο του κόμματος και το 1921 το ένα τεσσαράκοστό!⁸

Αυτές ήταν οι συνθήκες που επηρέασαν τους συσχετισμούς ανάμεσα στην

Αριστερή Αντιπολίτευση που έδινε τη μάχη για να κρατήσει την επανάσταση ζωντανή και τον Στάλιν που τράβηξε το δρόμο της οικοδόμησης ενός κρατικού καπιταλισμού. Στη Ρωσία του 1917 έγινε μια γνήσια εργατική επανάσταση που ονομάστηκε σοσιαλιστική γιατί πάνω στα ερείπια του τσαρικού καθεστώτος εγκαθιδρύθηκε η εργατική δημοκρατία των σοβιέτ. Όταν, ύστερα από έναν ανελέητο εμφύλιο, η νεαρή τότε σοβιετική δημοκρατία βρέθηκε όρθια αλλά ματωμένη, με την εργατική τάξη να γλείφει τις πληγές της μακριά από την άμεση συμμετοχή στους δικούς της δημοκρατικούς θεσμούς, ο ίδιος ο Λένιν μίλησε για γραφειοκρατικές παραμορφώσεις στο νέο εργατικό κράτος. Δέκα χρόνια αργότερα, οι παραμορφώσεις πήραν άλλη ποιότητα. Οι ανατροπές του Στάλιν, έκαναν τη γραφειοκρατία άρχουσα τάξη και γκρέμισαν τους εργάτες στη θέση μιας τάξης εξατομικοποιημένης, κυριαρχούμενης και αλλοτριωμένης.

Οι ανατροπές έγιναν σε όλα τα επίπεδα. Δεν ήταν «μόνο» οι εκκαθαρίσεις και οι δίκες της Μόσχας με τις οποίες ο Στάλιν εκτέλεσε την παλιά φρουρά των

Μπολσεβίκων που είχε σταθεί δίπλα στον Λένιν για τη νίκη της επανάστασης το 1917. Ήταν ανατροπές σε βάρος της τάξης. Να ένα παράδειγμα: Ο Εργατικός Κώδικας του 1922 απαγόρευε την απασχόληση των γυναικών "σε ιδιαίτερα βαρειά και ανθυγιεινή παραγωγή και σε υπόγειες εργασίες". Το 1932 το Επισημονικό Συμβούλιο του Υπουργείου Εργασίας αποφάνθηκε ότι η εργασία σε υπόγειες στοές (σε ορυχεία του Καυκάσου) δεν περικλείει κινδύνους για τις έγκυες γυναίκες!⁹ Πιο συνολικά, το 1929 αποκαταστάθηκε το 'διευθυντικό δικαίωμα' της απόλυσης χωρίς συνεννόηση με την εργοστασιακή επιτροπή. Το 1930 καταργήθηκε το επίδομα ανεργίας. Το 1932 η αδικαιολόγητη απουσία από την εργασία για μια μέρα αναγορεύτηκε σε παράπτωμα που τιμωρείται με απόλυση και την ίδια χρονιά καθιερώθηκε το εσωτερικό διαβατήριο. Το 1939 καθιερώθηκε ότι όποιος αργούσε 20 λεπτά, θεωριόταν σε 'καθυστέρηση'. Το 1940 καθιερώθηκε ότι η 'καθυστέρηση' τιμωρείται με επιβολή 'διορθωτικής' εργασίας και μείωση μισθού 25%. Υπολογίζεται ότι ανάμεσα στο 1940 και το 1952 περίπου 10,9 εκατομμύρια εργάτες τιμωρήθηκαν με 'διορθωτική' εργασία (στοιχεία από το βιβλίο του Mike Haynes 'Russia, Class and Power 1917-2000').

Η ανάλυση του Κλιφ επιβεβαιώθηκε καθώς από τα σπλάχνα της γραφειοκρατίας βγήκαν οι Γιέλτσιν και οι Πούτιν, η ζωντανή συνέχεια της τάξης που κυβερνούσε και κυβερνάει στη Ρωσία. Γιατί όμως η γραφειοκρατία ήταν καπιταλιστική, ακόμα και όταν κανένας γραφειοκράτης δε μπορούσε ν' αρπάξει ολόκληρα κομμάτια της οικονομίας σαν ατομική του ιδιοκτησία όπως γίνεται σήμερα;

Για να απαντήσουμε ο' αυτό το ερώτημα, χρειάζεται να πάμε πίσω στην ίδια τη λειτουργία του καπιταλισμού. Τι είναι αυτό που επιβάλλει στους καπιταλιστές να λειτουργούν σαν καπιταλιστές; Είναι τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, η απληστία και η μεγαλομανία τους; Πώς επιβάλλεται ο νόμος της αξίας που καθιερώνει μια σκληρή πειθαρχία στο κυ-

νήγι του κέρδους και της συσσώρευσης;

Ο Μαρξ εντοπίζει στον ανταγωνισμό το μηχανισμό του συστήματος που κάνει το κάθε επιμέρους κεφάλαιο να θελοποιεί τη συσσώρευση. Ο κάθε καπιταλιστής δεν μπορεί να υπάρχει απομονωμένος και να πλουτίζει αποσπώντας κατευθείαν την υπεραξία των εργατών που εκμεταλλεύεται. Είναι αναγκασμένος να βγει στην αγορά και να αποσπάσει ένα μερίδιο από τα κέρδη σε ανταγωνισμό με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, ανάλογα με το μέγεθος και την οικονομική του δύναμη. Καμιά επιχείρηση δε μπορεί να επαναπαυθεί, όλες είναι υποχρεωμένες να κυνηγάνε τη συσσώρευση για τη συσσώρευση για να μεγαλώσουν απέναντι στους ανταγωνιστές τους.

Αυτός ο ανταγωνισμός είναι ανελέητος και δε διεξάγεται μονο με "πόλεμο τιμών στην ελεύθερη αγορά". Η ίδια η γιγάντωση των επιχειρήσεων, η συγκεντρωση και συγκεντροποίηση του κεφαλαίου, οδηγεί σε άλλες μορφές ανταγωνισμού και φτάνει στο στρατιωτικό ανταγωνισμό ανάμεσα σε ολόκληρα κράτη που υποστηρίζουν τους εθνικούς "πρωταθλητές" της δικής τους οικονομίας. Οι επιχειρήσεις, οι εθνικές οικονομίες και τα κράτη με το μεγαλύτερο μέγεθος και την υψηλότερη παραγωγικότητα, αναδεικνύονται νικητές σε αυτόν τον αγώνα δρόμου.

Αυτή η μαρξιστική ανάλυση επέτρεψε στον Κλιφ να δει ότι ακόμα και μια χώρα με πλήρως κρατικοποιημένη οικονομία δεν έχει ξεφύγει από τις πιέσεις του νόμου της αξίας. Η σταλινική νομενκλατούρα δεν ήταν μια άρχουσα τάξη που μπορούσε να αυτοπροσδιοριστεί σαν "μη-καπιταλιστική", επειδή είχε πάρει την εξουσία σε μια χώρα όπου η επανάσταση του 1917 είχε ξηλώσει την παλιά τάξη των καπιταλιστών. Ο ανταγωνισμός με τους καπιταλισμούς της Δύσης και ιδιαίτερα ο στρατιωτικός ανταγωνισμός, της επέβαλε καπιταλιστικά χαρακτηριστικά. Κυβερνούσε έναν κρατικό καπιταλισμό, έδινε προτεραιότητα στη συσσώρευση, στη βαρειά και μάλιστα στην πολεμική βιομηχανία και κρατού-

σε τη λαϊκή κατανάλωση στα όρια της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, έτσι όπως ιστορικά τα καθόριζαν οι ανάγκες της παραγωγικότητας της εργασίας: χαμηλά στη δεκαετία του '30, ανεβασμένα στη δεκαετία του '60, σε κρίση στη δεκαετία του '80.¹⁰

Τελικά, σε πείσμα των προσπαθειών που θέλουν να χρεώσουν στον Λένιν τον Στάλιν, χρειαζόμαστε την επαναστατική παράδοση του Λένιν για να κατανόησουμε και το πώς χάθηκε η ρώσικη επανάσταση και πώς διαμορφώθηκε ο σύγχρονος καπιταλισμός και πώς μπορεί να ανατραπεί. Το κλειδί βρίσκεται ακριβώς στη στρατηγική του Σοσιαλισμού από τα κάτω, στην παραδοχή ότι σοσιαλισμός δεν χτίζεται από τα πάνω, ούτε με τις κοινοβουλευτικές υποσχέσεις της σοσιαλδημοκρατίας, ούτε με μια γραφειοκρατία που αναπτύσσει τις παραγωγικές δυνάμεις στις πλάτες της εργατικής τάξης. ■

Σημειώσεις

1. Νικολάι Μπουχάριν, Ιμπεριαλισμός και παγκόσμια οικονομία. Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Αθήνα 2004, εισαγωγή από τον Λένιν, σελ.15
2. Γκεόργκ Λούκατς, Η σκέψη του Λένιν, Σύγχρονος Εποχή, Αθήνα, 1990
3. Πάνος Γκαργγκάνας, Οι επαναστατικές ιδέες του Λένιν, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο106, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2014, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=399&issue=106#gsc.tab=0>
4. Πάνος Γκαργγκάνας, Η στρατηγική του εργατικού ελέγχου, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 90, Γενάρης-Φλεβάρης 2012, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=235&issue=90#gsc.tab=0>
5. Τόνι Κλιφ, «Λένιν, τόμος 2: 1914-1917, Όλη η εξουσία στα σοβιέτ», εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία-Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
6. Πάνος Γκαργγκάνας, Κόμμα και τάξη, περιοδικό Η Μαμή Νο 12, Απρίλης 1986. Αναδημοσίευση στο φυλλάδιο «Κόμμα, τάξη, κίνημα- ο Λένιν στον 21ο αιώνα», Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2005.
7. Άλεξ Καλίνινκας, Η οικοδόμηση του κρατικού καπιταλισμού από τον Στάλιν, στο συλλογικό «Πώς χάθηκε η Ρώσικη επανάσταση», Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 1998
8. Κρις Χάρμαν, Πώς χάθηκε η επανάσταση, στην ίδια συλλογική έκδοση του ΜΒ
9. Τόνι Κλιφ, Κρατικός καπιταλισμός στη Ρωσία, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Τρίτη έκδοση 2017
10. Πάνος Γκαργγκάνας, 30 χρόνια από τη διάλυση της ΕΣΣΔ - Ποιος δεν διδάχθηκε τίποτα., Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο150, Γενάρης-Φλεβάρης 2022, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1346&issue=150#gsc.tab=0>

Παλαιστίνη

18 Φλεβάρη 2024.
Διαδήλωση στο Ναύσταθμο
στη Σαλαμίνα. Όχι φρεγάτες
στην Ερυθρά Θάλασσα.

Αντίσταση στη γενοκτονία

«**Η** καταστροφή είναι τεράστια. Αυτό που πραγματικά μου πήρε το μυαλό ήταν ότι δεν υπάρχει πουθενά να επιστρέψει κανείς. Δεν υπάρχουν καν τρεις τοίχοι να συνδέονται μεταξύ τους. Μοιάζει με σκηνή επίθεσης ζόμπι ή κάτι τέτοιο. Δεν είναι εμπόλεμη ζώνη. Είναι μια περιοχή καταστροφής, σαν να βγήκε από το Χόλιγουντ».

Η περιγραφή ανήκει σ' έναν έφεδρο υπαξιωματικό του ισραηλινού στρατού που μίλησε στον Guardian, αφού γύρισε από την Γάζα όπου βρισκόταν για δύο μήνες με μια μονάδα πεζικού. Και επιβεβαιώνεται από τους αριθμούς.

130 μέρες έχουν περάσει από τις 7/10/23. Μέχρι τις 17/2 στην Γάζα είχαν σκοτωθεί 28.775 Παλαιστίνιοι, άλ-

Να δυναμώσουμε το κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη, ενάντια στη βαρβαρότητα του Ισραήλ και των συμμάχων του. Αυτό μπορούμε και πρέπει να κάνουμε, όπως εξηγεί ο Γιώργος Πίττας.

λοι 68.552 είχαν τραυματιστεί ενώ σε αρκετές χιλιάδες μετριούνταν οι αγνοούμενοι. Κατά μέσο όρο κάθε μέρα του πολέμου «αυτοάμυνας» του κράτους του Ισραήλ δολοφονούνται πάνω από 220 άνθρωποι και τραυματίζονται πάνω από 530, δηλαδή ένας νεκρός κάθε 15 λεπτά. Πάνω από 12.300 είναι τα νεκρά παιδιά αποτελώντας το 42% των θυμάτων. 8.300, δηλαδή άλλο ένα 29%, είναι οι δολοφονημένες γυναίκες.

1,9 εκατομμύριο άνθρωποι, πάνω από το 80% των κατοίκων της Λωρίδας της Γάζας, έχουν εκτοπιστεί. Αλλά και

να καταφέρουν να γυρίσουν πίσω οι περισσότεροι δεν θα βρουν ούτε το σπίτι τους ούτε τη γειτονιά τους. Μετά από 4μισι μήνες βομβαρδισμών και μαζικών κατεδαφίσεων από τον ισραηλινό στρατό, το 53%-65% των κτιρίων έχουν ολοσχερώς καταστραφεί. Μέχρι τις 9 Γενάρη το Ισραήλ είχε ρίξει 65.000 τόνους βόμβες με καταστροφική δύναμη ισοδύναμη τρεις «Χιροσίμες».

Στη Γάζα έχει καταστραφεί σχεδόν ολοσχερώς το ηλεκτρικό, υδροδοτικό και αποχετευτικό σύστημα –με άμεσο κίνδυνο για μια σειρά από φονικές επι-

δημίες στον πληθυσμό. Στις 30 Γενάρη με ανακοίνωσή του ο ισραηλινός στρατός ανέφερε ότι ξεκίνησε να πλημμυρίζει με θαλασσινό νερό τις «σήραγγες της Χαμάς» απειλώντας με καταστροφή το ήδη προβληματικό γλυκό νερό στην Γάζα απειλώντας μακροπρόθεσμα να μετατρέψει όλη την περιοχή σε κρανίου τόπο.

Οι Παλαιστίνιοι μέσα στον χειμώνα παλεύουν ζώντας σε αντίσκηνα και σε παράγκες, μέσα στις λάσπες, τα συντρίμια και τις ακαθαρσίες. Αντιμέτωποι με τις βόμβες που πέφτουν ασταμάτητα και αδιάκριτα σε κάθε γωνιά της Γάζας, εγκλωβισμένοι σε ζώνες που έχει περικυκλώσει ο ισραηλινός στρατός. Αντιμέτωποι με τη δίψα και την πείνα, καθώς είναι αναγκασμένοι να πίνουν είτε βρώμικο νερό είτε νερό της θάλασσας που το αφαλατίζουν. Τρεφόμενοι με άγρια χόρτα και υποκατάστατα, φτιάχνοντας αλεύρι από ζωτροφές. Περιμένοντας ώρες, μέρες, σε ουρές για να πάρουν –αν τα καταφέρουν– κάτι από την ελάχιστη «ανθρωπιστική βοήθεια» που συστηματικά μπλοκάρει ο ισραηλινός στρατός. Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ με «λιμοκτονία ως τον θάνατο» περισσότερο από όλους απειλούνται οι περίπου 300.000 κάτοικοι που παραμένουν στη Βόρεια Γάζα.

Στόχος του ισραηλινού στρατού είναι ο άμαχος πληθυσμός και γι' αυτό στοχοποιεί κάθε πιθανό καταφύγιό του: Νοσοκομεία, εκκλησίες, σχολεία, στρατόπεδα προσφύγων του ΟΗΕ, ανθρώπους που περιμένουν στις ουρές για λίγο αλεύρι. Η «Σφαγή του Αλευριού» που άφησε 112 Παλαιστίνιους νεκρούς και 750 τραυματίες στην Πόλη της Γάζας, γράφτηκε ήδη στα πιο μαύρα κατάστιχα της Ιστορίας. Μέχρι τις αρχές του Γενάρη είχε πραγματοποιήσει πάνω από 600 επιθέσεις σε νοσοκομεία και κλινικές, βομβαρδίζοντάς τα, χτυπώντας τα με ελεύθερους σκοπευτές, εισβάλλοντας σε αυτά. Βομβαρδίζοντας ασθενοφόρα, όπως αυτό που προσπάθησε να περιμαζέψει την εξάχρονη Χιντ, το τραυματισμένο κορίτσι που καλούσε επί ώρες απελπι-

σμένο σε βοήθεια ανάμεσα στη νεκρή της οικογένεια. Την βρήκαν νεκρή 12 μέρες μετά όπως και τους διασώστες μέσα στο ολοσχερώς καμμένο ασθενοφόρο της Ερυθράς Ημισελήνου.

Οι δολοφονημένοι νεκροί υγειονομικοί στη Γάζα ξεπερνάνε τους 300. Τα περισσότερα νοσοκομεία έχουν βρεθεί εκτός λειτουργίας και όσα υπολειπονται δεν έχουν τα απαραίτητα μέσα και φάρμακα. Οι νεκροί εργαζόμενοι στις στοχοποιημένες από το Ισραήλ υπηρεσίες του ΟΗΕ ξεπερνάνε τους 100. Οι δημοσιογράφοι που έχουν δολοφονηθεί –ακριβώς γιατί μεταφέρουν τις εικόνες και τα ρεπορτάζ της ανθρωποσφαγής– πλησιάζουν τους 90.

Δεν υπάρχουν άλλες λέξεις για να περιγράψουν τη στρατηγική του Ισραήλ στη Γάζα πέρα από αυτές: Εθνοκάθαρση των Παλαιστίνιων από τη Γη τους ή Γενοκτονία. Το ισραηλινό κράτος από τη μια δολοφονεί μαζικά τον Παλαιστινιακό πληθυσμό καθιστώντας τον απόλυτα ανασφαλή όπου κι αν βρίσκεται. Και από την άλλη ισοπεδώνοντας τα πάντα, μέχρι και τα νεκροταφεία, επιδιώκει να σβήσει τη Γάζα από τη συλλογική του μνήμη και να τον αναγκάσει να θεωρήσει «μάταιη» την επιστροφή του σε αυτήν. Να κάνει πράξη μια νέα Νάκμπα δηλαδή, διπλάσια από εκείνη του 1948 όταν περίπου 800.000 Παλαιστίνιοι αναγκάστηκαν να φύγουν από τα εδάφη τους και να γίνουν πρόσφυγες.

Αντίσταση

Αλλά όλος αυτός ο όλεθρος που σπέρνει το κράτος του Ισραήλ, παρά την απόλυτη υπεροπλία του και την απόλυτη υποστήριξη των ΗΠΑ και των συμμάχων τους δεν είναι απόδειξη παντοδυναμίας, αλλά αδυναμίας, καθώς δεν έχει καταφέρει να κάμψει την αντίσταση των Παλαιστίνιων και να ελέγξει την Γάζα ούτε να κάνει την Δυτική Όχθη να σιωπήσει.

Στις 7 Γενάρη, ο ισραηλινός στρατός είχε ανακοινώσει ότι ελέγχει την Βόρεια Γάζα αποσύροντας και μια μεραρχία. Αλλά όπως αναφέρουν τα αμερικανικά

στρατιωτικά «think tanks», η παλαιστινιακή αντίσταση βρίσκεται στα «πρώτα στάδια της ανασυγκρότησης των στρατιωτικών και κυβερνητικών δυνατοτήτων της» στο βόρειο τμήμα της Λωρίδας της Γάζας. Ένα μήνα μετά στις 22/2 ο ισραηλινός στρατός παραδέχτηκε ότι δεν έχει καταφέρει να «ηττηθούν» τα τάγματα της Χαμάς που μάχονται στην κεντρική Γάζα. Και στην Χαν Γιούνις, στη Νότια Γάζα, την οποία ο ισραηλινός στρατός ανακοίνωσε ότι ελέγχει από τις 2 Φλεβάρη, συνεχίζει να δέχεται επιθέσεις και να πέφτει σε ενέδρες.

Όπως ανέφεραν στους Financial Times, ισραηλινού στρατιωτικού αναλυτές, «τα στρατιωτικά επιτεύγματα των IDF είναι περισσότερο τακτικά παρά στρατηγικά» και η εξόντωση σύμφωνα με τον ισραηλινό στρατό του 1/3 των μάχιμων της Χαμάς, «δεν εγγυάται τίποτα απέναντι σε μια πολύ πιο ευέλικτη δύναμη η οποία έχει στραφεί στον κατ'εξοχήν ανταρτοπόλεμο». Οι συνεντευξεις των έφεδρων ισραηλινών στρατιωτών στον Guardian είναι ξανά αποκαλυπτικές: «Δεν εμφανίζονται. Βλέπεις τους στόχους για χιλιοστά του δευτερολέπτου. Περπατάς μέσα σε αυτή τη διαλυμένη πόλη, αλλά είναι άδεια. Έχεις όλη αυτή την καταστροφική δύναμη οπότε αισθάνεσαι σχεδόν παντοδύναμος. Αλλά την ίδια στιγμή νιώθεις ευάλωτος... Δεν υπάρχουν τακτικές. Δεχόμαστε πυρά και για μια ώρα χτυπάμε, ξεφορτώνουμε τα δικά μας όπλα, τα τανκς, ό,τι μπορούμε να βρούμε... Τώρα το πεζικό μπαίνει μαζί με τα τανκς για να τα προστατεύει και γι' αυτό σκοτώνονται στρατιώτες».

Η αδυναμία του ισραηλινού στρατού να πετύχει τους άμεσους στόχους του, την εξαίεψη της Χαμάς και των υπόλοιπων αντιστασιακών οργανώσεων καθώς και την απελευθέρωση των ομήρων μεταφράζεται σε εσωτερική πολιτική κρίση που την είδαμε να εκφράζεται με τη βίαια καταστολή διαδηλωτών που ζητούσαν από την κυβέρνηση Νετανιάχου να προχωρήσει σε νέα προσωρινή κατάπαυση και ανταλλαγές ομήρων.

Πρόκειται για μια αδυναμία που οφεί-

λεται στο γεγονός ότι η αντίσταση είναι βαθιά ριζωμένη στον παλαιστινιακό λαό. Κάτι που σπρώχνει το κράτος του Ισραήλ να κλιμακώνει ακόμη περισσότερο –παρά τις εσωτερικές του αντιθέσεις– όχι μόνο τις επιθέσεις αλλά και τα στρατηγικά του σχέδια. Το πιο «ριζοσπαστικό» σχέδιο λέει καθαρά ότι η μόνη λύση είναι να ξεριζώσουν εδώ και τώρα τον ίδιο τον παλαιστινιακό λαό από την Γάζα με μια χερσαία επίθεση στη Ράφα. Τα πιο σκληρά σιωνιστικά κομμάτια, που συμμετέχουν στην κυβέρνηση, θεωρούν ότι αυτή είναι μια «ιστορική ευκαιρία» για μια blitzkrieg εθνικάθαρση με χερσαία επίθεση στην Ράφα. Και το πιο «μετριοπαθές» σχέδιο λέει ενόσω συνεχίζουμε την ισοπέδωση αναγκάζουμε τον Παλαιστινιακό λαό, με την στήριξη των ΗΠΑ και των συμμάχων μας, είτε να αποδεχτεί όρους που μεταφράζονται σε συνέχιση της εθνικάθαρσης με αργούς ρυθμούς είτε να μην τους αποδεχτεί, οπότε συνεχίζουμε αυτό που αφήσαμε στη μέση.

Όλα τα μάτια στην Ράφα

Αυτούς τους προσανατολισμούς συγκέρασε με τρεις πρωτοβουλίες της η κυβέρνηση Νετανιάχου την τελευταία εβδομάδα του Φλεβάρη:

Ανακοινώνοντας στις 22/2 τη δημιουργία 3.300 νέων ισραηλινών κατοικιών στην Δ. Όχθη δείχνοντας ότι είναι αποφασισμένη να κλιμακώσει τους παράνομους βίαιους εποικισμούς.

Παρουσιάζοντας δυο μέρες μετά, «μεταπολεμικό σχέδιο», που επιβεβαιώ-

Τεράστια τα συλλαλητήρια στο Λονδίνο για αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη

σε την απόφαση της Κνέσσετ για απόρριψη οποιασδήποτε αναγνώρισης παλαιστινιακού κράτους. Αυτό προβλέπει: «Μεσοπρόθεσμη» κατοχή του ισραηλινού στρατού σε «ζώνης ασφαλείας» στο εσωτερικό της Λωρίδας της Γάζας κατά μήκος όλων των συνόρων με το Ισραήλ. Παρουσία του ισραηλινού στρατού στα σύνορα Γάζας-Αιγύπτου σε συνεργασία με την Αίγυπτο και τις ΗΠΑ με στόχο την «αποστρατιωτικοποίηση και αποριζοσπαστικοποίηση». Κλείσιμο της υπηρεσίας του ΟΗΕ για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες UNRWA. «Αναστολή κάθε έργου ανοικοδόμησης επ' αόριστον, έως

ότου το Ισραήλ θεωρήσει ότι οι επιχειρησιακοί του στόχοι έχουν επιτευχθεί».

Και ανακοινώνοντας ότι οι σιωνιστικές δυνάμεις ετοιμάζονται να εξαπολύσουν χερσαία επίθεση στη Ράφα μέχρι τις 10 Μαρτίου την έναρξη του Ραμαζανιού! Μια επιχείρηση που προετοιμάζεται «συντονισμένα με τους Αμερικανούς και Αιγύπτιους εταίρους για να ελαχιστοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι απώλειες μεταξύ των αμάχων». Αλλά ο καθένας καταλαβαίνει ότι μια χερσαία επίθεση, δίπλα στα σύνορα με την Αίγυπτο, στη Ράφα, στην οποία αυτή τη στιγμή βρίσκονται πάνω από 1,3 εκατομμύ-

ρια εκτοπισμένοι από την υπόλοιπη Γάζα, ισοδυναμεί με απειλή εφαρμογής του ισραηλινού σχεδίου που θέλει τους Παλαιστίνιους να εκτοπίζονται στην Χερσόνησο του Σινά.

Αυτό που ουσιαστικά λέει η κυβέρνηση Νετανιάχου στους Παλαιστίνιους είναι είτε αποδέχεστε την ισραηλινή κατοχή στη Γάζα και τη συνέχιση των εποίκισμών στη Δ. Όχθη για όσο θέλουμε χωρίς καν να εγγυόμαστε την ύπαρξη Παλαιστινιακού κράτους. Δηλαδή συνέχιση της κατοχής και της «αργής» εθνοκάθαρσης. Είτε χτυπάμε στη Ράφα και προχωράμε σε βίαιη εθνοκάθαρση στην Γάζα. Πάνω σε αυτό το πλάνο μπαίνουν να κερδίσουν ό,τι περισσότερο μπορούν από τις ΗΠΑ που παρεμβαίνουν με τα δικά τους σχέδια.

Βάθεμα της κρίσης και της αστάθειας

Ένα σχέδιο βίαιας εθνοκάθαρσης στη Ράφα αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες. Το σπρώξιμο πάνω από 1,3 εκατομμυρίου Παλαιστίνιων προς την Αίγυπτο είναι κάτι το οποίο δημιουργεί πανικό στο καθεστώς Σίσι –και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να γίνει χωρίς συνεννόηση με αυτό. Ήδη ο Σίσι στέλνει στρατό στα σύνορα και τρέχει να υψώσει τείχη, γιατί γνωρίζει καλά ότι μια απόπειρα εκκένωσης προς την Αίγυπτο, μπορεί να ξεσηκώσει εναντίον του το αραβικό πεζοδρόμιο –που για πρώτη φορά μετά από χρόνια καταστολής, έσπασε τις απαγορεύσεις και κατέβηκε μαζικά στους δρόμους σε αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη. Και γιατί ο Σίσι ξέρει ότι οι Παλαιστίνιοι στο έδαφος της Αιγύπτου μπορεί να γίνουν πυροκροτητές για μια έκρηξη που μπορεί να αποσταθεροποιήσει την ίδια την Αίγυπτο. Και δεν είναι μόνο η Αίγυπτος. Αντίστοιχους κινδύνους από αποψη «αραβικού πεζοδρομίου» αντιμετωπίζει η Ιορδανία και ο Λίβανος.

Οι ΗΠΑ όλο αυτό το διάστημα χρησιμοποιούν την επιχείρηση εθνοκάθαρσης/γενοκτονίας του Ισραήλ στη Γάζα για να κάνουν πιο αισθητή τη δική τους στρατιωτική παρουσία στη Μέση Ανα-

τολή, ουδετεροποιώντας τους αντιπάλους του Ισραήλ, μαζεύοντας «συνεργάτες» σε Ευρώπη και Μέση Ανατολή πάνω στη δική τους ατζέντα, δίνοντας έτσι αέρα στο ισραηλινό κράτος να εφαρμόζει τη δική του.

Μετά τις 7 Οκτώβρη έσπευσαν να υποθετήσουν τη θέση του Ισραήλ ότι διεξάγει «πόλεμο αυτοάμυνας» και να χρηματοδοτήσουν με αλληπάλληλα πακέτα οικονομικής βοήθειας δεκάδων δις. δολαρίων τη στρατιωτική του μηχανή. Έστειλαν τον αμερικάνικο και ευρωπαϊκό στόλο να περιφρουρεί την Ανατολική Μεσόγειο, ως «αποτρεπτική» δύναμη απέναντι στη Χεζμπολά στο Λίβανο και το Ιράν και για να δείξουν ότι σε κάθε περίπτωση ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός είναι κυρίαρχος στην περιοχή.

Καταψήφισαν –και στη γενική συνέλευση και στο συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ– τις προτάσεις για κατάπαυση του πυρός. Έκοψαν τη χρηματοδότηση στην υπηρεσία του ΟΗΕ για τη Γάζα ακριβώς τη στιγμή που ο παλαιστινιακός πληθυσμός απειλείται με λιμό. Έστειλαν τον στόλο και την αεροπορία τους στην Υεμένη να βομβαρδίζει τους Χούθι γιατί οι Χούθι προσπαθούν να εμποδίσουν τη διέλευση των ισραηλινών πλοίων και των πλοίων που σχετίζονται με τα ισραηλινά συμφέροντα από την Ερυθρά Θάλασσα. Οι ΗΠΑ βομβαρδίζουν στόχους στη Συρία και στο Ιράκ. Κάλεσαν το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης να μην εκδώσει απόφαση με την οποία θα ζητείται η άμεση αποχώρηση του Ισραήλ.

Αλλά οι ΗΠΑ θέλουν να έχουν εκείνες τον έλεγχο της κατάστασης και όχι συνεχώς να τρέχουν πίσω από τις πρωτοβουλίες του Ισραήλ που απειλούν με ανεξέλεγκτη αποσταθεροποίηση τη Μέση Ανατολή. Γι' αυτό ταυτόχρονα με τις πολεμικές επιχειρήσεις τους στην Ανατολική Μεσόγειο και στην Ερυθρά Θάλασσα σε στήριξη του Ισραήλ, παίρνουν τις δικές τους πρωτοβουλίες για να ελέγξουν την κατάσταση.

Εκεί λογοδοτεί και το νέο σχέδιο προσωρινής κατάπαυσης του πυρός των

ΗΠΑ για έξι εβδομάδες με ανταλλαγή ομήρων και πέρασμα ανθρωπιστικής βοήθειας προς την Γάζα, με στόχο να παγώσει μια άμεση χερσαία επίθεση στην Ράφα –το οποίο την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές δεν είχε γίνει αποδεκτό ακόμη ούτε από την ισραηλινή κυβέρνηση ούτε από την Χαμάς που ανακοίνωσε ότι το μελετά.

Ταυτόχρονα οι ΗΠΑ υποτίθεται προωθούν το δικό τους «μακροπρόθεσμο» σχέδιο για διαπραγματεύσεις με στόχο τη δημιουργία «δύο κρατών». Δεν είναι μόνο στάχτη στα μάτια. Είναι ένα σχέδιο που όπως και τα προηγούμενα το 1947 και το 1993 δεν έχουν στόχο να οδηγήσουν σε παλαιστινιακό κράτος αλλά σε διαιώνιση της κατοχής διευκολύνοντας τα σχέδια εθνοκάθαρσης του Ισραήλ. Βάζει σαν όρο ότι στο μεταπολεμικό παλαιστινιακό κράτος δεν θα υπάρχει η Χαμάς και οι υπόλοιπες αντιστασιακές οργανώσεις, ούτε καν ο πάντα συμβιβαστικός Αμπάς, αλλά μια «άλλη Παλαιστινιακή Αρχή» όπως λένε, η οποία θα είναι απόλυτο υποχείριο δικό τους και του κράτους του Ισραήλ. Ζητάνε μια παλαιστινιακή «κυβέρνηση» δηλαδή που θα «εκλέγεται» από τις ίδιες και όχι από τους Παλαιστίνιους, πάνω σε ένα ποδοπατημένο λαό σε μια κατεστραμμένη γη.

Οι πιέσεις τους απέδωσαν τα πρώτα αποτελέσματα καθώς πριν τελειώσει ο Φλεβάρης, παραιτήθηκε ο πρωθυπουργός της Παλαιστινιακής Αρχής με στόχο μια κυβέρνηση «τεχνοκρατών», παραίτηση, που ο Αμπάς έκανε αποδεκτή. Αλλά ένα τέτοιο σχέδιο δεν μπορεί να είναι «βιώσιμο»: Το τελευταίο πράγμα που θα ήθελε να δει η συντριπτική πλειοψηφία των Παλαιστίνιων και στη Δυτική Όχθη και στην Γάζα θα ήταν τη συμβιβαστική κυβέρνηση Αμπάς να την αντικαθιστά μια ακόμη χειρότερη, αποτελούμενη από γραφειοκράτες, υποχείρια των ΗΠΑ και του Ισραήλ. Ήδη σε παλαιστινιακά μέσα, η παραίτηση του πρωθυπουργού έχει ανοίξει τη συζήτηση σε αντίθετη κατεύθυνση, ότι σε μια τέτοια προσωρινή κυβέρνηση θα έπρεπε να συμμετέχει

και η Χαμάς και άλλες αντιπολιτευτικές οργανώσεις.

Τα προβλήματα υλοποίησης του «σχεδίου δύο κρατών» των ΗΠΑ έχουν να κάνουν και με το Ισραήλ. Το κράτος του Ισραήλ αφενός πιέζει τις ΗΠΑ να προσαρμόσουν τα σχέδιά τους στο δικό του «μεταπολεμικό σχέδιο». Ενώ στο μεταξύ θα συνεχίσει να εκβιάζει με τετελεσμένα ή και να τα επιβάλλει στους συμμάχους του, όπως κάνει ασταμάτητα εδώ και πέντε μήνες: Ο Νετανιάχου ήδη έσπευσε να δηλώσει προκαταβολικά ότι η χερσαία επίθεση στη Ράφα μπορεί να καθυστερήσει αν κλειστεί συμφωνία για τους ομήρους, ωστόσο «θα γίνει αργότερα».

Αλλά τα προβλήματα των σχεδίων είτε του Νετανιάχου είτε των ΗΠΑ και των συμμάχων τους έχουν να κάνουν με ένα τρίτο παράγοντα, που όπως και ο παλαιστινιακός λαός δεν είναι κάτω από τον έλεγχό τους: το τεράστιο κίνημα αλληλεγγύης, που πιέζει σε όλο τον πλανήτη δημιουργώντας πολιτική κρίση στο εσωτερικό τους.

Το κίνημα αλληλεγγύης Βασικός παράγοντας κρίσης

Αυτό είναι ολοφάνερο στις ΗΠΑ και στη Βρετανία. Στις ΗΠΑ, η εμμονή της κυβέρνησης Μπάιντεν στην υποστήριξη της επιχείρησης γενοκτονίας του Ισραήλ έχει οδηγήσει σε συλλαλητήρια που συγκεντρώνουν εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους σε όλη τη χώρα, καταλήψεις σε πανεπιστήμια, λιμάνια, κυβερνεία, σιδηροδρομικούς σταθμούς, συνεχείς παρενοχλήσεις του ίδιου του Μπάιντεν και των υπουργών του όπου σταθούν κι όπου βρεθούν. Στα συλλαλητήρια και στους ακτιβισμούς κεντρικό ρόλο παίζει ένα μεγάλο κομμάτι της εβραϊκής κοινότητας στις ΗΠΑ, ιδίως της νεολαίας, με συνθήματα «Ποτέ ξανά» και «Όχι στο όνομά μας» που αδυνατεί να ελέγξει το φιλοϊσραηλινό λόμπι. Η αντίθεση στη στήριξη των ΗΠΑ στο Ισραήλ φαίνεται και στα γκάλοπ όπου σε ποσοστά που φτάνουν κοντά στο 70% οι πολίτες στις ΗΠΑ υποστηρίζουν την κατάπαυση

του πυρός. Όπως έγραφε τέλη Γενάρη, ο Νίκος Λούντος στην Εργατική Αλληλεγγύη:

«Το αντιπολεμικό κίνημα αντί να κουρασθεί, αποκτάει ακόμη μεγαλύτερο βάρος. Το μήνυμα έφτασε μέσα στην τελετή απονομής των Γκράμι στο Λος Άντζελες, όπου η Άνι Λένοξ έκλεισε την εμφάνισή της καλώντας να σταματήσει ο πόλεμος στη Γάζα. Ο Μπάιντεν σε κάθε προεκλογική του εμφάνιση διακόπτεται πάντα και παντού από αγωνιστές που τον φωνάζουν “Genocide Joe”, Τζο της Γενοκτονίας. Το αμερικάνικο πολιτικό σύστημα δεν φανταζόταν ότι θα πηγαίνει προς τις εκλογές του φθινοπώρου με την Παλαιστίνη να παίζει τέτοιο κεντρικό ρόλο».

Η συγκλονιστική αυτοπυρπόληση του σμηνία Ααρών Μπούσνελ έξω από την ισραηλινή πρεσβεία δείχνει πόσο βαθιά φτάνει αυτό το κίνημα.

Στη Βρετανία όπου έχουν σημειωθεί τα μεγαλύτερα συλλαλητήρια, τουλάχιστον όσον αφορά στον δυτικό κόσμο, η πίεση έχει μεταφραστεί σε πολιτική κρίση που εκφράστηκε με απολύσεις υπουργών από την κυβέρνηση Σούνακ και κρίση στο εσωτερικό του Εργατικού Κόμματος. Άλλες κυβερνήσεις όπως της Ισπανίας ή του Βελγίου έχουν αναγκαστεί να κρατήσουν αποστάσεις από το Ισραήλ που στην περίπτωση της πρώτης ανακάλεσε τους πρεσβευτές του. Αν τώρα πάμε στη Λατινική Αμερική, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Αφρική, η απομόνωση του Ισραήλ και των ΗΠΑ, είναι ακόμη μεγαλύτερη.

Αυτό φάνηκε με περίτρανο τρόπο και στις ψηφοφορίες στον ΟΗΕ για κατάπαυση του πυρός, όπου οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους είναι μικρή μειοψηφία. Και βέβαια από την παραπομπή του Ισραήλ στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης μετά από προσφυγή της Νότιας Αφρικής. Η διεθνής απομόνωση του Ισραήλ όλο και μεγαλώνει. Όπως είπε ο Εβραϊός αντισιωνιστής ιστορικός Ιλάν Παπέ: «εισερχόμαστε σε μια νέα περίοδο με μετατόπιση της πίεσης από την κοινωνία προς τις κυβερνήσεις».

Η συνέλευση του ΟΗΕ και το Διεθνές

Δικαστήριο δεν μπορεί να σταματήσει στην πράξη το Ισραήλ και τους συμμάχους του από τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διαπράττουν στην Παλαιστίνη. Αλλά δείχνουν την τεράστια δύναμη της αντίστασης στην Γάζα και στην Δυτική Όχθη και την τεράστια δύναμη της αλληλεγγύης στον υπόλοιπο κόσμο.

Η κλιμάκωση και ο συντονισμός τους μπορούν να στριμώξουν ακόμη περισσότερο τις κυβερνήσεις προκαλώντας κρίση και ρήγματα στο ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο και τη στήριξή του στο Ισραήλ.

Ελληνική εμπλοκή

Στην Ελλάδα αυτή η κλιμάκωση έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία καθώς χάρη στην πολιτική της κυβέρνησης Μητσοτάκη έχει εξελιχθεί στον πιο πιστό σύμμαχο του Ισραήλ στην Ανατολική Μεσόγειο: Από την πρώτη στιγμή υποστήριξε το «δικαίωμα αυτοάμυνας» του Ισραήλ. Καταδίκασε την παλαιστινιακή αντίσταση σαν «τρομοκρατές». Κέρδισε τις ευχαριστίες του Μπλίνκεν γιατί συνεχίζει να στηρίζει τον Άξονα Ελλάδα-Κύπρου-Ισραήλ και τη στρατιωτική συνεργασία με το Ισραήλ –με τελευταίο επεισόδιο την πρόσκληση του νέου αρχηγού ΓΕΕΘΑ στον αρχηγό στρατού του Ισραήλ να επισκεφθεί την Ελλάδα, λίγο πριν ξεκινήσει τη χερσαία επίθεση στην Ράφα.

Ταυτόχρονα η κυβέρνηση Μητσοτάκη εμπλέκεται όλο και πιο ενεργά στην κλιμάκωση του πολέμου σε όλη τη Μέση Ανατολή: Στέλνοντας φρεγάτα στην Ερυθρά Θάλασσα (απέπλευσε μέσα στη νύχτα της 26/2 για να αποφύγει τις αντιδράσεις) εναντίον των Χούθι στην Υεμένη. Παίρνοντας την «αρχηγία» της ευρωπαϊκής επιχείρησης «aspides» και ορίζοντας σαν στρατηγείο της τη Λάρισα συμμετέχοντας ταυτόχρονα και στη νατοϊκή «prosperity guardian». Έχοντας στείλει μια συστοιχία Πάτριος να σταθμεύει στη Σαουδική Αραβία. Έχοντας στείλει ήδη δύο πολεμικά πλοία να περιπολούν μαζί με τα αμερικάνικα στην

Ανατολική Μεσόγειο. Και έχοντας μετατρέψει ολόκληρη τη χώρα από την Σούδα μέχρι την Αλεξανδρούπολη σε βάση για τον νατοϊκό στόλο, στρατό και αεροπορία, είτε αυτό αφορά τη Μέση Ανατολή είτε την Ουκρανία.

Προκειμένου να συμμετέχει όλο και πιο ενεργά σε αυτές τις εξορμήσεις σπαταλά υπέρογκα ποσά δεκάδων δις ευρώ για F35, νέες φρεγάτες και πλήθος άλλων οπλικών συστημάτων την ώρα που για τους εργάτες, τους αγρότες, τους συνταξιούχους και τη νεολαία της χώρας επιφυλάσσει μόνο λιτότητα γιατί τάχα δεν αντέχει η «δημοσιονομική πολιτική».

Για ένα ισχυρό αντιπολεμικό κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι ήδη το κίνημα αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη και το αντιπολεμικό κίνημα έχουν την υποστήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας της κοινωνίας, όπως φαίνεται άλλωστε και στις δημοσκοπήσεις αλλά και στο δρόμο. Και οι συνδέσεις έχουν αρχίσει να γίνονται. Οι παλαιστινιακές σημαίες είναι παρούσες στις φοιτητικές διαδηλώσεις, είναι παρούσες στα εργατικά συλλαλητήρια, αλλά και στις κινητοποιήσεις των αγροτών. Το ίδιο και τα συνθήματα που λένε λεφτά για την Παιδεία, την Υγεία, την αγροτιά και όχι για φρεγάτες.

Αλλά έχοντας μπει σε μια νέα περίοδο διαρκούς πολεμικής κατάστασης αυτό δεν φτάνει. Χρειάζεται ένα μέτωπο διαρκείας, οργανωμένο σε επιτροπές σε γειτονιές, σε σχολές, σχολεία και χώρους δουλειάς, που να ενημερώνουν, να οργανώνουν εκδηλώσεις, δράσεις, ακτιβισμούς, καμπάνιες ενάντια στον ελληνοϊσραηλινό άξονα. Απαιτώντας να σταματήσει η υποστήριξη στο Ισραήλ και κάθε εμπλοκή στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, να κλείσουν οι βάσεις, να βγει η Ελλάδα από το ΝΑΤΟ, να παγώσουν οι εξοπλισμοί.

Αυτή είναι η εμπειρία που έρχεται από το διεθνές κίνημα, από τη Βρετανία, τις ΗΠΑ και άλλες χώρες όπου το κίνημα

αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη είναι πανταχού παρόν και αυτή είναι η προσπάθεια που κάνει εδώ η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο-Αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη. Το κέρδισμα των συνδικάτων σε αυτήν την προοπτική παίζει τεράστιο ρόλο. Είναι ανάγκη κάθε συνδικάτο να υιοθετήσει αυτά τα αιτήματα και σε κάθε χώρο δουλειάς να δημιουργηθούν αντιπολεμικές επιτροπές που θα εξασφαλίζουν ότι η αλληλεγγύη δεν θα σταματάει στα ψηφίσματα.

Οι συνδέσεις είναι πολλές και ο ρόλος των εργαζομένων κομβικός: Στα λιμάνια, στις μεταφορές, στον τουρισμό, στα ξενοδοχεία, στις κατασκευαστικές και όπου αλλού εστιάζεται ένα μεγάλο μέρος των επιχειρηματικών σχέσεων με το Ισραήλ. Στα πανεπιστήμια, στους δήμους και το Δημόσιο που πραγματοποιούν συνεργασίες με ισραηλινά πανεπιστήμια, επιχειρήσεις και την ίδια την ισραηλινή κυβέρνηση. Στα σχολεία που μαθητές και εκπαιδευτικοί δεν αντέχουν να βλέπουν να ξεκληρίζουν τους συμμαθητές τους στην Γάζα. Στα νοσοκομεία οργανώνοντας καμπάνιες συμπαράστασης στους υγειονομικούς της Γάζας. Στα ΜΜΕ αντίστοιχα για τους δημοσιογράφους της Γάζας –αλλά και για την κάλυψη των γεγονότων εδώ. Στον χώρο των τεχνών αξιοποιώντας τους εργάτες της Τέχνης που μπορούν να ευαισθητοποιήσουν πιο πλατιά ακροατήρια. Στις σκανδιναβικές χώρες έχει αναπτυχθεί ένα τεράστιο κίνημα από τα σωματεία των μουσικών που με χιλιάδες υπογραφές τάσσονται ενάντια στη συμμετοχή του Ισραήλ στη γιουροβίζιον.

Στους ναυτεργάτες που εργάζονται στα πλοία που παίρνουν εντολές από τους εφοπλιστές να περνάνε μέσα από τις εμπόλεμες ζώνες. Στο πολιτικό προσωπικό στους ναυστάθμους και άλλες υπηρεσίες του υπουργείου Άμυνας που εμπλέκονται στους πολεμικούς σχεδιασμούς. Στις νατοϊκές βάσεις και σε όλους τους χώρους εργασίας που καλύπτουν τις ανάγκες τους, τις πόλεις και τις γειτονιές που τις περιβάλλουν. Στους ναύτες και τους φαντάρους, εφέδρους και μό-

νιμους, που καλούνται να στελεχώσουν τη συμμετοχή σε όλα τα ιμπεριαλιστικά σχέδια –και ήδη στέλνουν επιστολές με τις οποίες τα καταγγέλλουν.

Η ανατροπή της κυβέρνησης Μητσοτάκη που εφαρμόζει όλες αυτές τις πολιτικές θα μπορούσε να σφραγίσει με τον καλύτερο τρόπο την καταδίκη τους και να σηκώσει μια αλλαγή πλεύσης σε όλους τους τομείς, δίνοντας την καλύτερη βοήθεια στον αγώνα των Παλαιστινίων.

Ταυτόχρονα χρειάζεται να προχωρήσει η συζήτηση μέσα στο κίνημα και στην Αριστερά για την προοπτική στην ίδια την Παλαιστίνη. Ότι είμαστε ενάντια στην εθνοκάθαρση και τη γενοκτονία στη Γάζα και με την Παλαιστινιακή αντίσταση χωρίς «ναι μεν αλλά». Ότι όλα τα κόμματα της Αριστεράς θα πρέπει να απορίψουν και όχι να αποδέχονται την υποκριτική «λύση» των «δύο κρατών» που στηρίζει η κυβέρνηση Μητσοτάκη ακολουθώντας τους σχεδιασμούς των ΗΠΑ.

Γιατί η μόνη δίκαιη λύση στην Παλαιστίνη είναι το γκρέμισμα του ρατσιστικού κράτους εποίκων-κράτους τρομοκράτη που έστησαν οι σιωνιστές με την υποστήριξη των ιμπεριαλιστών στην περριοχή –και τώρα μεθοδεύει να ολοκληρώσει τη δουλειά που άφησε «μισή» με τη Νάκμπα.

«Για μια Παλαιστίνη Ελεύθερη από τον Ιορδάνη μέχρι τη Μεσόγειο, μια Παλαιστίνη δημοκρατική χωρίς νόμους apartheid, πολυπολιτισμική και πολυθρησκευτική, με το δικαίωμα στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες από το 1948 μέχρι σήμερα να επιστρέψουν στη γη τους» όπως αναφέρει στη διακήρυξή της η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο-Αλληλεγγύη στην Παλαιστίνη. «Και η δύναμη για το πετύχουμε βρίσκεται στην ενωμένη Παλαιστινιακή Αντίσταση που συνεχίζει να μάχεται στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη, στο “αραβικό πεζοδρόμιο” και στο παγκόσμιο κίνημα αλληλεγγύης που βγαίνει κατά εκατομμύρια στους δρόμους».

Γερμανία

Η «ατμομηχανή» της ΕΕ σε κρίση

Η Γερμανία, η ατμομηχανή της ευρωπαϊκής οικονομίας τα προηγούμενα χρόνια, έχει μετατραπεί σήμερα στον «μεγάλο ασθενή» της Ευρώπης. Η βιομηχανική παραγωγή, οι εξαγωγές και οι λιανικές πωλήσεις βρίσκονται σε καθοδική τροχιά. Ο πληθωρισμός, που είχε απογειωθεί στα τέλη του 2022 έχει μεν προσγειωθεί σε «φυσιολογικά» επίπεδα αλλά οι τιμές των προϊόντων στα ράφια παραμένουν

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης αναλύει την πολύπλευρη κρίση που συγκλονίζει τη Γερμανία αλλά και την ίδια την Αριστερά εκεί.

σε δυσθεώρητα ύψη. Το βιοτικό επίπεδο έχει πέσει. Και συνεχίζει να πέφτει.

Η Γερμανία, όμως, δεν είναι μόνο από οικονομική άποψη ο «μεγάλος ασθενής» της Ευρώπης. Είναι «άρρωστη» και πολιτικά και κοινωνικά. Το ψάρι βρωμάει από το κεφάλι λέει η λαϊκή παροιμία. Η πηγή της πολυκρίσης που μαστί-

ζει σήμερα το παγκόσμιο σύστημα είναι οι «μεγάλοι και ισχυροί» του χθες. Καθόλου τυχαία.

Από την κορυφή στον πάτο

Τη χρονιά που μας πέρασε η Γερμανία είχε, με τα λόγια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, «τις χειρότερες οικονομι-

κές επιδόσεις στον κόσμο ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες».¹ Κατά μέσο όρο οι αναπτυσσόμενες οικονομίες μεγεθύνθηκαν κατά 1,5% και οι αναπτυσσόμενες κατά 4% το 2023. Η Γερμανική οικονομία, αντίθετα, συρρικνώθηκε κατά 0,5%, παρασύροντας με αυτόν τον τρόπο μαζί της στον πάτο και την Ευρωζώνη και ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών-μελών.

Οι οικονομικοί αναλυτές αποδίδουν την οικονομική αυτή αδιαθεσία της Γερμανίας σε δυο κυρίως παράγοντες: το υψηλό κόστος της ενέργειας και την πτώση των εξαγωγών προς την Κίνα.

Η Γερμανία διατηρούσε για δεκαετίες πολύ στενές σχέσεις με τη Ρωσία – αγνοώντας συστηματικά τις πιέσεις των ΗΠΑ και των άλλων χωρών μελών του NATO. Αυτή η στενή σχέση συνεχίστηκε ακόμα και μετά το 2014 και την προσάρτηση της Κριμαίας από την Ρωσία. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της συνεργασίας ήταν ο αγωγός Nord Stream 2 για τη μεταφορά ορυκτού αερίου από τη Ρωσία στη Γερμανία μέσω της Βαλτικής Θάλασσας. Η συμφωνία υπογράφηκε το 2015 και η κατασκευή άρχισε το 2018 –σε πείσμα των κυρώσεων που είχε αποφασίσει η αμερικανική γερουσία ενάντια στις εταιρίες που συνεργάζονταν ή θα συνδέονταν μαζί του. Ο Όλαφ Σολτς, ο τότε υπουργός και σημερινός καγκελάριος της Γερμανίας είχε χαρακτηρίσει τότε την απόφαση της αμερικανικής γερουσίας «ακραία επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Γερμανίας και της Ευρώπης».² Η Γερμανία άγγωσε τελικά τη λειτουργία του αγωγού μόλις τον Φλεβάρη του 2022, δυο ημέρες πριν τα ρωσικά τανκς εισβάλλουν στην Ουκρανία.³ Το κλείσιμο της στρόφιγγας της φτηνής ενέργειας από τη Ρωσία ήταν ένα σκληρό πλήγμα για ολόκληρη τη γερμανική οικονομία.

Η Κίνα ήταν και παραμένει ο κυριότερος εμπορικός εταίρος της Γερμανίας. Όπως έγραφε πριν από ένα περίπου χρόνο το πρακτορείο Ρόιτερς «το εμπόριο ανάμεσα στην Κίνα και την Γερμανία απογειώθηκε σε επίπεδα ρεκόρ την

περασμένη χρονιά, κάνοντας με αυτόν τον τρόπο για έβδομη συνεχόμενη χρονιά την ασιατική χώρα τον πιο σημαντικό εμπορικό εταίρο της Γερμανίας».⁴ Τα πρόσφατα στοιχεία από την Γερμανική στατιστική αρχή δείχνουν ότι η Κίνα διατήρησε αυτή την πρωτιά και το 2023. Όμως με τεράστια πτώση: από τα 298 δις Ευρώ το 2022 έπεσε 15% κάτω, στα 253 δις το 2023, ελάχιστα μόνο πάνω από τις ΗΠΑ, τον δεύτερο σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της Γερμανίας. Ακόμα χειρότερα, το εμπορικό ισοζύγιο με την Κίνα είναι για τη Γερμανία αρνητικό, οι εξαγωγές δηλαδή είναι λιγότερες από τις εισαγωγές.⁵

Η γερμανική οικονομία έχει στρατηγικά προσανατολιστεί προς τις πιο «ποιοτικές» και ακριβές αγορές όπου μπορεί να αξιοποιεί το εμπορικό πλεονέκτημα του σήματος «Made in Germany» –η επιμονή των γερμανικών κυβερνήσεων στα «υψηλά στάνταρτ» στην Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να αποκλείουν τους ανταγωνιστές δεν είναι καθόλου άσχετη με αυτή την επιλογή. Η Κίνα, όμως, έχει πάψει εδώ και πολύ καιρό να είναι το «φτηνό εργοστάσιο» του πλανήτη.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποφασίσει να απαγορεύσει την πώληση αυτοκινήτων με μη μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μετά το 2035.⁶ Τυπικά ο στόχος αυτού του μέτρου είναι ο περιορισμός των εκπομπών αερίων «του θερμοκηπίου» που ευθύνονται για την κλιματική αλλαγή. Πίσω από την επιφάνεια, όμως, κρύβονται τα συμφέροντα της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας που προσπαθεί, με πρόσχημα το περιβάλλον και ισχυρό χαρτί την τεχνολογία, να προστατεύσει την εσωτερική της αγορά. Την περασμένη χρονιά, όμως, αυτή που ξεπέρασε την αμερικανική Tesla (την πρώτη μέχρι τότε σε πωλήσεις ηλεκτρικών οχημάτων εταιρία στον κόσμο) δεν ήταν κάποια ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία αλλά η κινεζική BYD.⁷

Η Γερμανία κατέχει σήμερα το 25% της παγκόσμιας αγοράς σε εξαρτήματα

αυτοκινήτων. Αλλά ο τομέας βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε διαρκή πτώση. Πάνω από 100 επιχειρήσεις έχουν βάλει λουκέτο και πάνω από 30 χιλιάδες θέσεις εργασίας έχουν χαθεί μόνο μέσα στην περασμένη τριετία.⁸

Πολιτική κρίση

Στις ομοσπονδιακές εκλογές που είχαν γίνει τον Σεπτέμβρη του 2021, τα τρία κόμματα του κυβερνητικού «κόκκινο-πράσινο-κίτρινου»⁹ συνασπισμού του Όλαφ Σόλτς κατείχαν λογιστικά την απόλυτη πλειοψηφία –αθροιστικά τα ποσοστά τους έφταναν στο 52%. Σήμερα, δυόμιση σχεδόν χρόνια μετά, η δημοτικότητα και των τριών κομμάτων έχει πέσει στα τάρταρα. Αν γίνονταν εκλογές την επόμενη Κυριακή με δυσκολία θα κατάφερναν να ξεπεράσουν αθροιστικά το 30%.¹⁰

Η κυβέρνηση βρίσκεται κυριολεκτικά στις συμπληγάδες. Από τη μια έχει να αντιμετωπίσει τη λαϊκή δυσανεμία που πυροδοτείται από την αύξηση των τιμών και τη γενικότερη υποχώρηση της οικονομίας. Και από την άλλη έχει να αντιμετωπίσει την αντεπίθεση της συντηρητικής δεξιάς που κάνει ακόμα πιο δύσκολη την προσαρμογή στις νέες συνθήκες.

Τον περασμένο Νοέμβριο η κυβέρνηση δέχτηκε ένα σκληρό πλήγμα από το ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο το οποίο, ύστερα από προσφυγή των Χριστιανοδημοκρατών¹¹ έκρινε παράνομο το σχέδιο της κυβέρνησης να χρησιμοποιήσει τα αναξιοποίητα 60 δις από το ταμείο για την αντιμετώπιση της πανδημίας, για να ενισχύσει την οικονομία. Η απόφαση προκάλεσε ένα τεράστιο σοκ μέσα και έξω από τη Γερμανία.

«Η κυβέρνηση του καγκελάριου Όλαφ Σόλτς», έγραφε την επόμενη ημέρα η εφημερίδα Financial Times, «προσπαθεί απεγνωσμένα να αντιμετωπίσει τις πολιτικές και οικονομικές συνέπειες της απόφασης (του δικαστηρίου) ... παραδεχόμενη ότι η ετυμηγορία έχει πλήξει συντριπτικά την ενεργειακή και κλιματική της πολιτική πολλών ετών».¹²

Αντιφασιστικό συλλαλητήριο στο Βερολίνο

«Η Γερμανική κυβέρνηση», έγραφε η Guardian, «παλεύει να βρει κάποια διέξοδο από την κρίση πολλών δισεκατομμυρίων του προϋπολογισμού που απειλεί να διαλύσει την πολιτική της ... και να βυθίσει την χώρα για πολλά χρόνια στην στασιμότητα».¹³

Στην ίδια την Γερμανία το φιλικό προς τους Σοσιαλδημοκράτες περιοδικό Der Spiegel έσπευσε να χαρακτηρίσει το Σολτς «ξερόλα» που ήταν έτοιμος «να βυθίσει την χώρα στο οικονομικό χάος».¹⁴

Η απόφαση άνοιξε μια τεράστια χρηματοδοτική τρύπα στο ταμείο «για την κλιματική και οικονομική μεταμόρφωση» συνολικού προϋπολογισμού 177 δις ευρώ που είχε δημιουργήσει η κυβέρνηση για να χρηματοδοτήσει την επιτάχυνση «του βιομηχανικού εκσυγχρονισμού» και την «μετάβαση στην πράσινη οικονομία» –να αντιμετωπίσει με άλλα λόγια τα μεγάλα ζητήματα που της έχουν κληροδοτήσει η διακοπή των στενών σχέσεων με την Ρωσία και οι εξελίξεις στην Κίνα.

Το γερμανικό σύνταγμα θέτει πολύ

αυστηρά όρια στα ποσά που μπορεί να δανειστεί μια κυβέρνηση –το διαβόητο «μαύρο μηδέν»– που δεν μπορεί να ξεπερνάνε το 0,35% του ΑΕΠ. Η διάταξη αυτή συμπεριλήφθηκε στο σύνταγμα το 2009 από την κυβέρνηση της Άνγκελα Μέρκελ και του Βόλφγκανγκ Σόιμπλε στο ζενίθ της «χρηματοπιστωτικής» κρίσης με στόχο να προστατέψει το ευρώ και τις γερμανικές τράπεζες από τους κλυδωνισμούς που είχε προκαλέσει η χρεοκοπία της Λήμαν Μπράδερς λίγους μήνες νωρίτερα. Μέσα στα επόμενα χρόνια η Γερμανία, με πρωταγωνιστή τον Σόιμπλε, προσπάθησε να επιβάλει αυτό το «φρένο» σε ολόκληρη την ευρωζώνη. Πολλοί οικονομολόγοι προειδοποιούσαν από τότε ότι η διάταξη αυτή, παρόλο που το Σύνταγμα επέτρεπε την υπέρβαση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ήταν μια ωρολογιακή βόμβα στα θεμέλια της οικονομίας. Τώρα η βόμβα έσκασε απειλώντας να σπρώξει στον γκρεμό όχι μόνο τη γερμανική οικονομία αλλά και ολόκληρο τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό.

Κινητοποιήσεις

Την ίδια ώρα που η κυβέρνηση βάλλεται από «τα πάνω», από τους ανώτατους δικαστές, τους πολιτικούς της δεξιάς και το συντηρητικό κατεστημένο, οι «από τα κάτω» βράζουν. Από τις αρχές του χρόνου οι εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες κατεβαίνουν ξανά και ξανά σε απεργίες διεκδικώντας αυξήσεις και καλύτερες συνθήκες δουλειάς. Στις 24 Γενάρη το «Γερμανικό Συνδικάτο Μηχανοδηγών Σιδηροδρόμου» (GDL), ένα σωματείο που έχει πάνω από 30 χιλιάδες μέλη, κάλεσε σε δήμερη απεργία –τη μεγαλύτερη απεργία στην ιστορία του. Οι κινητοποιήσεις των μηχανοδηγών άρχισαν με μια «προειδοποιητική» στάση εργασίας 20 ωρών στις αρχές του περασμένου Νοέμβρη, συνεχίστηκαν με μια νέα 24ωρη απεργία στις αρχές του Δεκέμβρη, κλιμακώθηκαν με μια τριήμερη απεργία στις 10 Γενάρη και την εξαήμερη στις 24 Γενάρη.

Στις αρχές του Φεβρουαρίου η σκυτάλη των απεργιών πέρασε στα χέρια της Ver.di, μιας ομοσπονδίας που καλύ-

πτει ανάμεσα σε άλλους και τους εργαζόμενους στις συγκοινωνίες. Η απεργία που κάλεσε στις αεροσυγκοινωνίες πάγωσε τα αεροδρόμια και ανάγκασε την Lufthansa να προσγειώσει τα αεροπλάνα και να ακυρώσει εκατοντάδες πτήσεις. Μια δεύτερη απεργία που κάλεσε και πάλι η Ver.di στις τοπικές συγκοινωνίες ακινητοποίησε τα τραμ, το μετρό και τα λεωφορεία στο Βερολίνο και σε δεκάδες άλλες πόλεις.

Ταυτόχρονα η κυβέρνηση βρίσκεται αντιμέτωπη με την οργή των αγροτών. «Οι αγρότες που διαμαρτύρονται ενάντια στις περικοπές των επιδοτήσεων», γράφει η ανταπόκριση του πρακτορείου Ρόιτερς, «μπλόκαραν τις οδικές αρτηρίες με τα τρακτέρ τους, ξεφόρτωσαν κοπριές στους δρόμους και προσπάθησαν ακόμα και να εισβάλουν στο φεριμπότ στο οποίο επέβαινε ο υπουργός Οικονομικών Ρόμπερτ Χάμπεκ».¹⁵

Οι αγρότες είναι ένα από τα μεγάλα θύματα της «μαύρης τρύπας» που άνοιξε στον προϋπολογισμό η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Για να καλύψει το κενό η κυβέρνηση αποφάσισε ανάμεσα στα άλλα να καταργήσει την απαλλαγή από τον φόρο για τα αγροτικά οχήματα και τις φορολογικές ελαφρύνσεις στα καύσιμα που χρησιμοποιούνται για τις καλλιέργειες. Η ανακοίνωση της απόφασης ήταν η σταγόνα που έκανε το ποτήρι της αγανάκτησης να ξεχειλίζει. Οι αγρότες κατέβηκαν στους δρόμους διαμαρτυρόμενοι όχι μόνο για την πολιτική του Σολτς αλλά –όπως και οι αγρότες σε ολόκληρη την Ευρώπη– και για τις μεταρρυθμίσεις στην «Κοινή Αγροτική Πολιτική» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η οργή ανάγκασε την κυβέρνηση της Γερμανίας σε αναδίπλωση (ουσιαστικά ανακοίνωσε μια τριετή αναστολή των μέτρων). Αλλά ήταν πια πολύ αργά.

Ρατσισμός

Τα ξημερώματα της 7ης Νοεμβρίου, ύστερα από μια μαραθώνια συνεδρίαση, η γερμανική κυβέρνηση ανακοίνωσε τα νέα μέτρα για «την αντιμετώπιση των προσφυγικών ροών». Ο ίδιος ο Σολτς

χαρκτήρισε την απόφαση «ιστορική». Και είναι πράγματι: τα νέα μέτρα προβλέπουν περικοπές στα κοινωνικά επιδόματα για τους πρόσφυγες, επιτάχυνση των διαδικασιών έγκρισης ή απόρριψης των αιτήσεων για άσυλο και μαζικές απελάσεις. Πρόκειται για μια ιστορικών διαστάσεων στροφή της γερμανικής πολιτικής προς τον ρατσισμό. Ακόμα και οι Πράσινοι, που συμμετέχουν στην τρικομματική κυβέρνηση αναγκάστηκαν να πάρουν φραστικά αποστάσεις: «τα νέα μέτρα θα αυξήσουν τις κοινωνικές εντάσεις και θα κάνουν την ενσωμάτωση ακόμα πιο δύσκολη», δήλωσε ο υπεύθυνος για την μεταναστευτική πολιτική των Πρασίνων στις εφημερίδες.¹⁶

Η Γερμανία, όπως και όλες σχεδόν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκεται τα τελευταία χρόνια αντιμέτωπη με μια τρομαχτική έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού –που έχει τις ρίζες της στην «χαμένη δεκαετία» που πυροδότησε η κρίση του 2008/9. Η μοναδική ελπίδα που έχουν οι ευρωπαϊκές οικονομίες για να καλύψουν αυτό το κενό είναι η μετανάστευση. Η ίδια η κυβέρνηση του Σολτς έχει δημόσια αναγνωρίσει την ανάγκη προσέλκυσης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού από άλλες χώρες –τον περασμένο Αύγουστο δημοσιοποίησε τα σχέδιά της για την διευκόλυνση της απόκτησης τους γερμανικής ιθαγένειας για τους μετανάστες που κρίνονται απαραίτητοι για την οικονομία.¹⁷

Τα σκληρά μέτρα απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες δεν έχουν καμιά ορθολογική βάση. Ο μοναδικός τους στόχος είναι καλλιέργεια του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, η προώθηση της αντίληψης «εμείς» και «αυτοί», όπου στο «εμείς» περιλαμβάνονται όλοι οι Γερμανοί, ανεξάρτητα από τη θέση τους στην κοινωνία, τον πλούτο τους και τη δύναμή τους και στους «αυτοί» οι ξένοι, οι «απολίτιστοι», οι «σκουρόχρωμοι», οι «μουσουλμάνοι» και πάει λέγοντας. Στις 18 Ιανουαρίου το ομοσπονδιακό κοινοβούλιο ενέκρινε το νομοσχέδιο της κυβέρνησης για την άμεση απελάση των προσφύγων των οποίων η αί-

τηση για χορήγηση ασύλου έχει απορριφθεί.

Ο μεγάλος κερδισμένος, όμως, από την έξαρση του ρατσισμού στη Γερμανία είναι η ακροδεξιά και οι φασίστες.

Σύσκεψη στο Πότσταμ

Στις 15 Γενάρη η δημοσιογραφική ιστοσελίδα Correctiv δημοσίευσε ένα αποκαλυπτικό άρθρο για μια μυστική συνάντηση ακροδεξιών από την Γερμανία και την Αυστρία που είχε πραγματοποιηθεί σε ένα ξενοδοχείο στο Πότσταμ, μια πόλη στα νοτιοδυτικά του Βερολίνου, στα τέλη του Νοέμβρη.¹⁸ Κεντρικός ομιλητής σε αυτή τη συγκέντρωση ήταν ο Μάρτιν Σέλνερ, ένας διβόητος αυστριακός νεοναζί. Αντικείμενο της σύσκεψης ήταν η απέλαση των «μη ενσωματωμένων» μεταναστών –ανεξάρτητα από το αν έχουν άσυλο, άδεια παραμονής ή ακόμα και γερμανική υπηκοότητα. Μαζί με τους ίδιους τους μετανάστες, ο Σέλνερ και οι υπόλοιποι ομιλητές της σύσκεψης ήθελαν να απελάσουν και τους «αλληλέγγυους», τους ακτιβιστές του αντιρατσιστικού κινήματος και της αριστεράς που υπερασπίζονται τους πρόσφυγες και τα ανοιχτά σύνορα για τους εργάτες και τους φτωχούς.

Αυτοί που είχαν συγκεντρωθεί για να ακούσουν και να συνομιλήσουν με τον Σέλνερ ήταν σχεδόν όλοι μέλη και στελέχη του AfD –της ακροδεξιάς «Εναλλακτικής για την Γερμανία». Οικοδεσπότης της σύσκεψης ήταν ο Ρόλαντ Χάρτβιγκ, ο γραμματέας της Αλίς Βάιντελ, της «φύρερ» του AfD. Ανάμεσα στους «υψηλούς» προσκεκλημένους που συμμετείχαν στην συνάντηση ήταν η Γκέριτ Χούι, βουλευτίνα στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο του AfD, ο Ούλριχ Σίγκμουντ, αρχηγός της κοινοβουλευτικής ομάδας του AfD στο κρατίδιο της Σαξονίας –Ανχαλτ, ο Τιμ Κράουζε, ο υπεύθυνος του AfD του Πότσταμ. Ακόμα και δυο μέλη του CDU ήταν εκεί, εκπροσωπώντας την συντηρητική οργάνωση βάσης του κόμματος WerteUnion (Ένωση Αξιών). Όλοι τους, χωρίς εξαίρεση, χειροκρότησαν

θερμά τον Σέλνερ. Η πρόσκληση συνοδεύεται από «εισιτήριο», τουλάχιστον πέντε χιλιάδων Ευρώ, «για την χρηματοδότηση της πρωτοβουλίας».¹⁹

Το δημοσίευμα του Correctiv ξεσήκωσε θύελλα στη Γερμανία. Η Βάιντελ αναγκάστηκε να «απολύσει» τον Χάρτβιγκ και να πάρει αποστάσεις από τη μυστική συγκέντρωση. Η κυβέρνηση κήρυξε τον Σέλνερ ανεπιθύμητο και του απαγόρευσε την είσοδο στη χώρα. Και μέσα στις επόμενες ημέρες όλες οι μεγάλες πόλεις της Γερμανίας πλημμύρισαν από αντιφασίστες διαδηλωτές.

Η ίδια η κυβέρνηση του Σολτς έτρεξε υποκριτικά να στηρίξει τις διαδηλώσεις αυτές. Αλλά, όπως φάνηκε και έμπρακτα αμέσως μετά, χωρίς να αλλάξει ούτε κατά ένα χιλιοστό την ρατσιστική της πολιτική, τον κύριο τροφοδότη του AfD.

Οι διαδηλώσεις σταμάτησαν για λίγο την προέλαση του AfD –που βαδίζει από εκλογική επιτυχία σε εκλογική επιτυχία τους τελευταίους μήνες. Μέσα στη φετινή χρονιά θα γίνουν τοπικές εκλογές σε τρία κρατίδια της ανατολικής Γερμανίας. Και στα τρία το AfD βρίσκεται στις δημοσκοπήσεις μπροστά και από τα τρία κόμματα της συμπολίτευσης και μια ανάσα μόνο πίσω από το CDU. Τα κόμματα του κοινοβουλίου προσπαθούν να σταματήσουν αυτή τη διαρροή προς την ακροδεξιά αντιγράφοντας την ρατσιστική φρασεολογία του ίδιου του AfD. Αντί να αδυνατίζει, όμως, τους φασίστες αυτή η επιλογή απλά τους νομιμοποιεί και τους δυναμώνει.

Η Αριστερά

Ένα μεγάλο τμήμα της γερμανικής αριστεράς έχει δυστυχώς «τσιμπήσει» και αυτό σε αυτή την γραμμή. Τον περασμένο Οκτώβρη η Die Linke, το Κόμμα της Αριστεράς, διασπάστηκε στα δυο. Η διάσπαση προκλήθηκε από την Σάρα Βάγκενκνεχτ, ένα από τα ιστορικά στελέχη και πρώην αρχηγό της Die Linke. Η Βάγκενκνεχτ αντιπολιτευόταν ανοιχτά εδώ και πολύ καιρό της ηγεσίας της Die Linke την οποία κατηγορούσε για «δικαιωματισμό». Η αριστερά, έλεγε και

λέει η Βάγκενκνεχτ, πρέπει να πάψει να ασχολείται με τους μετανάστες, τις μειονότητες και τα κινήματα και να εστιάσει στα προβλήματα της εργατικής τάξης – τα οποία έχει «ξεχάσει». Στην πραγματικότητα αυτό που λέει είναι ότι η αριστερά αντί να κοντράρει το AfD θα πρέπει να το μιμηθεί –να υποκύψει δηλαδή στον ρατσισμό έτσι ώστε να μπορεί να ανοίξει διαύλους επικοινωνίας με τον κόσμο που επηρεάζει. Η Βάγκενκνεχτ ούτε συμμετείχε, ούτε καλούσε στις μεγάλες διαδηλώσεις ενάντια στο AfD. Η δικαιολογία της: η ακροδεξιά δεν αδυνατίζει με διαδηλώσεις.

Η διάσπαση στέρησε από την Die Linke την ιδιότητα του «κόμματος» στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο –όπου θεωρείται πλέον «ομάδα». Αλλά η ηγεσία της έχει μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την κρίση που έχει χτυπήσει την γερμανική αριστερά. Η Die Linke μπορεί να έχει ξεκάθαρη γραμμή απέναντι στον φασισμό και τον ρατσισμό, έχει προσαρμοστεί όμως στην επίσημη πολιτική του γερμανικού κράτους στα μεγάλα ζητήματα –τον πόλεμο στην Ουκρανία και την γενοκτονία στην Γάζα.

Η κρίση στην κορυφή της Die Linke έχει ρίξει βαριά την σκιά της σε ολόκληρη την αριστερά. Η «πλατφόρμα» Marx 21 διασπάστηκε πρόσφατα στα τρία. Ο τίτλος, τα έντυπα και η ιστοσελίδα της οργάνωσης έμειναν στα χέρια ενός τμήματος της παλιάς ηγεσίας που διατηρεί στενές σχέσεις –όχι μόνο πολιτικά αλλά και οικονομικά και οργανωτικά– με την συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Τα δυο άλλα τμήματα που προήλθαν από την διάσπαση μοιράζονται πολλές ιδέες μεταξύ τους αλλά διαφωνούν ως προς τις σχέσεις που θα πρέπει να έχει η επαναστατική αριστερά με την Die Linke. Όπως λέει η Κριστίνε Μπούχολτς, πρώην μέλος του Marx 21 και πρώην βουλευτίνα της Die Linke στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο, σε μια πρόσφατη συνέντευξή της στο περιοδικό ISJ²⁰ αυτό που προέχει αυτή τη στιγμή είναι η οργάνωση: «Θα δημιουργήσουμε μια καινούργια οργάνωση... Παύουμε να είμα-

στε ένα χαλαρό δίκτυο μέσα στην Die Linke και αρχίζουμε να χτίζουμε μια ανεξάρτητη οργάνωση. Θα λειτουργούμε εν μέρει και μέσα στην Die Linke, αλλά θα είμαστε σε θέση να λειτουργούμε και ανεξάρτητα. Για παράδειγμα, μέσα στο κίνημα συμπάρτασης στην Παλαιστίνη... Δεν δεσμευόμαστε από το ευρύτατο ρεφορμιστικό κόμμα (την Die Linke)».

Σημειώσεις

1. Germany was worst-performing major economy last year, Financial Times, 15.01.2024
2. Germany, EU defy US Nord Stream sanctions, DW 21.12.2019
3. Germany freezes Nord Stream 2 gas project as Ukraine crisis deepens, Reuters 22.02.2022
4. China remains Germany's main trading partner for seventh year, Reuters 8.02.2023
5. China still Germany's most important trading partner in 2023, but by a small margin, Destatis 14.02.2024
6. EU countries approve 2035 phaseout of CO2-emitting cars, Reuters 29.03.2023
7. Tesla overtaken by BYD as world's biggest electric vehicle maker, Financial Times 2.01.2024
8. German car suppliers struggle to adjust to EV shift, Financial Time 21.01.2024
9. Από τα χρώματα των τριών κομμάτων, το κόκκινο των Σοσιαλδημοκρατών (SPD), το πράσινο των Πράσινων (Grünen) και το κίτρινο των Φιλελεύθερων (FDP).
10. Fractious German coalition lurches from crisis to crisis, Financial Times 18.01.2024
11. Στη Βαυαρία υπάρχει χωριστό χριστιανοδημοκρατικό κόμμα, το CSU που όμως συνεργάζεται μόνιμα με τους «ομοσπονδιακούς» Χριστιανοδημοκράτες (το CDU).
12. German top court strikes down €60bn off-budget climate fund, Financial Times 15.11.2023
13. Fear and anger rise in Germany over handling of budget crisis, The Guardian 1.12.2023
14. Absturz eines Besserwissers, Der Spiegel 24.11.2023
15. Germany on strike: Winter of discontent tests industrial model, Reuters 7.02.2024
16. German chancellor Olaf Scholz agrees 'historic' stricter migration policy, The Guardian 7.11.2023
17. Germany is moving forward with a plan to ease its citizenship rules as it seeks to attract workers, AP, 23.8.2023
18. Secret plan against Germany, www.correctiv.org, 15.1.2024
19. Όλες οι πληροφορίες για τη μυστική συνάντηση του Πότσανταμ προέρχονται από το δημοσίευμα του correctiv.
20. Interview: Die Linke's crisis and the German far left, ISJ 181, December 2023

Οδόφραγμα του ΕΛΑΣ στις μάχες του Δεκέμβρη 1944

1944

Η χρονιά της κορυφαίας ταξικής σύγκρουσης

Φέτος συμπληρώνονται ογδόντα χρόνια από μια καθοριστική χρονιά στην ιστορία της Αριστεράς και του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα. Το 1944 το κίνημα της Αντίστασης ήρθε αντιμέτωπο με την κτηνωδία της ναζιστικής κατοχής, είδε τις ελπίδες του να απογειώνονται με την απελευθέρωση τον Οκτώβρη και μπήκε σε μια τροχιά σύγκρουσης με τον βρετανικό ιμπεριαλισμό αλλά και την άρχουσα τάξη που τελικά ξέσπασε στον Κόκκινο Δεκέμβρη. Η στρατηγική που υιοθέτησε η ηγεμονική δύναμη στην Αριστερά, το ΚΚΕ, και οι τακτικές επιλογές που συνεπαγόταν, οδήγησαν αυτό το κίνημα στην ήττα.

Ο Λέανδρος Μπόλαρης ξεδιπλώνει τη δυναμική που οδήγησε στον "Κόκκινο Δεκέμβρη", αλλά και τα όρια της στρατηγικής των συμβιβασμών που έφεραν την ήττα.

Η σύγκρουση

Τον Φλεβάρη και τον Μάρτη του 1943 το εργατικό κίνημα καθόριζε τις εξελίξεις. Ύστερα από μια βδομάδα διαδηλώσεων και συγκρούσεων που κορυφώθηκαν στην Γενική Απεργία της 5 Μάρτη εκείνης της χρονιάς, οι ναζιστικές αρχές κατοχής απέσυραν το διάταγμα για την «πολιτική επιστράτευση» του ανδρικού πληθυσμού.¹ Ήταν μια πρωτόγνωρη υποχώρηση: σε όλη την Ευρώπη οι ναζι εφάρμοζαν το ίδιο διάστημα παρόμοια μέτρα, για να εξασφαλίσουν εργα-

τικό δυναμικό για την πολεμική τους βιομηχανία. Στη Γαλλία, η Υπηρεσία Υποχρεωτικής Εργασίας (ΣΤΟ) εφαρμόστηκε με τη συνεργασία του δωσιλογικού καθεστώτος του Βισί και προκάλεσε τεράστια δυσανεξία που τροφοδότησε την Αντίσταση και τους «μακί» (αντάρτες).² Όμως, εδώ το μέτρο ακυρώθηκε επίσημα και ο δωσίλογος πρωθυπουργός Λογοθετόπουλος απομακρύνθηκε.

Η κυβέρνηση του Ιωάννη Ράλλη (πάτερα του Γεώργιου Ράλλη, υπουργού της ΕΡΕ, μετέπειτα προέδρου της ΝΔ και

πρωθυπουργού το 1980-81) που διόρισαν οι ναζί, θέλησε να πάρει τη ρεβάνς από το κίνημα της Αντίστασης. Έβαλε μπροστά την προσπάθεια να ανασυγκροτήσει την ένοπλη ισχύ του κράτους. Οι ναζί την είχαν ανάγκη ως βοηθητική δύναμη στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν την ομαλή υποχώρησή τους από την Ελλάδα. Και η άρχουσα τάξη γαντζωνόταν σ' αυτούς τους μηχανισμούς ως ένα αντίβαρο στην θυελλώδη ανάπτυξη του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ. Έτσι, η Χωροφυλακή –ή ότι είχε απομείνει από αυτήν– επανεξοπλίστηκε, η Ειδική της Ασφάλεια ενισχύθηκε με κάθε λογής κατακάθια, το ίδιο και το «Μηχανοκίνητο» της Αστυνομίας Πόλεων (οι λεγόμενοι Μπουραντάδες, από το όνομα του δικοικητή του). Αντιγράφοντας και σε αυτό το επίπεδο τον δωσιλογισμό του Βισί στη Γαλλία, ο Ράλλης συγκρότησε, με την έγκριση και πλαισίωση των ναζί τα Τάγματα Ασφαλείας (οι «τσολιάδες») που επιδόθηκαν σε ένα όργιο βίας και εγκλημάτων, από τη Μακεδονία ως την Πελοπόννησο αλλά με ιδιαίτερη μανία στις εργατογειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά.³

Η άνοιξη και το καλοκαίρι του 1944 σηματοδεύτηκε από τα «μπλόκα» σε αυτές τις γειτονιές. Ήταν μεγάλες στρατιωτικές επιχειρήσεις που είχαν διπλό σκοπό. Να ασκήσουν μαζική τρομοκρατία στις γειτονιές με ξυλοδαρμούς, εξευτελισμούς και εκτελέσεις διαλύοντας παράλληλα τις οργανώσεις του ΕΑΜ και του ΚΚΕ. Και ο δεύτερος στόχος ήταν να αρπάξουν χιλιάδες ανθρώπους για να τους στείλουν στη Γερμανία σε καταναγκαστική εργασία. Ο Μ. Χαραλαμπίδης στο βιβλίο του για τους δωσιλόγους της Κατοχής (βλέπε παρουσίαση σε αυτό το τεύχος του περιοδικού) απαριθμεί 11 τέτοια «μπλόκα», τα 9 εκ των οποίων έγιναν από τις αρχές Ιούνη μέχρι το τέλος του Αυγούστου.

Ο Χαραλαμπίδης (κι όχι μόνο) επισημαίνει ότι το αίμα και ο τρόμος των τελευταίων μηνών της κατοχής ήταν σε μεγάλο βαθμό έργο αυτής της «ελληνικής κατοχής». Το μεγαλύτερο μπλόκο

της κατοχής, στις 17 Αυγούστου στην Κοκκινιά, πραγματοποιήθηκε, σύμφωνα με μια επίσημη έκθεση: «υπό των Ευζωνικών Ταγμάτων, Γερμανών Στρατιωτικών και Ελληνικής Χωροφυλακής».

Το Μπλόκο της Κοκκινιάς είναι γνωστό σύμβολο της Αντίστασης. Το 1966 ο Άδωνις Κύρου το απαθανάτισε και σε ταινία, «Το Μπλόκο».⁴ Όμως, το «Μεγάλο Μπλόκο της Αθήνας», παραμένει ουσιαστικά άγνωστο, στις διαστάσεις και τη σημασία του, γιατί το επίκεντρό του, η γειτονιά του Δουργουτιού ουσιαστικά σβήστηκε από τον χάρτη τις επόμενες δεκαετίες. Ο Π. Αραπίνης στον υπότιτλο του βιβλίου του «Το Δουργούτι των Προσφύγων-Η «Πόλη των Παρτιζάνων»⁵ αποκαλεί τη γειτονιά «Χαμένη Πολιτεία».

Πράγματι το Δουργούτι ήταν ένας «θύλακος κοινωνικού αποκλεισμού» με 12.000 κατοίκους σε μια στενή λωρίδα γης, όπως το περιέγραψε ο πανεπιστημιακός Πρ. Παπαστράτης στην εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου,⁶ με τη λεωφόρο Συγγρού να αποτελεί «οικιστικό όριο και σύνορο» μιας δαιδαλώδους γειτονιάς με παράγκες που είχαν στήσει οι πρόσφυγες του 1922-23 με την «ιδιαιτερότητα» ότι η πλειοψηφία τους ήταν Αρμένιοι. Ένας «σημαντικός λόγος» για την αγριότητα του μπλόκου της 9 Αυγούστου –όπως επισημαίνει ο Π. Αραπίνης: «θα πρέπει να θεωρηθεί ο ρατσισμός απέναντι στους Αρμένιους. Στο Δουργούτι πολλοί πρωταγωνιστές της αντίστασης του αθηναϊκού λαού ήταν Αρμένιδες, που δεν μιλούσαν καλά ελληνικά, ήταν συχνά τουρκόφωνοι και διαφορετικού θρησκευτικού δόγματος».

Το μπλόκο –με ακτίνα 12 χιλιομέτρων γύρω από το Δουργούτι– κατέληξε σε 200 δολοφονημένους και περίπου 3 χιλιάδες ομήρους που οδηγήθηκαν στο Χαϊδάρι. Κι όχι μόνο αυτό: το μένος κατά του αρμενικού Δουργουτιού σήμαινε ότι οι «Γερμανοί και οι συνεργάτες τους ήρθαν στο Δουργούτι με ονομαστικούς καταλόγους προγραμμαμένων καθώς και με χάρτη της παραγκούπολης για το πού θα έβαζαν φωτιά».

Το βιβλίο του Π. Αραπίνη έχει ένα επιπρόσθετο ενδιαφέρον γιατί από τις σελίδες του η συζήτηση για τις μεγάλες στρατηγικές επιλογές της Αριστεράς διαθλάται μέσα από την ιστορία του συνοικισμού. Για παράδειγμα, ένα μεγάλο κομμάτι του δεύτερου μέρους, τις υποενοτήτες που καταπιάνονται με το Μεγάλο Μπλόκο προσπαθούν να συνδέσουν τον αιφνιδιασμό και την ανυπαρξία αντίδρασης του ΕΛΑΣ (και στην περίπτωση του Μπλόκου της Κοκκινιάς) με τους μεγάλους συμβιβασμούς που είχε ήδη αρχίσει να κάνει η ηγεσία του ΚΚΕ με τους Βρετανούς ιμπεριαλιστές.

Στρατηγική του Συμβιβασμού

Στις 10 Μάρτη του 1944 ανακοινώθηκε από το ΕΑΜ (και το ΚΚΕ) η συγκρότηση της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ), της «κυβέρνησης του Βουνού». Ήταν επίδειξη δύναμης: η «Ελεύτερη Ελλάδα» που είχε απελευθερώσει ο ΕΛΑΣ λειτουργούσε με τις δικές της δομές που είχε γεννήσει το κίνημα της Αντίστασης και εκτεινόταν από τους ορεινούς όγκους σε πεδινές περιοχές –οι προσφυγογειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά ήταν από μια άποψη κομμάτι της: εξέλεξαν πχ συμβούλους για το Εθνικό Συμβούλιο που συνήλθε στις Κορυσχάδες Ευρυτανίας τον Μάη. Όμως, ταυτόχρονα η συγκρότηση της ΠΕΕΑ ήταν ένα μέσο πίεσης της ηγεσίας του κινήματος για την επίτευξη του βασικού της στόχου: την συγκρότηση μιας κυβέρνησης «εθνικής ενότητας», με τους αστούς πολιτικούς και την κυβέρνηση του Καϊρου που κρατούσαν στη ζωή οι Βρετανοί ιμπεριαλιστές.

Για την ηγεσία του ΚΚΕ η πάλη ενάντια στη φασιστική κατοχή ήταν «όλων των Ελλήνων». Τον Δεκέμβρη του 1942, ο Γ. Σιάντος, γραμματέας της Κ.Ε, έλεγε στην εισήγησή του στη 2η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του κόμματος: «ολόκληρος ο ελληνικός λαός χωρίς καμιά εξαίρεση έχει άμεσο συμφέρον από την εθνική απελευθέρωση της Ελλάδας, εκτός βέβαια από μερικά άτομα που πουλήθηκαν στον ξένο καταχτητή και συνέδε-

σαν την τύχη τους με αυτόν... Απ' το άλλο μέρος είναι επίσης γεγονός ότι και κάτω από το ζυγό της ξένης υποδοούλωσης υπάρχουν κοινωνικές τάξεις, ταξικά πολιτικά κόμματα και ακόμα στο εξωτερικό υπάρχει ένας Γλύγκσμπουργκ με την κυβέρνησή του, που έτσι κι αλλιώς αποτελεί μια κατάσταση... Το γεγονός όμως αυτό εμείς νομίζουμε ότι δεν μπορεί σήμερα να αποτελέσει αφορμή για τη διάσπαση των εθνικών δυνάμεων του τόπου... Σήμερα πρωτεύει η πάλη για την εθνική λευτεριά, γιατί χωρίς αυτήν δεν μπορούμε να έχουμε καμιά κοινωνική προκοπή».⁷

Αυτή η «γραμμή» υπάκουε άμεσα στις επιλογές της «αντιφασιστικής συμμαχίας» της Ρωσίας του Στάλιν με τη Βρετανία και τις ΗΠΑ. Τα κομμουνιστικά κόμματα έπρεπε να τα δώσουν όλα σ' αυτή την συμμαχία, χωρίς επαναστατικές προσδοκίες που θα αποξένωναν τους «Μεγάλους Συμμάχους» και διεκδικώντας τη συμμετοχή τους στις κυβερνήσεις μετά τον πόλεμο.

Η βάση αυτής της επιλογής είχε μπει από τα μέσα της δεκαετίας του '30 όταν τα ΚΚ εγκατέλειψαν την στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης και υιοθέτησαν τη στρατηγική των Λαϊκών Μετώπων, της (και κυβερνητικής) συνεργασίας με τα «προοδευτικά» τμήματα της άρχουσας τάξης. Στην Ελλάδα αυτή η καθοριστική στροφή είχε γίνει το 1934 με τις αποφάσεις της 6ης Ολομέλειας της Κ.Ε του ΚΚΕ. Ο Παντελής Πουλιόπουλος, ο μεγάλος επαναστάτης μαρξιστής, προειδοποιούσε στο βιβλίο του Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα ότι η νέα στρατηγική θα επιβάλλει «σταμάτημα και ασκητικό αυτοπεριορισμό στο ελληνικό προλεταριάτο».⁸

Συμφωνίες

Αυτός ο «αυτοπεριορισμός» έπαιρνε σάρκα και οστά από την άνοιξη του 1944. Δέκα μέρες πριν τελειώσει τις εργασίες το Εθνικό Συμβούλιο στις Κορυτσάδες, ξεκινούσε η Διάσκεψη του Λιβάνου, στην οποία συμμετείχαν, πέρα από τους εκπροσώπους των αντιστασι-

ακών οργανώσεων, η εξόριστη κυβέρνηση της Μ. Ανατολής στην οποία πρωθυπουργός είχε γίνει ο Παπανδρέου και εκπρόσωποι των παλιών κομμάτων. Οι εκπρόσωποι του ΕΑΜ και του ΚΚΕ βάζουν στις 20 Μάη την υπογραφή τους στο «Εθνικόν Συμβόλαιον», το τελικό κείμενο της Διάσκεψης, όπου ούτε λίγο ούτε πολύ η δράση του ΕΛΑΣ στην κατεχόμενη Ελλάδα καταδικάζεται σαν «τρομοκρατία» και όπου το κίνημα των φαντάρων στην Μ. Ανατολή καταγγέλλεται σαν αντεθνική ενέργεια.⁹

Η ηγεσία του ΚΚΕ στο βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας αντέδρασε στο «Εθνικόν Συμβόλαιον». Η κατακραυγή από τα μέλη του κόμματος ήταν πελώρια. Αλλά αυτό που έκανε ήταν να θέσει όρους για τη βελτίωση του «Συμβολαίου». Ζήτησε για παράδειγμα να πάρει το ΕΑΜ το 50% των υπουργείων, να καταδικαστούν δημόσια τα Τάγματα Ασφαλείας, να κάνει επίσημη δήλωση ο βασιλιάς Γεώργιος ο Β' ότι θα σεβαστεί τη λαϊκή θέληση. Τίποτα απ' όλα αυτά δεν έγινε. Στη συνέχεια, μοναδικό όρο πρόβαλλε να μην είναι πρωθυπουργός ο Γ. Παπανδρέου. Αλλά στις 17 Αυγούστου, οι πέντε υπουργοί και ένας υφυπουργός του ΕΑΜ πήραν τις θέσεις τους στην κυβέρνηση «εθνικής ενότητας».

Ο κύκλος των συμβιβασμών θα συμπληρωθεί σαράντα μέρες μετά, στις 26 Σεπτέμβρη του 1944, με τις συμφωνίες της Καζέρτας (μιας ιταλικής πόλης). Ο Άγγλος στρατηγός Σκόμπι ορίστηκε αρχιστράτηγος όλων των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Όλοι οι αντάρτικοι σχηματισμοί μπαίνουν κάτω από τις διαταγές της κυβέρνησης του Καΐρου. Ο Σκόμπι διατηρεί το δικαίωμα να παίρνει όλες τις αποφάσεις για τη «διατήρησιν της τάξεως». Όσο για τους αντάρτες –ουσιαστικά του ΕΛΑΣ– τους απαγορεύεται η είσοδος στην Αθήνα και άλλες πόλεις. Ακόμα και για τα Τάγματα Ασφαλείας υπήρχε ένα «παραθυράκι». Ναι μεν «θεωρούνται ως όργανα του εχθρού», αλλά αν παραδοθούν δεν θα θεωρηθούν «εχθρικοί σχηματισμοί»!

Από τη στιγμή που το ΚΚΕ θεωρούσε

ότι η κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη και ο σοσιαλισμός δεν ήταν στην ατζέντα, η μόνη εναλλακτική προοπτική που απέμενε ανοιχτή ήταν οι αγωνιώδεις προσπάθειες για συμβιβασμό. Θα μπορούσε σε μια κυβέρνηση, ήταν η λογική της ηγεσίας, και έτσι θα εξασφαλίσουμε ότι είμαστε στο κέντρο λήψης των αποφάσεων μετά την απελευθέρωση. Έχουμε την πλειοψηφία με το μέρος μας, δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα. Θα πάρουμε τις εκλογές και θα εφαρμόσουμε το πρόγραμμα της «Λαϊκής Δημοκρατίας». Είναι η κλασική στρατηγική του κοινοβουλευτικού δρόμου για την αλλαγή της κοινωνίας, που έχει αποτύχει όπου και όποτε δοκιμάστηκε.

Φρένο

Αυτή η βασική στρατηγική επιλογή παρήγαγε και μια συγκεκριμένη στάση στο κίνημα που έδινε τη μάχη του ενάντια στις επιθέσεις της φασιστικής κατοχής, των «Ράλληδων» συνεργατών της και της άρχουσας τάξης. Ήταν μια τακτική που πάταγε φρένο στη δυναμική του κινήματος. Μπορεί η Κ.Ε του ΚΚΕ να καλούσε «Όλους επί ποδός πολέμου!» στις αρχές Αυγούστου, αλλά στην Αθήνα και τον Πειραιά, το κέντρο των εξελίξεων, η προσπάθεια ήταν η αποκλιμάκωση.

Καταρχάς στο απεργιακό κίνημα. Οι πρώτοι μήνες του 1944 σηματοδοτούνται από μια σειρά απεργίες για αυξήσεις αλλά και ενάντια στις απόπειρες δωσιλογικής κυβέρνησης και εργοδοτών να κάνουν μαζικές απολύσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι αφορμή για το μπλόκο της Νίκαιας ήταν οι απεργίες των σιδηροδρομικών και των καπνεργατών/τριών στο εργοστάσιο Παπαστράτου. Όμως, αυτοί οι αγώνες δεν ενοποιούνται σε ένα κίνημα όπως του '43 που απέτρεψε την επιστράτευση. Η Γενική Απεργία της 26 Αυγούστου 1944 για την «εθνική σωτηρία» δεν έμοιαζε καθόλου με τον ξεσηκωμό της 5 Μάρτη του '43.

Το κύμα της τρομοκρατίας, με πιο εμφανή εκδήλωση τα μπλόκα, που χτύπαγε τις εργατογειτονιές, ήταν η αφορμή για το δεύτερο σκέλος της προσπάθει-

Μάρτης 1944. Διάσκεψη του Λιθάνου.

ας περιορισμού. Ο ΕΛΑΣ της Αθήνας είχε ξεκινήσει την πορεία του σαν «συνδικαλιστικός ΕΛΑΣ» το 1942-43, «ένα ιδιαίτερο μόρφωμα στο μεταίχμιο των πολιτικών και στρατιωτικών αντιλήψεων για τη διεξαγωγή του αγώνα στην πρωτεύουσα» ο οποίος τον Αύγουστο του 1943 έφτανε τους «6.500 'εγγεγραμμένους' μαχητές, φυσικά άοπλους, οι οποίοι δρούσαν σε επαγγελματικούς χώρους και σωματεία».¹⁰ Το 1944 η εικόνα είχε αλλάξει: η ραχοκοκαλιά του ΕΛΑΣ στην πόλη ήταν τα «Φρουραρχεία» του στις γειτονίες, με αντάρτες πόλης να είναι σε ετοιμότητα σ' αυτά. Η διάθεση και χρησιμοποίηση του οπλισμού ήταν αρμοδιότητα αυτών των Φρουραρχείων (και της ΟΠΛΑ) και ουσιαστικά της ηγεσίας. Η απάντηση στα μπλόκα ήταν τα «χτυπήματα» της ΟΠΛΑ και του ΕΛΑΣ, όχι η συγκρότηση και ανάπτυξη των μορφών οργάνωσης στους χώρους δουλειάς με την προοπτική να μπει η σφραγίδα τους στην Απελευθέρωση που πλησίαζε. Όταν ήρθε αυτή η στιγμή τον Οκτώβρη, ο ΕΛΑΣ της Αθήνας τήρησε «υποδειγματική τάξη» μέχρι να έρθει η κυβέρνηση και τα πρώτα βρετανικά τμήματα.

Από την Απελευθέρωση στον Δεκέμβρη

Το διάστημα από τον Οκτώβρη μέχρι τον Δεκέμβρη οι εργατικές διεκδικήσεις για μισθούς, δουλειά και δικαιώματα αλληλοτροφοδοτούνται με την οργή από

το ξέπλυμα των ταγματασφαλιτών και κάθε λογής δωσίλογων από την κυβέρνηση και τους Βρετανούς «συμμάχους».

Εν τω μεταξύ, οι υπουργοί του ΕΑΜ και του ΚΚΕ εφάρμοζαν μια πολιτική που έριχνε κουβάδες κρύου νερού στη βάση του κινήματος, που θεωρούσε ότι η απελευθέρωση από τους ναζί ήταν η πρώτη πράξη της κοινωνικής απελευθέρωσης. Το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ έλεγχαν σχεδόν όλη τη χώρα, αλλά το κίνημα ένιωθε ότι η δικαίωση των αγώνων του, τόσο κοντινή, έμοιαζε να γλιστράει μέσα από τα δάχτυλά του.

Υπουργός Οικονομικών της κυβέρνησης ήταν ο Αλ. Σβώλος, που πριν λίγους μήνες ήταν πρόεδρος της ΠΕΕΑ, της Κυβέρνησης του Βουνού. Στις 9 Νοέμβρη ο Σβώλος ανακοίνωσε το νόμο «περί νομισματικής διαρρυθμίσεως». Η νέα δραχμή θα ήταν δεμένη με τη χάρτινη βρετανική λίρα. Βρετανοί «ειδικοί», έλληνες «εμπειρογνώμονες» και οι υπουργοί της Αριστεράς, συμφωνούσαν ότι για να πετύχει η σταθεροποίηση, χρειαζόταν «ισοσκελισμένος προϋπολογισμός», περιορισμός των δημοσίων δαπανών και λιτότητα. Η «ισοσκέλιση» του προϋπολογισμού θα γινόταν με τις θυσίες της εργατικής τάξης.

Το άλλο καυτό μέτωπο ήταν η ανεργία. Οι εργάτες απαιτούσαν την κρατικοποίηση και την επαναλειτουργία των κλειστών εργοστασίων. Σε κάποιες περιπτώσεις το πέτυχαν, όπως στα λιγνιτω-

ρυχεία της Καλογρέζας, στην «Εριουργική» της Ν. Ιωνίας. Όμως, στις 11 Νοέμβρη δημοσιεύτηκε ο νόμος που άφηνε τους καπιταλιστές ελεύθερους να θέτουν σε διαθεσιμότητα το «πλεονάζον» προσωπικό. Αυτός ο νόμος έφερε την υπογραφή του Μ. Πορφυρογέννη, υπουργού Εργασίας, μέλους της ΚΕ του ΚΚΕ.

Η δυσaréσκεια από αυτή την πολιτική ήταν μεγάλη. Μπορεί η ηγεσία να κατόρθωνε να φρενάρει την πάλη, αυτό όμως καθόλου δεν σήμαινε ότι καθησύχαζε τη δυσaréσκεια του κόσμου της, που έβλεπε τους βρικόλακες της Κατοχής να συνεχίζουν να πλουτίζουν από την πείνα και τη δυστυχία των φτωχών. Ταυτόχρονα, η ανασύνταξη των ταγματασφαλιτών, των δωσίλογων και των φασιστών της Κατοχής, προξενούσε ακόμα μεγαλύτερες ανησυχίες.

Ο φόβος που γινόταν μεγαλύτερος κάθε μέρα που περνούσε, ήταν ότι η αντίδραση με την στήριξη και παραίνεση των Άγγλων θα προχωρούσε σε πραξικόπημα για να εμποδίσει την επικράτηση της Αριστεράς σε εκλογές.

Η σπίθα που έφερε τον Κόκκινο Δεκέμβρη ήταν η σφαγή των διαδηλωτών στο Σύνταγμα το πρωί της 3 Δεκέμβρη του '44. Την προηγούμενη μέρα, οι υπουργοί της Αριστεράς είχαν παραιτηθεί από την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας με πρωθυπουργό τον Γ. Παπανδρέου όταν οι διαπραγματεύσεις για τη σύνθεση του νέου στρατού είχαν φτά-

σει σε αδιέξοδο. Οι Βρετανοί ήθελαν ένα στρατό πλήρως ελεγχόμενο από τη μοναρχική δεξιά.

Όταν οι φάλαγγες των διαδηλωτών από τις συνοικίες έμπαιναν στην πλατεία Συντάγματος τα αστυνομικά αποσπάσματα που είχαν ακροβολιστεί στο Αρχηγείο της Αστυνομίας (στη συμβολή των οδών Πανεπιστημίου και Β. Σοφίας) άνοιξαν πυρ. Την εντολή έδωσε ο Άγγελος Έβερτ, διοικητής της Αστυνομίας Πόλεων και πατέρας του μετέπειτα πρόεδρου της ΝΔ, Μιλτιάδη Έβερτ.

Η έκρηξη οργής που ανάβλυζε από την ριζοσπαστικοποίηση της Κατοχής και την πολιτική και ταξική πόλωση της Απελευθέρωσης υποχρέωσε την ηγεσία να ανταποκριθεί. Όχι για να πάρει την εξουσία, αλλά για να κάνει μια ένοπλη διαπραγμάτευση. Αλλά όπως γράφει ο Τάσος Κωστόπουλος: «Η απόπειρα της κομμουνιστικής ηγεσίας για μια ελεγχόμενη εξάλειψη των ενόπλων δυναμικών ερεισμάτων της 'αντίδρασης' προκειμένου στη συνέχεια να επιβάλει από θέση ισχύος ένα καλύτερο συμβιβασμό με τους Βρετανούς ... εκτροχιάστηκε από την υπόγεια κοινωνική δυναμική του αθηναϊκού ΕΑΜ σε αυθεντικό επαναστατικό ξέσπασμα».¹¹

Πράγματι ο «Κόκκινος Δεκέμβρης» απέκτησε χαρακτηριστικά ένοπλης ταξικής σύγκρουσης. Οι εργατογειτονίες και οι προσφυγικοί συνοικισμοί έγιναν ο στόχος των ανηλέων βομβαρδισμών της RAF και του αγγλικού στόλου. Τα βρετανικά βομβαρδιστικά Ουέλινγκτον άδειάζαν το φορτίο τους -2 χιλιάδες κιλά βόμβες- στις συνοικίες.¹²

Τίμημα

Το Δουργούτι, λόγω της θέσης και της ιστορίας του, βρέθηκε κυριολεκτικά στην πρώτη γραμμή. Το εργοστάσιο του Φιξ (εκεί που σήμερα βρίσκεται το ΕΜΣΤ) δέσποζε στη λεωφόρο Συγγρού τη βασική οδό επικοινωνίας με το Φάληρο και τον αγγλικό στόλο. Ο λόχος Δουργουτιού το υπεράσπισε (άλλωστε πολλοί δούλευαν εκεί) μαζί με άλλους Δουργουτιώτες που δούλευαν ως

«δυναμιτιστές» στο λόφο Σικελίας. Ο Π. Αραπίνης γράφει: «Στις 17 Δεκέμβρη μετά από σκληρή μάχη 4 ωρών οι Εγγλέζοι κατέλαβαν τις προσφυγικές συνοικίες του Δουργουτιού και την ΕΘΕΛ αφού τις έκαναν κόσκινο με τα πολυβόλα των τανκς. Οι τρύπες αυτές υπάρχουν και σήμερα». Στη συνέχεια το «3ο μπλόκο του Δουργουτιού» κατέληξε σε εκατοντάδες συλλήψεις «Αυτούς που υπέδειξαν [οι καταδότες] περίπου 500 άτομα τους σφράγισαν το μέτωπο με ανεξίτηλη κόκκινη μπογιά και τους έστειλαν στο Χασάνι και από κει στο Τομπρούκ. Ανάμεσά τους ήταν και ο Άρης Αλεξάνδρου».¹³

Κι όπως είπε ο Πρ. Παπαστράτης στην παρουσίαση του βιβλίου: «Οι ΕΛΑΣίτικες σφαίρες που χτυπούν το τεθωρακισμένο με τον Τσόρτσιλ που ανεβαίνει τη Συγγρού τα Χριστούγεννα του '44, δεν εμποδίζουν ούτε τον ίδιο να φτάσει στην Αθήνα για να 'δείξει το ενδιαφέρον του' στη σύσκεψη των πολιτικών προσωπικοτήτων ούτε την αγγλική επέμβαση να ολοκληρωθεί. Το τίμημα της συμμετοχής στην Αντίσταση και τα Δεκεμβριανά είναι ιδιαίτερα οδυνηρό για συνοικισμούς όπως το Δουργούτι».

Στα τέλη Δεκέμβρη του 1944, ο Τσόρτσιλ έλεγε σε μια συνεδρίαση του Αυτοκρατορικού Πολεμικού Συμβουλίου: «αν οι υποθέσεις στην Ελλάδα εξελιχθούν όπως ελπίζουμε, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι να σταματήσει ένα τεράστιο κύμα αναρχίας στην Ευρώπη και να αποθαρρύνει παρόμοια ξεσπάσματα σε άλλες χώρες».

Δεν έλεγε λόγια του αέρα. Το καλοκαίρι του 1945, μια σύσκεψη του συντονιστικού των εργοστασίων της εταιρείας Ιλνα στη Γένοβα, διακήρυσε ότι: «θα χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα ώστε η εταιρεία να μην λειτουργήσει με τους κανόνες της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης εις βάρος των εργατών... Αντίθετα, θα πρέπει να ενταχθεί σε ένα μεγάλο πανεθνικό σχέδιο μιας βαθιάς κοινωνικής επανάστασης ξεκάθαρα δημοκρατικής και προλεταριακής».¹⁴

Όμως, οι ηγεσίες των κομμουνιστικών κομμάτων σε όλη την Ευρώπη που συμ-

μετείχαν στις αστικές κυβερνήσεις, έλεγαν ότι ο δικός τους δρόμος είναι ο ρεαλιστικός, διαφορετικά ο κόσμος που ήθελε μια «βαθιά κοινωνική επανάσταση» θα είχε τη μοίρα της Αθήνας. Ένας νικηφόρος Κόκκινος Δεκέμβρης, αντίθετα, θα λειτουργούσε σαν έμπνευση και παρακίνηση για το εργατικό κίνημα στην Ευρώπη να περάσει στην επίθεση. Η δύναμη υπήρχε. Αυτό που έλειπε ήταν μια Αριστερά με επαναστατική στρατηγική για να την αναδείξει και να την εκφράσει.

Σημειώσεις

1. Βλ. Σταυρούλα Πανίδου, «Η Εργατική Αντίσταση στην Πολιτική Επιστράτευση», Εργατική Αλληλεγγύη vol1560 (22/02/2023), <https://ergatiki.gr/article.php?id=27125>
2. Matthew Cobb, The Resistance: The French Fight Against the Nazis, Simon & Schuster 2013, Kindle loc. 2892-94
3. Για την σύγκριση με τη γαλλική περίπτωση, βλ. Ιάσωνας Χανδρινός, Το Καθεστώς του Βισί, Σοσιαλισμός από τα Κάτω vol114 (Γενάρης-Φλεβάρης 2016), <https://www.socialismfrombelow.gr/article.php?id=829&issue=114#gsc.tab=0>
4. Για μια παρουσίαση της ταινίας και της υποδοχής της τότε βλ. Γιώργος Ανδρίτσος, Κινηματογράφος και Ιστορία- Η κατοχή και η αντίσταση στις ελληνικές ταινίες μυθοπλασίας μεγάλου μήκους από το 1945 μέχρι το 1981, ΚΨΜ, 2020.
5. Από τις εκδόσεις Ιδίομορφη.
6. Για παρουσίαση της εκδόλωσης βλ. Εργατική Αλληλεγγύη vol1606 (24/01/2024), <https://ergatiki.gr/article.php?id=28517&issue=1606>
7. Κομμουνιστική Επιθεώρηση της εποχής της φασιστικής κατοχής, εκδ. Καζάντζα Αθήνα 1976, Τόμος 1 σ.σ. 282-83. Αναφέρεται στο Λ. Μπόλαρης, Αντίσταση Η Επανάσταση που Χάθηκε, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2012 (8' έκδοση), σελ.114.
8. Παντελής Πουλιόπουλος, Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2006, σελ. 175.
9. Για αυτό το κίνημα βλ. Προκόπης Παπαστράτης, Ελληνικές ένοπλες δυνάμεις και αντιφασιστικός αγώνας στη Μέση Ανατολή (1941-1944), Σοσιαλισμός από τα Κάτω vol99 (Ιούλης-Αύγουστος 2013), <https://www.socialismfrombelow.gr/article.php?id=178&issue=99#gsc.tab=0>
10. Ιάσωνας Χανδρινός, «Το Τιμωρό Χέρι του Λαού»-Η δράση του ΕΛΑΣ και της ΟΠΛΑ στην απεχόμενη πρωτεύουσα 1942-1944, Θεμέλιο
11. Τάσος Κωστόπουλος, Ο Κόκκινος Δεκέμβρης και το Ζήτημα της Επαναστατικής Βίας, Βιβλιόραμα 2016.
12. Κασιμάτης Μανόλης, «Καταγράφοντας τη δράση της Βρετανικής Αεροπορίας τον Δεκέμβρη 1944», ανακοίνωση στο Συνέδριο «Από την Απελευθέρωση στα Δεκεμβριανά: μία τομή στη νεότερη πολιτική ιστορία της Ελλάδας», Πάντειο Πανεπιστήμιο 19-23/11/2016.
13. Π. Αραπίνης, Το Δουργούτι..., οπ, σ.σ. 420-21. Ο Άρης Αλεξάνδρου είναι ο συγγραφέας του συγκλονιστικού μυθιστορήματος Το Κιβώτιο.
14. Gerd Rainer-Horn, The Moment of Liberation in Western Europe, Power Struggles and Rebellions 1943-1948, Oxford University Press 2000, σελ. 152.

Βιβλιοκριτική

Για ποια Αριστερά παλεύουμε – Επαναστατική εναλλακτική στην κρίση του ΣΥΡΙΖΑ

Πάνος Γκαργκάνας

104 σελίδες, 8€

Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Το βιβλίο του Πάνου Γκαργκάνα «Για ποια Αριστερά παλεύουμε - Επαναστατική εναλλακτική στην κρίση του ΣΥΡΙΖΑ», που κυκλοφορεί από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, αποτελεί ένα πολύτιμο βοήθημα για όλους τους αγωνιστές της Αριστεράς για τις αιτίες που οδηγούν, το μέχρι πρόσφατα μεγαλύτερο κόμμα της Αριστεράς, τον ΣΥΡΙΖΑ σε μία ατέρμονη κρίση, για τα «μαθήματα» αλλά και τα «καθήκοντα» που πρέπει να πάρει η Αριστερά από αυτή την κρίση.

Η κρίση στο ΣΥΡΙΖΑ μοιάζει ατελείωτη. Χιλιάδες αγωνιστές έχουν φύγει και φεύγουν από τις «γραμμές» του. Όταν γράφω αυτές τις γραμμές ξεκινούν οι εργασίες του 4ου, έκτακτου, Συνεδρίου του ΣΥΡΙΖΑ. Σύμφωνα με την «Εφ. Συν»: «Πρόκειται ίσως για το κρισιμότερο της ιστορίας του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Αν θα λέγαμε ότι είναι συνέδριο επιβίωσης του ΣΥΡΙΖΑ δεν θα ήμασταν καθόλου υπερβολικοί. Όλα τα γεγονότα σε αυτό το συμπέρασμα συγκλίνουν καθώς στις εθνικές εκλογές ο ΣΥΡΙΖΑ υπέστη συντριπτική ήττα, στερήθηκε τον ηγέτη του που αποχώρησε και ανέδειξε νέο ηγέτη, χωρίς από τότε να γνωρίσει ούτε μία ημέρα σύμπτωσης και ηρεμίας. Διασπάστηκε μέσα σε κλίμα βαρύτατων αντεγκλήσεων και μόλις λίγα 24ωρα πριν από την έναρξη του συνεδρίου γνώρισε μια καινούργια κρίση.

Το βιβλίο έρχεται σε σύγκρουση με θεωρίες του «συρμού» που ακούγονται «δεξιά και αριστερά». Είναι η κρίση στο ΣΥΡΙΖΑ, κρίση συνολικά της Αριστεράς που την οδηγεί στην ήττα και στο τέλος, όπως προπαγανδίζει και εύχεται η ΝΔ και διάφοροι «αναλυτές»; Είναι αποτέλεσμα της «μεταπολιτικής», όπως δήλωνε ο Τσακαλώτος και διάφορα κοινοβουλευτικά στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ που αποχώρησαν μετά την εκλογή Κασσελάκη; Ή μήπως, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν ήταν ποτέ ένα αριστερό κόμμα αλλά ένα αστικό κόμμα, όπως υποστηρίζει το ΚΚΕ; Τίποτα από όλα αυτά. Χρειάζεται να δούμε ότι «η κρίση του ΣΥΡΙΖΑ έχει τις ρίζες της στην αντίφαση ανάμεσα στις αριστερές αναζητήσεις της εργατικής τάξης και της νεολαίας και στη δεξιόστροφη πορεία της ηγεσίας του». Γι' αυτό και το «κύμα φυγής» και οι αναζητήσεις, με όλα τα μπερδέματα, όλων όσων «εγκαταλείπουν τον ΣΥΡΙΖΑ», πριν και μετά την εκλογή Κασσελάκη, είναι προς τα αριστερά.

Αυτή η «αντίφαση» διαπερνά όλη την πορεία του ΣΥΡΙΖΑ. Από την περίοδο της «ανόδου», από το 4,5% στο 37%, μέσα από το μεγαλειώδες κύμα απεργιών και αγώνων ενάντια στα Μνημόνια όταν η «μαζική εισβολή στο προσκήνιο» εκατομμυρίων εργατών και νεολαίας τσάκισε τη ΝΔ, διέλυσε την σοσιαλδημοκρατία και μαζικοποίησε την Αριστερά, γιατί αυτή η διαδικασία ήταν που «τον έκανε κυβέρνηση» και όχι ο «χαρισματικός ηγέτης» Τσίπρας, μέχρι τους συνεχείς συμβιβασμούς και την δεξιά προσαρμογή της «πρώτη φορά κυβέρνηση της Αριστεράς», που κορυφώθηκαν με το ΟΧΙ του δημοψηφίσματος που έγινε ΝΑΙ και το τρίτο Μνημόνιο. Αλ-

λά, και σαν αξιωματική αντιπολίτευση ο ΣΥΡΙΖΑ συνέχισε τη δεξιά προσαρμογή που τον οδήγησε στις εκλογικές τραγωδίες του 2023. Σε όλη αυτή την πορεία, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ διέψευσε τις ελπίδες και απογοήτευσε την εργατική τάξη και τη νεολαία που πάλεψαν, στρατεύτηκαν, ψήφισαν ΣΥΡΙΖΑ για να αλλάξουν τη ζωή τους και την κοινωνία. Όλα τα εργατικά και κοινωνικά αιτήματα που είχαν βρει κάποια θέση στο πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ εγκαταλείφθηκαν μπροστά στους εκβιασμούς της άρχουσας τάξης και των «θεσμών» της.

Το ερώτημα είναι γιατί υπήρχαν όλοι αυτοί οι «επώδυνοι συμβιβασμοί»; Έφταιγε η «ατολμία» και η «προδοσία» της ηγεσίας, ο «διεθνής συσχετισμός δύναμης», η κοινωνία που «δεν ήταν έτοιμη για την ρήξη»; Το βιβλίο υποστηρίζει ότι η αιτία βρίσκεται στον ίδιο τον χαρακτήρα του ΣΥΡΙΖΑ ως «ρεφορμιστικό κόμμα», ως κόμμα με «εργατική βάση-αστική πολιτική», και στα «αδιέξοδα του

ρεφορμισμού». «Αδιέξοδα» που ούτε αφορούν μόνο τον ΣΥΡΙΖΑ, αλλά και το ΚΚΕ και την σοσιαλδημοκρατία ως «ρεφορμιστικοί σχηματισμοί», και ούτε είναι κάποιο «ελληνικό φαινόμενο» γιατί την ίδια εξέλιξη βλέπουμε, σήμερα, σε όλα τα ευρωπαϊκά «αδερφά κόμματα», από το Ποδέμος στην Ισπανία και το Μπλόκο στην Πορτογαλία μέχρι το Die Linke στην Γερμανία και αν γυρίσουμε και πιο πίσω το ίδιο θα δούμε με την «εξαφάνιση» των μεγάλων ΚΚ σε Ιταλία και Γαλλία.

Το βιβλίο γυρνάει πίσω «στην επαναστατική παράδοση που μιλάει για το φαινόμενο του ρεφορμισμού, στέκεται στο γιατί και πώς εμφανίζεται αλλά και στο πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί». Γυρνάει στον Μαρξ και το 'Κομμουνιστικό Μανιφέστο', στη Ρόζα Λούξεμπουργκ και τη 'Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση', στον Λένιν και το 'Κράτος και Επανάσταση', στον Γκράμσι και στην αντιφατική συνείδηση της εργατικής τάξης, στον Τρότσκι και στο Ενιαίο Μέτωπο.

Σ' αυτή την «παράδοση» υπάρχει και η απάντηση γιατί η κρίση στο ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι κρίση όλης της Αριστεράς. Γιατί δεν υπάρχει «μία» Αριστερά, αλλά «ιστορικά, η Αριστερά έχει διαχωριστεί σε δύο ξεχωριστά ρεύματα από την εποχή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Τότε οι επίσημες ηγεσίες στήριξαν τον πόλεμο και έβαλαν στο κέντρο τα συμφέροντα του "δικού τους" κράτους, ενώ οι επαναστάτες, ο Λένιν, ο Τρότσκι, η Ρόζα, ο Γκράμσι διαχώρισαν τη θέση τους και συγκρότησαν την επαναστατική αριστερά. Εκείνη δεν ήταν μία στιγμή-ρήξη. Ήταν και είναι η μεγάλη στρατηγική επιλογή που καθορίζει τις απαντήσεις μας μέχρι σήμερα».

Την στρατηγική επιλογή του κοινοβουλευτικού δρόμου για την αλλαγή της κοινωνίας, «την έχει πληρώσει με μεγάλο κόστος η εργατική τάξη και [τώρα και] στο παρελθόν» και γι' αυτό «η σύνδεση με την επαναστατική στρατηγική γίνεται πιο επιτακτική με την πολύπλευρη κρίση που συγκλονίζει τον καπιταλισμό διεθνώς σήμερα»

γιατί όλη αυτή η αναζήτηση δεν γίνεται στο «κενό».

Αντίθετα, βρισκόμαστε σε μία παρατεταμένη περίοδο όπου «εργάτες-αγρότες-φοιτητές» βρίσκονται μαζικά στο δρόμο ενάντια στην κυβέρνηση της ΝΔ και στον «καταστροφικό καπιταλισμό». Απεργούν, διαδηλώνουν, κάνουν καταλήψεις και μπλόκα. Δίνουν μάχες όχι «μόνο οικονομικές» αλλά και πολιτικές: ενάντια στο σεξισμό, το ρατσισμό, την φασιστική απειλή, την κλιματική κρίση.

Το βιβλίο προβάλλει το ρόλο του επαναστατικού κόμματος στην σύνδεση όλων αυτών των μαχών «και για την διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ριζικής ανατροπής αλλά και για να συγκροτήσει την δύναμη που μπορεί να το κάνει πράξη, την εργατική τάξη»: «Ο Λένιν ήταν αυτός που... επέμεινε ότι το 'έκσυγχρονημένο' καπιταλιστικό κράτος δεν μεταρρυθμίζεται παρά μόνο ανατρέπεται και πρότεινε εναλλακτική οργάνωση για την εργατική τάξη: επαναστατικό κόμμα της εργατικής πρωτοπορίας αντί για το πλατύ σοσιαλδημοκρατικό κόμμα», για να έρθει ο Τρότσκι να διαπιστώσει, με την κυριαρχία του σταλινισμού στη δεκαετία του 1930: «ότι το κίνημα χρειάζεται μια νέα ηγεσία που δεν ήταν ούτε τα σταλινικά Κομμουνιστικά Κόμματα, ούτε τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα». Αυτή η διαπίστωση εξακολουθεί να είναι επίκαιρη και αποτελεί την μεγαλύτερη πρόκληση της επαναστατικής αριστεράς.

Χρειάζεται να κτίσουμε ένα μαζικό επαναστατικό Κόμμα με την τακτική του Ενιαίου Μετώπου και την στρατηγική της εργατικής εξουσίας και του σοσιαλισμού. Γιατί, έχουμε την «ανάγκη της κοινής δράσης των επαναστατών με την βάση των ρεφορμιστικών κομμάτων για τη στήριξη και τη σύνδεση των αγώνων για να μπορούν να νικήσουν» ενάντια στα βάρη της κρίσης που ο Μητσοτάκης και οι υπουργγοί του φορτώνουν στις πλάτες μας, ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις σε Υγεία και στην Παιδεία, ενάντια στη σεξιστική βία, ενάντια στις επανα-

προωθήσεις που πνίγουν γυναίκες και παιδιά, ενάντια στην πολεμική εμπλοκή στο πλευρό του ΝΑΤΟ στην Ουκρανία και του Ισραήλ στην Παλαιστίνη, ενάντια, ενάντια... αλλά αυτό δεν αρκεί. Ταυτόχρονα με την κοινή πάλη, «και για να κερδηθεί ένα ακόμα μεγαλύτερο κομμάτι της τάξης στην επαναστατική προοπτική», θα πρέπει να ανοίξει η συζήτηση για την «επαναστατική στρατηγική». Απέναντι στο «δρόμο της διαχείρισης μέσα από μια πλειοψηφία στη Βουλή που δοκιμάστηκε και απέτυχε, απέναντι στους ρεφορμιστές που μέσα σε περίοδο κρίσης και εξέγερσης, προσπαθούν να εμφανιστούν σαν οι συνεπείς διαχειριστές ενός άλλου καπιταλισμού πιο 'ανθρώπινου' ή πιο 'λαϊκού' και απέναντι σε μια αυτονομία που υποκαθιστά την ταξική πάλη με την εξέγερση του ατόμου, η επαναστατική αριστερά χρειάζεται να προβάλει την απελευθερωτική δυνατότητα της εργατικής εξουσίας και του σοσιαλισμού» που θα απλώσει την εργατική δημοκρατία παντού, από την πολιτική ως την οικονομία.

Όπως γράφει η Μαρία Στύλλων, στο κλείσιμο του βιβλίου: «Δεν πρέπει να περιμένουμε την επόμενη κορύφωση της ριζοσπαστικοποίησης της εργατικής τάξης και της νεολαίας για να συγκροτήσουμε την Αριστερά σήμερα σε επαναστατική βάση. Κάθε αναβολή και καθυστέρηση το μόνο που φέρνει είναι μεγαλύτερα περιθώρια για να εμφανιστούν ξανά ψεύτικοι 'ρεαλισμοί' σαν αυτούς που καταρρέουν με πάταγο... Είναι ώρα να προχωρήσουμε γρήγορα και αποφασιστικά». Αυτό το βιβλίο είναι «οδηγός» σ' αυτό το κάλεσμα και πρέπει να φτάσει και να διαβαστεί παντού.

Γιώργος Ράγκος

Οι Δωσίλογοι Ένοπλη, πολιτική και οικονομική συνεργασία στα χρόνια της Κατοχής

Μενέλαος Χαραλαμπίδης

428 σελίδες, 23€

Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Το γεγονός ότι στη διάρκεια της Κατοχής υπήρξε ένα τμήμα του ελληνικού πληθυσμού, οι Δωσίλογοι, που συνεργάστηκε με διάφορους τρόπους με τις ναζιστικές Γερμανικές στρατιωτικές δυνάμεις δεν είναι κάτι το άγνωστο. Όπως δεν είναι άγνωστο ότι η συντριπτική πλειοψηφία (αν όχι το σύνολο) των συνεργατών δεν καταδικάστηκαν ποτέ, αλλά, αντίθετα, πολλοί από αυτούς έφτασαν να στελεχώνουν καίριες θέσεις πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής εξουσίας στο μετεμφυλιακό κράτος της Δεξιάς.

Αυτό, όμως, που αναδεικνύει αναλυτικά ο Μενέλαος Χαραλαμπίδης στο τελευταίο βιβλίο του «Οι Δωσίλογοι», είναι οι υλικοί όροι για την εμφάνιση και την έκταση του Δωσιλογισμού, αλλά και το μεταπολεμικό καθεστώς ατιμωρησίας του. Στο βιβλίο παρακολουθούμε την πολιτική, οικονομική και ένοπλη συνεργασία με τους ναζί κατακτητές, όπως εκδηλώθηκε στον νομό Αττικής στα χρόνια της Κατοχής. Μέσα από τη μελέτη αρχείων που για πρώτη φορά δημοσιοποιούνται, περιγράφεται η δράση αυτών που συνεργάστηκαν, εξετάζονται οι λόγοι και οι μηχανισμοί ανάπτυξης του φαινομένου της συνεργασίας καθώς και οι πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που ευνόησαν την εμφάνισή της. Στο επίκεντρο βρίσκονται οι πολιτικές που ακολούθησαν οι τρεις ελληνικές κατοχικές κυβερνήσεις, ο ρόλος εμπόρων, βιομηχάνων, εργολάβων και άλλων στις οικονομικές συναλλαγές με τους κατακτητές, η δράση της Ελληνικής Βασιλικής Χωροφυλακής, των Ταγμάτων Ασφαλείας, των Ελλήνων πρακτόρων των Ες-Ες και άλλων που συγκρότησαν το ένοπλο σκέλος της συνεργασίας, και η δικαστική τους αντιμετώπιση μετά το τέλος της Κατοχής.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη: την πολιτική, την οικονομική και την ένοπλη συνεργασία με τους ναζί, που ο συγγραφέας θεωρεί ότι είναι αλληλένδετες, λειτουργούν ενισχυτικά και συμπληρωματικά ή μια προς την άλλη και πολλές φορές οι ίδιοι άνθρωποι κινούνται και στα τρία επίπεδα, λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Οικονομικούς συνεργάτες δεν εννοεί τους μικρούς 'μαυραγορίτες' που συχνά το έκαναν για λόγους στοιχειώδους επιβίωσης, αλλά τους μεγάλους που το έκαναν για πλουτισμό, τους εργολάβους που ανέλαβαν έργα για λογαριασμό του κατακτητή κι άρπαζαν τα σπίτια του κόσμου, τους τραπεζίτες, τους εφοπλιστές και τους βιομήχανους που συνεργάστηκαν για να κρατήσουν σε λειτουργία τις επιχειρήσεις τους και να μπορέσουν να τις επεκτείνουν με τα αμερικάνικα κεφάλαια της 'ανασυγκρότησης' όταν έληξε ο πόλεμος. Μια τέτοια οικονομική συνεργασία δεν θα μπορούσε να υπάρχει αν δεν υπήρχε η πολιτική συνεργασία. Γράφει, για παράδειγμα, με αφορμή την περιγραφή της πρώτης μεγάλης απεργίας των δημόσιων υπάλληλων τον Απρίλη του 1942: «Η συμβολή των ελληνικών κυβερνήσεων συνεργασίας στην εκμετάλλευση του ελληνικού εργατικού δυναμικού έλαβε και τη μορφή καταστολής... Οι απεργίες που ξέσπασαν στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα προκαλούσαν ανεπιθύμητα εμπόδια στη λειτουργία υπηρεσιών και επιχειρήσεων». Ένα χρόνο αργότερα, μετά την κορύφωση των απεργιακών κινητοποιήσεων και των διαδηλώσεων που απέτρεψαν το μέτρο της πολιτικής επιστράτευσης στις 5 Μάρτη 1943, «ο υπουργός Εσωτερικών Ταβουλάρης διέταξε τους άνδρες της Χωροφυλακής να στρέψουν τα όπλα τους κατά του αντιστασιακού κινήματος, απειλώντας όσους δίσταζαν να το πράξουν».

Ο συγγραφέας τονίζει ότι η νίκη των απεργιακών κινητοποιήσεων ενάντια στην πολιτική επιστράτευση, σε συνδυασμό με τη γενικότερη πολιτική των Γερμανών στα Βαλκάνια και τη διαφανόμενη ήττα τους στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επιτάχυναν τις εξελίξεις προς

τη δημιουργία ενός ενιαίου αντικομμουνιστικού μετώπου υπό την τρίτη δωσιλογική κυβέρνηση του Ι. Ράλλη: «Μέσα από τη συγκρότηση του αντιεμμικτού στρατοπέδου Φιλελεύθεροι και Λαϊκοί, βενιζελικοί και βασιλικοί, συμπάχησαν για να αντιμετωπίσουν ένα κίνδυνο που ερχόταν από το παρελθόν και συναντούσε τη συνέχεια που κληροδότησε στην ελληνική πολιτική ζωή ο Μεσοπόλεμος... Όσο συνεχιζόταν η αντιπαράθεση με πολιτικούς όρους (απεργίες, διαδηλώσεις κ.ά.), το ΕΑΜ αύξανε συνεχώς την πολιτική του επιρροή. Στόχος του Ράλλη ήταν να μεταφέρει τη σύγκρουση από το πολιτικό στο ένοπλο πεδίο ώστε να πετύχει τη βίαια καταστολή του ΕΑΜ».

«Ελληνική Κατοχή»

Με το ένα μάτι να κλείνει προς την ακόμα μεγαλύτερη συνεργασία με τους ναζί και το άλλο στην αποτροπή ενός πανίσχυρου ΕΑΜ μετά την ενδεχόμενη αποχώρηση των Γερμανών, η κυβέρνηση Ράλλη οργανώνει αυτό που ο Χαραλαμπίδης αποκαλεί «ελληνική κατοχή»: τη συγκρότηση, τουλάχιστον στην Αθήνα και τον Πειραιά, ενός ελληνικού στρατού κατοχής (από την Χωροφυλακή, τα Τάγματα Ασφαλείας που ιδρύονται τον Ιούνιο 1943, και τους 'Μπουραντάδες' του μηχανοκίνητου τμήματος της Αστυνομίας Πόλεων) που με την εποπτεία των ναζί, ή συχνά και μόνοι τους, αναλαμβάνουν

τη μάχιμη δράση –τις συλλήψεις, τα βασανιστήρια, τις εκτελέσεις, τα μπλόκα.

Η πρώτη μαγιά για να βρεθούν οι πρόθυμοι να στρατολογηθούν στην υπηρεσία των αρχών κατοχής προϋπήρχε. Ο Χαραλαμπίδης τους εντοπίζει στα προπολεμικά δίκτυα γερμανικής κατασκοπίας στην Ελλάδα (με αρκετούς ‘επιχειρηματίες’ ανάμεσά τους) ή στις φασιστικές οργανώσεις του Μεσοπολέμου, όπως η ΕΣΠΟ, η ΟΕΔΕ ή η διαβόητη ΕΕΕ (‘Τρία Έψιλον’) –και βρέθηκαν να υπηρετούν στη Βέρμαχτ ή σαν βασανιστές στα κολαστήρια των Ες Ες και της Γκεστάπο.

Όμως, η ένοπλη «ελληνική κατοχή» δεν στηρίχθηκε κύρια σε αυτούς, αλλά στην Ελληνική Χωροφυλακή, στα Τάγματα Ασφαλείας και στην Αστυνομία Πόλεων (μολονότι ο ρόλος του επικεφαλής της τελευταίας, Άγγελου Έβερτ, εμφανίζεται υποβαθμισμένος στο βιβλίο, κατά τη γνώμη μου λανθασμένα). Ήταν πολιτική της άρχουσας τάξης. «Η κυβέρνηση Ράλλη», γράφει ο συγγραφέας, «επιθυμούσε να συγκροτήσει ένα ένοπλο μέτωπο το οποίο θα αντιμετώπιζε το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ από θέση ισχύος, όσο η παρουσία των κατακτητών λειτουργούσε ως ασπίδα προστασίας, και θα απέτρεπε την κατάληψη της εξουσίας στο κρίσιμο διάστημα μεταξύ της αποχώρησης των γερμανικών στρατευμάτων και της άφιξης των βρετανικών». Είναι χαρακτηριστικό ότι ο διευθυντής της Ειδικής Ασφάλειας της Χωροφυλακής Α. Λάμπου, στη δίκη του που έγινε το Νοέμβριο του 1945 επικαλέστηκε τον «αντικομμουνισμό ως συνέχεια του κράτους», υποστηρίζοντας ότι είναι αθώος γιατί δεν έκανε τίποτα περισσότερο από το να εφαρμόζει το Ιδιώνυμο του Βενιζέλου που υπήρχε από το 1929, αφού «η μόνη μου σκέψις ήτο η δίωξις των κομμουνιστών».

Ακόμα και ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο πρωθυπουργός της εξόριστης κυβέρνησης του Λιβάνου, μέχρι λίγο πριν την Απελευθέρωση υιοθετούσε την αντικομμουνιστική προπαγάνδα της κυβέρνησης Ράλλη για τη δημιουργία των Ταγμάτων Ασφαλείας, επειδή

«σφάζουν και οι Αντάρται». Και μόνο το στοιχείο που αναφέρει ο συγγραφέας ότι «το πρώτο ηχηρό χτύπημα του ΕΛΑΣ ήταν η εκτέλεση στις 27/9/1943 του διοικητή του τμήματος Χωροφυλακής Νέας Ιωνίας Δ. Αλεξόπουλου», ο οποίος λίγες μέρες πριν είχε διατάξει τη δολοφονία τριών απεργών ανθρακωρύχων της Καλογρέζας, αρκεί για να καταπέσουν οι συκοφαντίες για «κόκκινη βία» που προκάλεσε τη δημιουργία των Ταγμάτων Ασφαλείας κλπ.

Η δράση της Χωροφυλακής και των Ευζωνικών Ταγμάτων Ασφαλείας σαν εγκληματικές οργανώσεις περιγράφεται από τον συγγραφέα εκτενώς με ανατριχιαστικά στοιχεία (επισημαίνοντας ότι ακόμα και σήμερα απαγορεύεται η πρόσβαση στα αρχεία των σωμάτων ασφαλείας): Η κατάδοση, σύλληψη και παράδοση αντιστασιακών στους ναζί, η ανάληψη ανακρίσεων από τους ίδιους τους ταγματασφαλίτες με φρικτά βασανιστήρια, οι επιδρομές και τα δολοφονικά μπλόκα στα νοσοκομεία ενάντια στους ανάπηρους του αλβανικού μετώπου, στον Βύρωνα και τον Υμηττό, στην Άνω Νέα Σμύρνη, τη Δάφνη και το Δουργούτι, στην Καλλιθέα, στην Καλογρέζα, στην Κοκκινιά, στα Ταμπούρια.

Αυτή τη δράση ενάντια στην Αριστερά και στο κίνημα, οι ίδιοι δωσίλογοι που στελέχωσαν την ένοπλη «ελληνική κατοχή», τη συνέχισαν και στον Δεκέμβριο του 1944, στην τρομοκρατία που ακολούθησε μετά τη Βάρκιζα, στον Εμφύλιο, αλλά και μετεμφυλιακά –έχοντας θεσμική κάλυψη και συχνά καταλαμβάνοντας υψηλές θέσεις στον κρατικό μηχανισμό. Ο Μπουραντάς, ο διαβόητος διοικητής του μηχανοκίνητου της Αστυνομίας Πόλεων στην Κατοχή, έφτασε να διοριστεί από την κυβέρνηση του Καραμανλή αρχηγός της Πυροσβεστικής στα τέλη της δεκαετίας του 1950. Ελάχιστοι δωσίλογοι κατέληξαν στα δικαστήρια για τα εγκλήματά τους, και από αυτούς η συντριπτική πλειοψηφία αθωώθηκε, πήρε ασήμαντες ποινές ή αποφυλακίστηκε μετά από λίγα χρόνια. Ο συγγραφέας φέρνει το παράδειγμα του Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη (του παππού του σημερινού υπουρ-

γού της ΝΔ) που ήταν συνήγορος του Ι. Ράλλη στη δίκη του και το 1949 ως επικεφαλής ομάδας βουλευτών «κατέθεσε τροπολογία η οποία όριζε ότι όσοι καταδικάστηκαν για συνεργασία, τυγχάνουν αναστολής εκτέλεσης της ποινής». Η άρχουσα τάξη με την απλόχερη βοήθεια της «ανεξάρτητης Δικαιοσύνης» έχτισε το μετεμφυλιακό κράτος με τα υλικά που πρόσφεραν οι δωσίλογοι που ενσωματώθηκαν σε όλα τα επίπεδα του «εθνικού κορμού».

Οι άρχουσες τάξεις σε όλες τις χώρες της κατεχόμενης Ευρώπης έτρεμαν μπροστά στην προοπτική στο τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου να βρεθούν αντιμέτωπες με επαναστάσεις όπως έγινε στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και παντού στράφηκαν από νωρίς ενάντια στην Αριστερά. Αυτή η γενική τάση ίσως υποβαθμίζεται στο βιβλίο, παρουσιάζοντας την Ελλάδα σαν εξαίρεση (κάτι που δεν ισχύει, πχ και στη Γαλλία η προπολεμική και η δωσιλογική κυβέρνηση του Βισί παρέδωσαν χιλιάδες φυλακισμένους κομμουνιστές στους ναζί, ενώ στην Ιταλία μετά τον πόλεμο δόθηκε άφθονος χώρος στα φασιστικά υπολείμματα του Μουσολίνι να συνεχίσουν να παίζουν ρόλο στην επίσημη πολιτική σκηνή).

Όμως, όπως γράφει ο Λεάνδρος Μπόλαρης στο βιβλίο του Αντίσταση – Η επανάσταση που χάθηκε: «Στην Ελλάδα της δεκαετίας του ’40, δυο αντίπαλα ταξικά στρατόπεδα συγκρούστηκαν για τον έλεγχο της κοινωνίας. Ήταν μια σύγκρουση που ξεκίνησε μέσα στις φλόγες του Β’ Παγκόσμιου Πολέμου, κορυφώθηκε στην Αντίσταση και την Απελευθέρωση, πέρασε μια κρίσιμη καμπή το Δεκέμβριο του ’44 και ολοκληρώθηκε με την οριστική ήττα του κινήματος το 1949 και τη λήξη του Εμφυλίου. Μέσα σε δέκα χρόνια η ελληνική κοινωνία έζησε την ελπίδα της επανάστασης και τη βαρβαρότητα της αντεπανάστασης».

Το μέγεθος αυτής της βαρβαρότητας της άρχουσας τάξης αναδεικνύει το βιβλίο «Οι Δωσίλογοι» του Μενέλαου Χαραλαμπίδη.

Κώστας Πίττας